

IMATRA

Saimaan sylissä, Vuoksen varrella

Imatran muistomerkit

Muistomerkkien inventointi 1.5.2011–30.7.2011.

Imatran kaupunginmuseo

Tuomas Nalli

2011

Imatran kaupunginmuseo

Inventoija: Tuomas Nalli

Sisällysluettelo

1.0 Johdanto	1
2. Hautamuistomerkit	
2.1 Vaiennut linnake	2
2.2 Rauhan kellot	6
2.3 Karjalan itkuvirsi	9
2.4 Veljesuhri 1918	13
2.5 Vakaumuksensa puolesta 1918	16
2.6 Vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki	18
2.7 Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle	22
2.8 Rajan taakse haudattujen ortodoksien muistomerkki	24
2.9 Vernon Walter Cottle - muistokivi	26
2.10 John Robert "Jock" Taylor - muistokivi	30
2.11 Lento-osasto Kuhlmeyn - muistokivi	33
3. Julkiset taideteokset	
3.1 Tulevaisuus (nykyaika ja tulevaisuus)	37
3.2 Poika ja sammakko	40
3.3 Eränkävijä	42
3.4 Leikkivä Nalle	45
3.5 Tukinuittajat	48
3.6 Impi-patsas	50
3.7 Valssi	54
3.8 Rajamies-patsas	56
4. Reliefit	
4.1 Hilja Valtonen - reliefi	59
4.2 Voimalaitoksen perustajien muistoreliefi	61

5. Rajapyykit

5.1 Ruokolahti - Jääski	63
5.2 Jääski - Joutseno	65
5.3 Ruokolahti - Joutseno	67

6. Muistopuut

6.1 Kalevalan juhlavuoden puu ja muistolaatta	69
6.2 Rajamuseon muistolaatta ja muistopuu	70
6.3 ITLA - Itsenäisyyden kuusi - Valtionhotelli	72
6.4 ITLA - Itsenäisyyden kuusi - Kulttuurikeskus	73

7. Muistolaatat

7.1 C.G.E. Mannerheimin 75-vuotismuistomerkki	75
7.2 RjK 13 - muistolaatta	77
7.3 Työtä vuorotta	79
7.4 Miikkien sukutalo	82
7.5 Alkoholittomien juomien tehdas Chymos - muistolaatta	83
7.6 Ukonniemen taimitarha	86
7.7 Kannaksen armeijan esikunnan muistolaatta	87
7.8 Lentorykmentti 4	89
7.9 Rajaveteraanien muistolaatta	91
7.10 Imatran yhteiskoulun ja yhteislyseon muistolaatta	92
7.11 Vuoksenniskan yhteiskoulu 1943–1975	94
7.12 Harakan muistolaatta	96
7.13 Asevelitalon muistolaatta	99
7.14 Museon muistolaatta	101
7.15 Karjalaisen kotitalon muistolaatta	102
7.16 Katariina II	104
7.17 Raimo Antero Lång - muistolaatta	106
7.18 Kaukopään alikulutunnelin muistolaatta	107

8. Sekalaiset

8.1 Veteraanipuisto	109
---------------------	-----

8.2 Astascheffin kanto	112
8.3 Imatrankosken vesivoima - muistomerkki	114
8.4 Tainionkosken vesivoimalaitoksen muistomerkki	116
8.5 Valssikoneisto	118
8.6 Imatrankosken valaistus ja äänentoisto	121
8.7 Jääsken kirkon porttirakennus	124
8.8 Kruunupuiston hiidenkirnut ja muistolaatta	126
8.9 Hiidenkirnu - Kyyrönkoski	128
8.10 Kesäteatterin myllynkivet	130
8.11 Rajakoulun toteemi	131
8.12 Poika ja kilpikonna	133
8.13 Harakanhovin suihkulähde	135
8.14 Laatokan rannikkopuolustajien muistokivi	138
9. Hakemisto	141
10. Liitteet	144
11. Lähteet	148

1. Johdanto

Ei kaupunkia ilman veistoksia. Muistomerkit ja patsaat ovat tärkeä osa kaupunkikuvaa ja ilmettä. Julkiset taideteokset, muistolaatat sekä muut muistomerkeiksi luettavat kohteet jäävät monelta ohikulkijalta huomaamatta. Etenkin paikkakuntalaisten silmissä muistomerkit häviävät osaksi kokonaisuutta ja niihin ei kiinnitetä suurtakaan huomiota. Saman kohtalon kokee rakennustaide, jonka saama arvostus ei saa kunniaa paikallisten silmissä. Matkaajat ja turistit kiinnittävät huomiota sekä rakennuksiin että kaupungissa oleviin muistomerkkeihin. Kuitenkin ilman tarpeellista tietoa kohteesta moni muistomerkki jää vaille ansaitsemaansa arvostusta. Muistomerkkien inventointi palvelee tätä tarkoitusta antaen tietoa kohteista sekä paikallisille että matkaajille.

Muistomerkit sijaitsevat kaikkien nähtävillä ja kaikkien ulottuvilla. Jokainen voi kokea taidetta ja kulttuuria vaikka puistossa kävellessään tai saada annoksen paikallishistoriaa muistolaatoista. Imatran moottoritienkin varrella on nähtävillä ympäristötaidetta ja installaatioita, vaikka ne ovat ajansaatossa rapistuneet oikeanlaisen hoidon puutteessa. Näkyvimpänä ja parhaiten säilyneenä osana tätä moottoritietaidetta on Siitolan kartanon kohdalla kulkeva kevyenliikenteensilta, jonka valoinstallaation on suunnitellut taitelija William Dennisuk.

Muistomerkkien inventointi tapahtui 1.5.2011- 30.7.2011 välisenä aikana. Muistomerkit kuvattiin ja niiden kunto tarkastettiin paikan päällä. Paikkatutkimuksen jälkeen teoksista kirjoitettiin raportti, josta selviää kunkin teoksen tarkemmat tiedot. Raportista selviää valmistusvuosi, taiteilijan nimi, teoksen mitat ja kunto sekä muut tarpeelliset tiedot kohteesta. Lisäksi jokaisen muistomerkin tiedoissa on lyhyt kuvaus muistomerkin pystyttämisen syistä, minkä takia muistomerkki on pystytetty. Kuvataiteilijoiden toteuttamissa teoksissa lisätiedoista löytyy myös taitelijan elämän ja uran lyhyt kuvaus sekä taiteilijan merkittävimmät teokset. Pyrkimyksenä oli selvittää teosten syntymisen historia mahdollisimman tarkkaan.

Inventoinnissa käytiin läpi yhteensä 57 eri muistomerkkiä Imatran kaupungista. Muistomerkit jaettiin seitsemään eri kategoriaan: hautamuistomerkit, julkiset taideteokset, reliefit, rajapyykit, muistopuut, muistolaatat sekä sekalaiset. Sekalaiseen osioon sijoitettiin kohteet joita ei erityispiirteidensä puolesta voitu sisällyttää muihin kategorioihin.

2. Hautamuistomerkit

2.1 Vaiennut linnake

Tainionkosken hautausmaa

Materiaali: pronssi

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 30 cm x 210 cm x 114 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): n.170 cm x n. 430 cm x n. 60 cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkillä oleva teksti: Jalustassa keskellä teksti 1939–1945.

Tekijä: Aimo Tukiainen.

Teoksessa taitelijan signeeraus: Teoksen vasemmassa päädyssä teksti, "Aimo Tukiainen 1960–1963."

Pystytysvuosi: 1963

Paljastus: 18.8.1963.

Paljastuspuheen pitäjä: Kymen läänin maaherra Artturi Ranta.

Muistomerkin tarkoitus: Sankarivainajien muistomerkki

Opastus muistomerkillä: Tainionkosken sankarihautausmaan yhteydessä oleva muistomerkki. Hautausmaan Joutsenonkadun puoleisten parkkipaikkojen välissä sijaitsevalla alueella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta (hautausmaa)

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Sankarihautojen yhteydessä on infotaulu, josta saa tarkempaa tietoa sankarihautoihin haudatuista vainajista. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Yleistä:

Alun perin Vaiennut linnake oli ehdolla Savonlinnan - Säämingin sankaripatsaaksi, joka valmistui kesällä 1960. Palkintolautakunnan taitelijajäsenet asettivat sen epäröimättä ensimmäiselle sijalle, mutta muut jäsenet halusivat toteutettavaksi Johannes Haapasalon perinteisen sotilasta ja ristiä esittävän sankaripatsaan. Teos pystytettiin kuitenkin pronssiin valettuna Tainionkosken sankarihaudoille vuonna 1963. Tukiaisen alkuperäisenä suunnitelmana oli tehdä tästä valtavan kokoisesta muistomerkistä graniittinen, mutta tämä monumentaalinen graniittiteos jäi kuitenkin toteutumatta.¹

Vaiennut linnake edusti uutta suuntausta hautamuistomerkkien suunnittelussa. Aikaisemmin valitsevana linjana sankarihaudoille pystytetyissä muistomerkeissä olivat surevat ja ylväät figuurit. Tukiaisen pyrkimyksenä oli siirtyä vapaampaan aiheen symboliikkaan. Tavallaan Vaiennut linnake jatkoi luontevasti Tukiaisen realistista linjaa, sillä teos nimensä mukaisesti esittää tuhottua betonibunkkeria. Vaiennut linnake oli Tukiaisen ensimmäinen modernistinen monumenttiluonnos. Tukiaisen tyyli on aikakaudelle tyypillistä, sillä 1960-luvun taiteessa Suomessa siirryttiin "vanhasta" modernismista uuteen, osittain geometrisen ja osittain vapaan muotoisen abstraktismin vaiheeseen.²

Aimo Tukiaisen koulutus ja ura

Aimo Tukiainen syntyi Orivedellä 6.10.1917, mutta muutti asumaan Viipuriin vuoden 1922 lopulla. Viipurissa ollessaan Aimo Tukiainen innostui taiteesta ja haki Viipurin taidekouluun oppilaaksi, jonne hän pääsi vuoden 1935 loppupuolella. Taidekoulussa hän oli iltakoulun oppilaana ja päivisin työskenteli maalarina ja lasittajana Veljekset Mustosen maalausliikkeen palveluksessa. Koulu kesti kaksi ja puoli vuotta, josta Tukiainen valmistui erinomaisin arvosanoin. Viipurista valmistuttuaan

---

¹ Valkonen 1993, 65–66.

² Valkonen 1993, 65–68.

Tukiainen siirtyi Helsinkiin opiskelemaan Suomen taideyhdistyksen piirustuskouluun ja taiteellisen debyyttinsä hän teki vuonna 1940.³,

Tukiaisen merkittävimpiä taiteellisia saavutuksia oli C.G.E. Mannerheimin ratsastajapatsas. Valmis patsas paljastettiin Helsingissä kesäkuun 4. päivänä 1960. Teoksesta järjestettiin kaksi suunnittelukilpailua. Tätä vaativampaa tehtävää ei Suomen kuvanveistäjille ollut koskaan tarjottu, joten kilpailuaikataulut hallitsivat lähes kaikkien työskentelyä noin kolmen vuoden ajan. Toisessa kilpailussa lautakunta valitsi parhaaksi Aimo Tukiaisen ja Oskari Jauhiaisen tekemän ehdotuksen, josta toteutettavan version tosin teki Tukiainen yksinään.⁴

Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö

Kirkkoherra Alpo Mustonen perusti Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiön vuonna 1960. Sen tavoitteena oli saada muistomerkit kaikille kolmelle sankarihaudalle.⁵ Säätiön hallituksessa olivat edustettuina eri yhteisöt, yhdistykset ja yhteiskuntaluokat. Hallituksen valitsemassa työvaliokunnassa olivat kirkkoherra Alpo Mustonen, pankinjohtaja Lassi Toiviainen, varatuomari Emil Zitting ja sihteerinä tarkastaja Boris Aitala. Säätiö onnistui tehtävässään erinomaisesti ja säätiön toiminta lakkautettiin 13.3.1968. Säätiön toimesta saatiin muistomerkit kolmelle Imatran sankarihautausmaalle.⁶ Vuoksenniskalla kuvanveistäjä Kauko Räikkeen suunnittelema *Rauhan kellot*, Tainionkoskella Aimo Tukiaisen *Vaiennut linnake* ja Imatrankoskella Kalervo Kallion *Karjalan itkuvirsi*.⁷

---

³ Valkonen 1993, 9-19.

⁴ Aalto 1998, 57–59.

⁵ Sankarihaudat: Imatrankoski, Vuoksenniska ja Tainionkoski.

⁶ Aalto 1998, 190. Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö: toimintakertomus vuodelta 1962–63

⁷ Aalto 1998, 190

Valokuvat:

Kuva 1 Aimo Tukiainen Vaiennut linnake

Kuva 2 Aimo Tukiainen Vaiennut linnake

Kuva 3-4 taiteilijan signeeraus, teoksessa olevat vuosiluvut

2.2 Rauhan kellot

Vuoksenniskan sankarihautausmaa / Uhrikuja 2.

Materiaali: kivi.

Jalustan mitat: Maassa laatta, jonka päällä patsas. Laatan mitat leveys 112 cm x syvyys 56 cm

Teoksen mitat: korkeus arvioitu n. 6-7 metriä, Teoksen mitat alhaalta leveys 75cm ja syvyys 75cm. levenee ylöspäin mentäessä.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Muistomerissä oleva teksti: Isänmaan puolesta 1939–1945 (teksti näkyy epäselvästi, mutta on luettavissa).

Tekijä: Kauko Räike.

Pystytysvuosi: 1963

Paljastus: 14.7.1963.

Paljastuspuheen pitäjä: kenraaliluutnantti T.E. Ekman

Muistomerkin tarkoitus: Sankarivainajien muistomerkki:

Opastus muistomerkillle: Vuoksenniskan sankarihautausmaan yhteydessä oleva muistomerkki. Vuoksenniskan rukoushuone, Uhrikuja 2.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Sankarihautojen yhteydessä on infotaulu, josta saa tarkempaa tietoa sankarihautoihin haudatuista vainajista. Alueen vieressä parkkipaikka ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Yleistä:

Professori, kuvanveistäjä Kauko Räike syntyi 30. kesäkuuta 1923 Reposaaressa Porissa. Hän muutti perheensä mukana Helsinkiin 1930-luvulla ja siellä aukesi opintie aluksi ylioppilaaksi ja myöhemmin Taideteollisuusopistoon 1947–50. Räike osallistui moniin yhteisnäyttelyihin, sekä kotimaassa että ulkomailla ja järjesti lukuisia yksityisnäyttelyitä. Kauko Räike kuoli 11. marraskuuta 2005.⁸

Erityisesti 1950- ja 1960-luku olivat sankaripatsaiden aikaa. Räkkeen käsialaa olevat sankarimuistomerkit löytyvät Kankaanpäästä, Isojoelta, Merikarvialta, Kauvatsalta, Honkajoelta, Alatorniolta, Nakkilasta ja Imatran Vuoksenniskalta. Lisäksi Räike teki veistoksia monista muista aihepiireistä. Hän aloitti figuratiivisen taiteen parissa ja hänen käsissään syntyi lukuisia näköisveistoksia. Näistä mainittakoon purjelaiva-aikakauden muistomerkki Raumalla ja Porilaisten muistomerkki Rumpalipoika, Kaarlo Sarkian muistomerkki Kiikassa, Risto Rytin muistomerkki Huittisissa ja Nyplääjäpatsas Raumalla.⁹

Räike teki myös lukuisia muita hautamuistomerkkejä, mitaleja ja muotokuvia. Hänet tunnetaan myös modernin taiteen edelläkävijänä, josta esimerkkinä mainittakoon massiivinen betonireliefi Auringonnousu Paraisilla.

Kokopäiväiseksi taidepedagogiksi Kauko Räike ryhtyi 1965, jolloin hän ajoi voimakkaasti taidekoulun perustamista Kankaanpäähän. Hän oli Kankaanpään taidekoulun ensimmäinen rehtori 1965–1973. Taidekoulun ympärille muodostui erityinen koulukunta. Kauko Räike vaikutti 1960- ja 1970-luvulla Kuvataidejärjestöjen liiton hallituksessa, Turun ja Porin läänin taidetoimikunnassa ja Valtion kuvataidetoimikunnassa. Professorin arvonimen Räike sai 1983.¹⁰

---

⁸ <http://muistot.hs.fi/muistokirjoitus/1505/kauko-r%C3%A4ike>

⁹ <http://muistot.hs.fi/muistokirjoitus/1505/kauko-r%C3%A4ike>

¹⁰ <http://www.kankaanpaa.fi/taidekoulu/taideyhdistys.htm>

Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö

Kirkkoherra Alpo Mustonen perusti Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiön vuonna 1960. Sen tavoitteena oli saada muistomerkit kaikille kolmelle sankarihaudalle.¹¹ Säätiön hallituksessa olivat edustettuina eri yhteisöt, yhdistykset ja yhteiskuntaluokat. Hallituksen valitsemassa työvaliokunnassa olivat kirkkoherra Alpo Mustonen, pankinjohtaja Lassi Toiviainen, varatuomari Emil Zitting ja sihteerinä tarkastaja Boris Aitala. Säätiö onnistui tehtävässään erinomaisesti ja säätiön toiminta lakkautettiin 13.3.1968. Säätiön toimesta saatiin muistomerkit kolmelle Imatran sankarihautausmaalle.¹² Vuoksenniskalla kuvanveistäjä Kauko Räikkeen suunnittelema *Rauhan kellot*, Tainionkoskella Aimo Tukiaisen *Vaiennut linnake* ja Imatrankoskella Kalervo Kallion *Karjalan itkuvirsi*.¹³

Valokuvat:

Kuva 5 Kauko Räike Rauhan kellot

¹¹ Sankarihaudat: Imatrankoski, Vuoksenniska ja Tainionkoski.

¹² Aalto 1998, 190. Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö: Toimintakertomus vuodelta 1962–63

¹³ Aalto 1998, 190

Kuva 6 "Isänmaan puolesta 1939–1945"

2.3 Karjalan itkuvirsi

Imatrankosken sankarihautausmaa

Materiaali: Jalusta kiveä, teos pronssia.

Jalustan alaosan mitat korkeus x leveys x syvyys): 34 cm x 150 cm x 156 cm.

Jalustan yläosan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 102 cm x 82 cm x 87 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): Leveys teoksen alalaidassa 71 cm, syvyys teoksen alalaidassa 75 cm ja korkeus n.2.5 m

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Muistomerkissä oleva teksti: 1939–1945.

Tekijä: Kalervo Kallio

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Teoksen oikeassa laidassa alhaalla teksti "Kalervo Kallio 1963."

Pysytysvuosi: 1963

Paljastus: 15.12.1963.

Paljastuspuheen pitäjä: Kenttäpiispa Toivo Laitinen

Muistomerkin tarkoitus: Sankarivainajien muistomerkki

Opastus muistomerkillle: Imatrankosken sankarihautausmaan yhteydessä sijaitseva hautamuistomerkki. Imatrankosken kirkon välittömässä läheisyydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Sankarihautojen yhteydessä on infotaulu, josta saa tarkempaa tietoa sankarihautoihin haudatuista vainajista. Parkkipaikka alueen vieressä ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Karjalan itkuvirsi on kuvanveistäjä Kalervo Kallion tekemä.¹⁴ Sankaripatsaan paljastus myöhästyi pahoin taiteilijan sairastumisen myötä ja paljastustilaisuus järjestettiin loppuvuodesta 1963, 15. joulukuuta. Sairautensa vuoksi Kallio ei päässyt osallistumaan muistomerkin paljastamistilaisuuteenkaan ja pian patsaan pystyttämisen jälkeen hän kuoli. Patsaasta käytettiin työvaiheessa myös nimeä Itkevä Karjalan neito. Patsas asetettiin taiteilijan toivomuksen mukaan korkeahkolle kummulle. Kallio olisi halunnut nostattaa myös kaikkien sankarihautojen kummut ylemmäs, mutta tähän toiveeseen kirkkohallinto ei pystynyt suostumaan.

Kalervo Kallio

Sodan jälkeen keväällä 1945 Kalervo Kallio piti ensimmäisen suuren yksityisnäyttelynsä, joka sai kritikoilta kuitenkin varsin penseän vastaanoton. Muutoinkin 1940-luvun loppu oli kuvanveistäjälle henkisesti varsin ahdistavaa aikaa. Myös taiteen kaupallinen arvo laski nopeasti sodan jälkeen, mikä

---

¹⁴ Kalervo Kallio oli presidentti Kyösti Kallion poika.

vaikeutti työskentelyä entisestään. Toisaalta alkava kaatuneiden muistomerkkien pystyttäminen alkoi työllistää kuvanveistäjiä. Kalliokin valmisti ensimmäisen kaatuneiden muistomerkkinsä Riihimäelle vuonna 1948.¹⁵

Heikentyneet mahdollisuudet menestyä kotimaassa saivat Kallion suuntautumaan ulkomaille. Hänen näyttelynsä Göteborgissa 1948 ja Tukholmassa 1949 saivat tunnustusta, jonka rohkaisemana kuvanveistäjä siirtyi Yhdysvaltoihin. Menestys jatkui Kallio voitti Washington D.C.:ssä järjestetyn kansainvälisen veistoskilpailun puolustusministeri James Forrestalin muistomerkistä vuonna 1949. Muistomerkki tilattiin Kalliolta ja se paljastettiin Pentagonissa. Kalervo Kallion maine muotokuvanveistäjänä levisi laajalle. Hänen malleinaan istuivat Yhdysvaltain presidenteistä Hoover ja Truman, Nobel-fyysikko Albert Einstein sekä Monacon ruhtinas Rainier.¹⁶

Maine menestyksestä ulkomailta kantautui myös kotimaahan, jossa Kalliota työllistivät lukuisat monumentaalihankkeet. Hän veisti kaikkiaan 19 kaatuneiden muistomerkkiä sekä useita maatalousaiheisia muistomerkkejä, joita pystytettiin nopeasti teollistuvassa yhteiskunnassa esi-isien työn muistoksi. Kallio oli lähellä lopullista kotimaista läpimurtoa vuonna 1954, jolloin hän saavutti toisen sijan marsalkka Mannerheimin ratsastajapatsaan uusintakilpailussa.¹⁷

Kallio oli kansainvälistyvän ajan kansainvälinen taiteilija, joka matkusteli tilaustöitä tehden Suomen ja Yhdysvaltojen väliä poiketen tarvittaessa muuallakin Euroopassa ja aina Afrikassa saakka. Ulkomailta häntä työllistivät lukuisat muotokuvatilaukset ja kotimaassa suuret muistomerkkihankkeet. 1950-luvun lopulla Kallio rakennutti itselleen modernin, uusinta tekniikkaa sisältäneen ateljeerakennuksen Helsingin Munkkiniemeen. 1960-luvulla Kallio oleskelikin jo pysyvämminkin kotimaassa.¹⁸

Kallion nimi on pysynyt taidehistoriassamme melko tuntemattomana hänen aikanaan saavuttamasta kansainvälisestä menestyksestään huolimatta. 1950- ja 1960-luvut olivat modernismin läpimurtoa Suomen taiteessa. Kallio uskoi kuitenkin modernismin jäävän pinnalliseksi muoti-ilmiöksi eikä katsonut tarpeelliseksi uudistaa omaksumaansa figuratiivista kuvanveistoa, jonka pohja oli

---

¹⁵ http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo

¹⁶ http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo

¹⁷ http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo

¹⁸ http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo

klassismissa. Osaksi tästä syystä Kallio jäi usean muun ikäpolvensa kuvanveistäjän tavoin nuoremman kuvanveistäjäpolven varjoon.¹⁹

Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö

Kirkkoherra Alpo Mustonen perusti Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiön vuonna 1960. Sen tavoitteena oli saada muistomerkit kaikille kolmelle sankarihaudalle.²⁰ Säätiön hallituksessa olivat edustettuina eri yhteisöt, yhdistykset ja yhteiskuntaluokat. Hallituksen valitsemassa työvaliokunnassa olivat kirkkoherra Alpo Mustonen, pankinjohtaja Lassi Toiviainen, varatuomari Emil Zitting ja sihteerinä tarkastaja Boris Aitala. Säätiö onnistui tehtävässään erinomaisesti ja säätiön toiminta lakkautettiin 13.3.1968. Säätiön toimesta saatiin muistomerkit kolmelle Imatran sankarihautausmaalle.²¹ Vuoksenniskalla kuvanveistäjä Kauko Räikkeen suunnittelema *Rauhan kellot*, Tainionkoskella Aimo Tukiaisen *Vaiennut linnake* ja Imatrankoskella Kalervo Kallion *Karjalan itkuvirsi*.²²

Valokuvat:

Kuva 7 Imatrankosken sankarihautausmaa

¹⁹ http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo

²⁰ Sankarihaudat: Imatrankoski, Vuoksenniska ja Tainionkoski.

²¹ Aalto 1998, 190. Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö: toimintakertomus vuodelta 1962–63

²² Aalto 1998, 190

Kuva 8-9 Kalervo Kallio Karjalan itkuvirsi

2.4 Veljesuhri 1918

Tainionkosken sankarihautausmaa

Materiaali: punagraniitti.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 30 cm x 520 cm x 140 cm

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 135 cm x 604 cm x 37 cm

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerissä oleva teksti: Jalustan vasemmassa alalaidassa teksti "Veljesuhri 1918".

Tekijä: Veikko Vuolevi Jalava

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Teoksen oikeassa päädyssä teksti "W(VV). Jalava 1962"

Pystytysvuosi: 1962

Muistomerkin tarkoitus: Vakaumuksensa puolesta kaatuneille pystytetty muistomerkki

Opastus muistomerkillle: Tainionkosken sankarihautausmaan vieressä sijaitseva muistomerkki. Hautausmaan Joutsenonkadun puoleisten parkkipaikkojen läheisyydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta (hautausmaa)

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkin edessä on 12 hautaa, joihin on vainajat siirretty entisen Harakan sahan alueella sijainneelta hautapaikalta. Sankarihautojen yhteydessä on infotaulu, josta selviää myös vakaumuksensa puolesta kuolleiden vainajien tarkemmat tiedot. Vainajien siirto uudelle paikalle tapahtui 29.syyskuuta 1960. Siunauksen toimitti piispa Osmo Alaja.²³ Tilaisuudessa piti puheen myös kansanedustaja Kalle Matilainen. Alueen vieressä sijaitsee parkkipaikka ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Vakaumuksensa puolesta kaatuneet (1918) saivat oman hautamuistomerkkinsä Tainionkosken hautausmaalle vuonna 1960. Aikaisempi hautamuistomerkki oli pystytetty Harakan sahan yhteyteen jonne vainajat oli haudattu. Enso-Gutzeitin tehtaiden laajentuminen vanhan Harakan sahan alueelle 1950- ja 1960-luvulla edesauttoi hautojen uudelleen sijoittamista. Enso-Gutzeit sekä Imatran Sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö ajoivat hanketta eteenpäin. Imatran Sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö pystytti näille vakaumuksensa puolesta kaatuneille muistomerkin Tainionkosken hautausmaalle. Veljesuhri on kuvataiteilija Veikko Jalavan käsialaa ja muistomerkki pystytettiin vuonna 1962. Muistomerkin hankkimiseksi kirkkovaltuusto antoi vuonna 1962 300.000 markan avustuksen.²⁴

---

²³ Kemppainen 2007, 125.

²⁴ Aalto 1998, 191. Kemppainen 2007, 125.

Siirretyt 12 vainajaa ovat: Daniel Frilander, Ludvig Hammarén, Adam Huttunen, Esaias Häkkinen, Amanda Vilhelmiina Knutars, Eemeli Lempiäinen, August Puustinen vanh., August Puustinen nuor., Sylvester Rasilainen, Evert Summanen, Oskar Hakkinen ja Emil Tammilahti.

Valokuvat:

Kuva 10 Veljesuhri 1918, edessä 12 hautakiveä.

Kuva 11-12 W. Jalava 1962 Veljesuhri

2.5 Vakaumuksensa puolesta 1918

Tainionkosken tehtaat

Materiaali: Harmaagraniitti.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 111 cm x 49 cm x 16 cm.

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä. Teoksen ympärillä oleva metalliaita on ruosteessa.

Ympäristön kunto: Ympäristö on hoitamaton.

Muistomerkissä oleva teksti: "Tämä paikka on vihitty v. 1918 sodassa vakaumuksensa puolesta sortuneiden joukkohaudaksi. Sodan uhrit siirrettiin v.1961 Tainionkosken hautausmaahan Imatran Sos.dem. kunnallisjärjestön toimesta."

Pystytysvuosi: 1961.

Muistomerkin tarkoitus: Hautamuistomerkki.

Opastus muistomerkillä: Muistomerkki sijaitsee Tainionkosken tehtaan alueella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkki ei ole alkuperäisellä paikallaan, se on siirretty tehtaan laajennuksen yhteydessä. Sijaitsee tehdasalueella, kulku vain luvan kanssa.

Yleistä:

Ruokolahden pitäjässä Vuoksenniskan kylällä teloitettiin 12 punaista sisällissodan seurauksena. Teloitetut punaiset haudattiin Harakan sahan lautatarhaan. Paikalle pystytettiin myöhemmin muistomerkki. Vainajat siirrettiin Tainionkosken hautausmaalle vuonna 1960. Enso-Gutzeitin tehtaiden laajentuminen vanhan Harakan sahan alueelle 1950- ja 1960-luvulla edesauttoi hautojen

uudelleen sijoittamista. Enso-Gutzeit ja Imatran Sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö ajoivat hanketta eteenpäin. Imatran Sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö pystytti näille vakaumuksensa puolesta kaatuneille muistomerkin Tainionkosken hautausmaalle. Tainionkosken hautausmaalle pystytetyn hautamuistomerkin suunnitteli kuvataiteilija Veikko Jalava. Veljesuhri 1918 niminen hautamuistomerkki paljastettiin vuonna 1962. Muistomerkin hankkimiseksi kirkkovaltuusto antoi vuonna 1962 300.000 markan avustuksen. Vainajien siirtämisen yhteydessä pystytettiin Tainionkosken tehtaan alueelle muistomerkki lähelle alkuperäistä hautapaikkaa. Alkuperäinen punaisten hautapaikka ja muistomerkki ovat sijainneet nykyisten tehdasrakennusten paikalla.²⁵

Siirretyt 12 vainajaa ovat:

Daniel Frilander, Ludvig Hammarén, Adam Huttunen, Esaias Häkkinen, Amanda Vilhelmiina Knutars, Eemeli Lempiäinen, August Puustinen vanh., August Puustinen nuor., Sylvester Rasilainen, Evert Summanen, Oskar Hakkinen ja Emil Tammilahti.

Valokuvat:

Kuva 13-14 Vakaumuksensa puolesta 1918

²⁵ Aalto 1998, 191. Kempainen 2007, 125.

Kuva 15

2.6 Vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki

Imatrankosken sankarihautausmaa

Materiaali: Harmaagraniitti

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 100 cm x 244 cm x 126 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 205 cm x 159 cm x 60 cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti (hautausmaa).

Muistomerkissä oleva teksti: Suomen vapaustaistelussa 1918 kaatuneille kotiseudun ja isänmaan puoltajille. (Teoksen alalaidassa olevat nimet liite nro. 1)

Tekijä: Akseli Eino Einola

Pystytysvuosi: 1920

Paljastus: 6.12.1920

Muistomerkin tarkoitus: Valkoisten kaatuneiden hautamuistomerkki

Opastus muistomerkille: Muistomerkki sijaitsee Imatrankosken sankarihautausmaan yhteydessä Vuoksen rannalla.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta/ Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Sankarihautojen yhteydessä on infotaulu, josta saa tarkempaa tietoa sankarihautoihin haudatuista vainajista. Parkkipaikka kohteen lähellä, liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Akseli Eino Einola

Akseli Einola syntyi 27. syyskuuta 1894 Viipurissa rakennusmestari Viktor Einolan ja Iida Sutelan perheeseen. Taiteellisen innostuksensa Einola sai isältään ja suuntautui opinnoissaan taiteelliselle puolelle. Akseli Einola opiskeli kahteen eri otteeseen Viipurin taideyhdistyksen piirustuskoulussa, vuosina 1914–15 ja 1921–22. Akseli Einola liittyi osaksi jääkäripataljoonaa vuoden 1916 aikana ja sai sotilaskoulutuksen Saksassa. Einola otti osaa taisteluihin ensimmäisessä maailmansodassa Saksan itärintamalla. Sodan jälkeen Einola toimi taitelijana ja piirustuksen opettajana. Einolan taiteellista tuotantoa edustavat etenkin jääkäriaiheiset etsaukset ja muun muassa vuorineuvos A. Lämpenin muotokuva vuodelta 1937.²⁶

Tainionkosken suojeluskunnan esikunta päätti vuonna 1919 pystyttää patsaan vapaussodan sankarihaudalle. Patsaan suunnittelu annettiin jääkäri-taitelija Akseli Einolalle. Einolalle annettiin samana vuonna myös tehtäväksi suunnitella Tainionkosken suojeluskunnalle oma lippu. Lipun kustansi Ab Tornator Oy ja patsashankkeen rahoitukseen osallistuivat suuret teollisuuslaitokset. Patsas saatiin valmiiksi ja paikoilleen vasta vuoden 1920 aikana ja sen paljastustilaisuus järjestettiin itsenäisyyspäivänä. Juhlallisuuksiin kuului suojeluskunnan paraatimarssi ja kunniavartiosto patsaalla. Patsaan paljastustilaisuuden jälkeen illalla oli juhlatilaisuus Imatran Valtionhotellissa.²⁷

²⁶ Suomen kansallisbiografia 2003, 501–502. Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975, 96–97.

²⁷ Vuori 1999, 15–18.

Tainionkosken suojeluskunta perustettiin 27. elokuuta 1918. Tätä aikaisemmin suojeluskuntatoiminta oli ollut aktiivisinta Ruokolahdella ja vasta sisällissodan jälkeen päätettiin perustaa Tainionkosken-Imatran taajamiin oma suojeluskunta. Alueelle olisi haluttu perustaa kaksi erillistä suojeluskuntaa mutta ylemmältä taholta ei katsottu mielekkääksi perustaa kahta suojeluskuntaa näin lähelle toisiaan. Yleisesikunnan määräyksestä pidettiin kokous, jonka seurauksena perustettiin koko Ylä-Vuoksen alueen käsittävä suojeluskunta. 21.10.1918 pidetyn kokouksen jälkeen perustettiin alueelle suojeluskunta, joka kantoi nimeä Imatran-Tainionkosken suojeluskunta. Nykyisen Vuoksenniskan alue jäi vielä osaksi Ruokolahden suojeluskuntaa.²⁸

Valokuvat:

Kuva 17 Akseli Einola Vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki

---

²⁸ Vuori 1999, 15–16.

Kuva 18 "Suomen vapaustaistelussa 1918 kaatuneille kotiseudun ja isänmaan puoltajille"

Kuva 19 Kaatuneiden nimilista

2.7 Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle

Tainionkosken hautausmaa

Materiaali: Kivi

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 12 cm x 180 cm x 76 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 230 cm x 140 cm x 39 cm.

Teoksen edessä olevan kiven mitat (korkeus x leveys x syvyys): 25 cm x 55 cm x 250 cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristö kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerissä oleva teksti: teoksen ylälaidassa teksti: Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle.

Teoksen oikeassa alalaidassa teksti: Imatran siirtokarjalaiset.

Muistomerkin suunnittelu: Kirsti Liimatainen

Pystytysvuosi: 1953

Paljastus: 1953

Muistomerkin tarkoitus: Karjalaan jääneiden vainajien hautamuistomerkki.

Opastus muistomerkillle: Tainionkosken sankarihautausmaan vieressä oleva hautamuistomerkki.

Veljesuhri-muistomerkin vieressä, Joutsenonkadun parkkipaikkojen läheisyydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran seurakunta (hautausmaa).

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Parkkipaikkojen läheisyydessä, liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Yleistä:

Imatran Siirtokarjalaiset ry halusi vuonna 1953 pystyttää Karjalaan jääneille vainajille muistomerkkin. Seurakunta avusti patsashanketta 25.000 markalla ja osoitti paikan sankarihautojen läheisyydestä Tainionkosken hautausmaalta. Teoksen suunnitteli taiteilija Kirsti Liimatainen. Jouluaattona rajan taakse jääneiden vainajien muistomerkillä on kynttilämeri ihmisten muistaessa Karjalaan jääneitä omaisiaan ja sukuaan.²⁹

Valokuvat:

Kuva 21-22 Kirsti Liimatainen Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle

---

²⁹ Aalto 1998, 191.

Kuva 23 Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle ja Veljesuhri 1918

2.8 Rajan taakse haudattujen ortodoksien muistomerkki

Vuoksenniskantie 3

Materiaali: Harmaagraniitti

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 160 cm x 70-72 cm x 43-44 cm.

Tekstialueen mitat: korkeus 40 cm x leveys 65 cm.

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: "Rajan taakse haudattuja ortodokseja kunnioittaen ja heitä rakkaudella muistaen pystyttivät tämän kiven vuonna 1966. Imatran Salmilaiset R.Y."

Pystytysvuosi: 1966

Paljastuspuheen pitäjä: Kirkkoherra Merras.

Muistomerkin tarkoitus: Rajan taakse jääneiden ortodoksivainajien hautamuistomerkki.

Opastus muistomerkillle: Sienimäellä sijaitsevan Pyhän Nikolaoksen kirkon vieressä sijaitseva muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Lappeenrannan ortodoksinen seurakunta

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkki sijaitsee kirkon parkkipaikan vieressä, liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Yleistä:

Imatran Pyhän Nikolaoksen kirkko on rakennettu vuonna 1956–57. Alkuperäisenä tarkoituksena oli rakentaa rukoushuone, joka myöhemmin muutettiin kirkoksi. Arkkitehtonisesti kirkon pohjaratkaisu perustuu jo 1500-luvulla käytössä olleisiin karjalaisiin hirsikirkkoihin ja rukoushuoneisiin eli tšasouniin. Keskikirkkotraditioon pohjautuva kirkko muodostaa yhdessä Eklundin talon kanssa miljöökokonaisuuden. Suurin osa kirkon kelloista on peräisin Laatokan Mantsinsaaren kirkosta ja ne ovat peräisin vuodelta 1886. Kirkko on Lappeenrannan ortodoksisen seurakunnan omistuksessa.³⁰

---

³⁰ Ojonen 1994, 72.

Valokuvat:

Kuva 24-25 Rajan taakse jääneiden ortodoksien- muistomerkki

2.9 Vernon Walter Cottle - muistokivi

Vuoksentie - Puomikuja

Materiaali: Harmaa graniitti

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 10cm x 100cm x 60cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 150cm x 76cm x 26cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: Sähköteknikko Vernon Walter Cottle 14.4.1926 † 6.9.1964

III Imatranajo 29–30.8.1964

"Courageous English sportman rode his last race here"

Pystytysvuosi: 1965

Paljastus: 25.8.1965

Muistomerkin tarkoitus: Imatranajoissa menehtyneen Vernon Cottlen muistokivi.

Opastus muistomerkillä: Vuoksen tien vierellä, Imatranajojen radan lähtösuoran alkupäässä oleva metsikkö Vuoksen varrella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki /Imatran moottorikerho.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkin vieressä sijaitsee myös toinen muistomerkki, joka on omistettu John Robert "Jock" Taylorille. Parkkipaikka vieressä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Imatranajot

Varsinaiset Imatranajot alkoivat vuodesta 1962. Jo tätä aikaisemmin oli ajettu TT-kilpailuja Imatranajojen nimellä. Ensimmäinen kisa järjestettiin 7.6.1953, jolloin mukana olivat myös midgetit ja autot. Tuolloin ajettiin suurelta osin samaa rataa kuin myöhemmässä vaiheessakin, mutta poikkeuksena oli ajosuunta joka tuolloin oli vastapäivään. Varsinaisten Imatranajojen laskenta alkaa vuodesta 1962 ja ensimmäiset viralliset Imatranajot järjestettiin 2.9.1962. Rata oli pituudeltaan 6200 metriä, se oli asfaltoitu ja sitä kierrettiin myötapäivään. Kaksi ensimmäistä Imatranajoa olivat luokitukseltaan SM-kisoja ja kolmas kilpailu vuonna 1964 oli jo MM-osakilpailu. Ensimmäisen MM-kisan radan pituus oli 6030 metriä.³¹

---

³¹ Katajamäki 2010, 184–186.

1970-luvun alkupuoliskolla Kansainvälinen Moottoriliitto (FIM) alkoi vaatia uuden kilparadan rakentamista Imatralla. Ilman uutta kilparataa Imatralla ei pystyttäisi jatkossa järjestämään MM-kilpailuja. Vuonna 1977 FIM lähetti Imatranajoihin edustajan kuulemaan ja keskustelemaan Imatran MM-kisatavoitteista. Keskustelujen pohjalta katurataa parannettiin ja sen uudeksi pituudeksi tuli 4950 metriä. Uutta kilparataa Imatralla ei kuitenkaan saatu aikaiseksi ja viimeinen MM-osakilpailu ajettiin Imatralla 15.8.1982. Tämän jälkeen Imatralla ajettiin vielä neljä kertaa, mutta nämä ajot olivat EM-tason kilpailuja.³²

Imatranajojen oheen syntyi myös Imatra-viikko, monipäiväinen matkailutapahtuma. Imatran Moottorikerhon ideoi moottoripyörien MM-ajojen yhteyteen muuta oheistoimintaa ja ehdotti tätä Imatran kauppalalle ja Matkailijayhdistykselle. Imatran kauppa järjesti ensimmäisen Imatra-viikon 15-vuotisjuhliensa kunniaksi kesällä 1963. Vuosittaiseksi tapahtumaksi Imatra-viikko muodostui vasta vuoden 1969 aikana ja sen jälkeen. Imatra-viikosta syntyi matkailullinen menestys, joka houkutteli Imatralla turisteja ympäri Suomen. Imatra-viikon kultakausi osui 1970-luvulle, jolloin juhlan järjestelyihin jouduttiin perustamaan oma yhdistys hoitamaan organisointia. Imatra-viikko yhdistys hoiti tehtäviään vuodesta 1973 alkaen. Imatra-viikko kuitenkin hiipui, samalla kun MM-ajot loppuivat Imatralla. Imatra-viikko supistui vuonna 1987 vain päivän mittaiseksi kotiseutujuhla ja myöhemmin sen nimeksi tuli Imatra-päivä.³³

Imatranajot vaativat aikanaan kolme uhria. Vernon Cottle kuoli ensimmäisissä MM-ajoissa vuonna 1964. Vernon Cottle menehtyi Savikannan nopeassa kaarteessa ja hän ajoi tuolloin 350-kuutioisten luokassa. Toinen ajajauhri oli Jock Taylor. Tämä onnettomuus tapahtui viimeisissä MM-ajoissa 1982. Sivuvaunuluokassa ajaneen Taylorin ajokki suistui radalta maalisuoran päässä ja iskeytyi päin lyhtypylvästä. Taylorin ajoparina ollut ruotsalainen Banga Johansson oli irronnut pyörästä jo radalla eikä loukkaantunut turmassa. Viimeinen uhrin vaatinut onnettomuus tapahtui viimeisissä Imatranajoissa 3.8.1986 kun pieni poika menehtyi yleisöalueella Vuoksen suoran päässä Linnankosken risteyksessä. Saksalaisajaja Detlef Vogt oli menettänyt pyöränsä hallinnan ja pyörä ajautui yleisön joukkoon. Yleisössä pyörä osui nelihenkisen perheen 6-vuotiaaseen poikaan, joka menehtyi vammoihinsa.³⁴

---

³² Katajamäki 2010, 186–189. Talka 1997, 152–153.

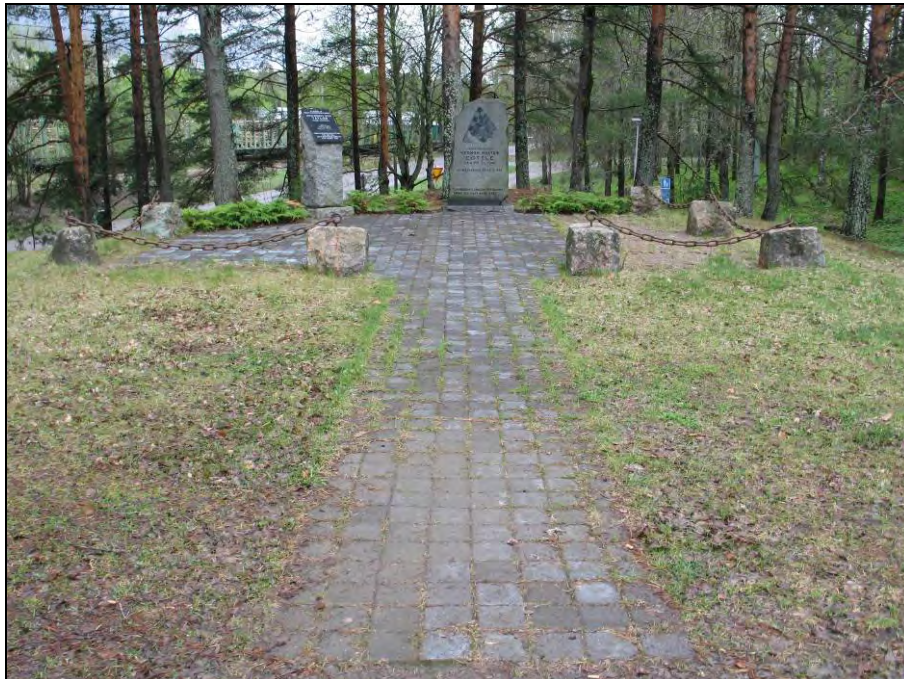
³³ Talka 1997, 152–153.

³⁴ Katajamäki 2010, 188–189. <http://www.mppaailma.fi/uutinen/jock-taylorille-muistokivi?page=11>

Valokuvat:

Kuva 26 Vernon Walter Cottle

Kuva 27 Cottlen ja Taylorin- muistokivet

2.10 John Robert "Jock" Taylor - muistokivi

Vuoksentie - Puomikuja

Materiaali: kivinen jalusta, jossa kivilaatta.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 12cm x 61cm x 61cm.

Paalun mitat (korkeus x leveys x syvyys): 85/130cm x 42cm x 42cm.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys x paksuus): 59cm x 44cm x 4cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: In memory of World Champion sidecar driver John Robert "Jock" Taylor (Flying Scotsman)

Born in Pencaitland Scotland 9th May 1954 Died in Imatranajo Finnish GP 15th August 1982.

Pystytysvuosi: 2008

Paljastus: 2.8.2008

Paljastuspuheen pitäjä: Sami Backman

Muistomerkin tarkoitus: Imatranajoissa menehtyneen Jock Taylorin muistokivi.

Opastus muistomerkillä: Vuoksenteien vierellä, radan lähtösuoran alkupäässä oleva metsikkö Vuoksen varrella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki /Imatran moottorikerho.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkin vieressä sijaitsee myös toinen muistomerkki, joka on omistettu Vernon Walter Cottlelle. Parkkipaikka vieressä ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Imatranajot

Varsinaiset Imatranajot alkoivat vuodesta 1962. Jo tätä aikaisemmin oli ajettu TT-kilpailuja Imatranajojen nimellä. Ensimmäinen kisa järjestettiin 7.6.1953, jolloin mukana olivat myös midgetit ja autot. Tuolloin ajettiin suurelta osin samaa rataa kuin myöhemmässä vaiheessakin, mutta poikkeuksena oli ajosuunta joka tuolloin oli vastapäivään. Varsinaisten Imatranajojen laskenta alkaa vuodesta 1962 ja ensimmäiset viralliset Imatranajot järjestettiin 2.9.1962. Rata oli pituudeltaan 6200 metriä, se oli asfaltoitu ja sitä kierrettiin myötapäivään. Kaksi ensimmäistä Imatranajoa olivat luokitukseltaan SM-kisoja ja kolmas kilpailu vuonna 1964 oli jo MM-osakilpailu. Ensimmäisen MM-kisan radan pituus oli 6030 metriä.³⁵

1970-luvun alkupuoliskolla Kansainvälinen Moottoriliitto (FIM) alkoi vaatia uuden kilparadan rakentamista Imatralla. Ilman uutta kilparataa Imatralla ei pystyittäisi jatkossa järjestämään MM-kilpailuja. Vuonna 1977 FIM lähetti Imatranajoihin edustajan kuulemaan ja keskustelemaan Imatran MM-kisatavoitteista. Keskustelujen pohjalta katurataa parannettiin ja sen uudeksi pituudeksi tuli 4950 metriä. Uutta kilparataa Imatralla ei kuitenkaan saatu aikaiseksi ja viimeinen MM-osakilpailu ajettiin Imatralla 15.8.1982. Tämän jälkeen Imatralla ajettiin vielä neljä kertaa, mutta nämä ajot olivat EM-tason kilpailuja.³⁶

Imatranajojen oheen syntyi myös Imatra-viikko, monipäiväinen matkailutapahtuma. Imatran Moottorikerhon ideoi moottoripyörien MM-ajojen yhteyteen muuta oheistoimintaa ja ehdotti tätä Imatran kauppalalle ja Matkailijayhdistykselle. Imatran kauppa järjesti ensimmäisen Imatra-viikon 15-vuotisjuhliensa kunniaksi kesällä 1963. Vuosittaiseksi tapahtumaksi Imatra-viikko muodostui vasta vuoden 1969 aikana ja sen jälkeen. Imatra-viikosta syntyi matkailullinen menestys, joka houkutteli Imatralla turisteja ympäri Suomen. Imatra-viikon kultakausi osui 1970-luvulle, jolloin juhlan järjestelyihin jouduttiin perustamaan oma yhdistys hoitamaan organisointia. Imatra-viikko yhdistys hoiti tehtäviään vuodesta 1973 alkaen. Imatra-viikko kuitenkin hiipui, samalla kun

---

³⁵ Katajamäki 2010, 184–186.

³⁶ Katajamäki 2010, 186–189. Talka 1997, 152–153.

MM-ajot loppuivat Imatralla. Imatra-viikko supistui vuonna 1987 vain päivän mittaiseksi kotiseutujuhlaiksi ja myöhemmin sen nimeksi tuli Imatra-päivä.³⁷

Imatranajot vaativat aikanaan kolme uhria. Vernon Cottle kuoli ensimmäisissä MM-ajoissa vuonna 1964. Vernon Cottle menehtyi Savikannan nopeassa kaarteessa ja hän ajoi tuolloin 350-kuutioisten luokassa. Toinen ajajauhri oli Jock Taylor. Tämä onnettomuus tapahtui viimeisissä MM-ajoissa 1982. Sivuvaunuluokassa ajaneen Taylorin ajokki suistui radalta maalisuoran päässä ja iskeytyi päin lyhtypylvästä. Taylorin ajoparina ollut ruotsalainen Banga Johansson oli irronnut pyörästä jo radalla eikä loukkaantunut turmassa. Viimeinen uhrin vaatinut onnettomuus tapahtui viimeisissä Imatranajoissa 3.8.1986 kun pieni poika menehtyi yleisöalueella Vuoksen suoran päässä Linnankosken risteyksessä. Saksalaisajaja Detlef Vogt oli menettänyt pyöränsä hallinnan ja pyörä ajautui yleisön joukkoon. Yleisössä pyörä osui nelihenkisen perheen 6-vuotiaaseen poikaan, joka menehtyi vammoihinsa.³⁸

Valokuvat:

Kuva 28-29 John Robert "Jock" Taylor

³⁷ Talka 1997, 152–153.

³⁸ Katajamäki 2010, 188–189. <http://www.mppmaailma.fi/uutinen/jock-taylorille-muistokivi?page=11>

2.11 Lento-osasto Kuhlmeyn muistokivi

Immolan lentokenttä

Materiaali: Salpalinjaan kuulunut kivipaasi, jossa metallilaatat.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): Kivireunus, jonka täytteenä hiekkaa. 12 cm x 261 cm x 241 cm.

Teoksen mitat: korkeus vasen laita 124 cm ja oikea 105 cm. Leveys alalaita 81 cm ja ylälaita 100 cm. Syvyys 50-52 cm, ei tasainen.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: (ylempi tekstilaatta) Saksalainen lento-osasto Kuhlmeyn osallistui suomalaisten taistelulentäjien rinnalla tältä Immolan lentokentältä Karjalan kannaksen torjuntataisteluihin kesällä 1944 vaikuttaen merkittävästi torjuntavoiton saavuttamiseen.

(alempi tekstilaatta): In Memoriam

Ensimmäinen pystyrivi:

D. Fröhling, H. Grollmus, E. Knöbel, H. Aloe, J. Falenti, W. Schneider, K. Lettenmeier, G. Huber, K. Koch, P. Swoboda, A. Becker, R. Hamann, H.v. Barga.

Toinen pystyrivi:

A. Becker, W. Stroeck, F. Herrnleben, W. Marx, K. Aulich, A. Klippel, K-M. Heinz, K. Stindl, F. Stanzus, A. Kruppa, H-K. Gössl, W. Gora.

Pystytysvuosi: 1994

Paljastus: 24.7.1994

Paljastuspuheen pitäjä: Tervehdyssanat muistomerkin paljastustilaisuudessa lausui muistomerkkitoimikunnan puheenjohtaja Mikko Lallukka, paljastuspuheen piti Kyösti Karhila ja muistomerkin paljastivat Jussi Laakso ja Frans-Josef Schloppe. Valtiovallan tervehdyksen tilaisuuteen toi eduskunnan silloinen puhemies Riitta Uosukainen. Ilmavoimien tervehdyksen esitti komentaja, kenraalimajuri Heikki Nikunen. Juhlissa kuultiin tervehdys myös kenraali Adolf Ehrnroothilta.

Muistomerkin tarkoitus: Lento-osasto Kuhlmeyn lentäjien muistolaatta.

Opastus muistomerkillle: Immolan lentokentän parkkipaikan vieressä sijaitsevassa metsässä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Rajamieskilta.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Kohteen vieressä on parkkipaikka, liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Lento-osasto Kuhlmeyn toimi Immolan kentältä käsin 16.6–23.7.1944. Aseveliapuna torjuntataisteluihin suomalaisten rinnalla osallistunut lento-osasto sai 50 vuotta tapahtuneen jälkeen muistokiven silloiselle tukikohdalleen Immolan lentokentälle. Lento-osastoon kuuluneet Stukat muodostivat näkyvimmän ja tehokkaimmaksi koetun osan tästä Immolaan 16.6.–23.7.1944. sijoitetusta saksalaisesta lento-osasto Kuhlmeyn kalustosta, vaikka osastossa oli kaikkiaan jopa toistasataa konetta.³⁹

Lento-osasto Kuhlmeyn käsitti 20–33 Ju 87 D-syöksypommittajaa, 23–50 FW 190- hävittäjää, 6-11 FW 190 hävittäjäpommittajaa, 4-8 BF 109 tiedustelumunnosta, 21 kuljetuskonetta. Henkilöstöön kuului 20 upseeriohjaajaa, 67 aliupseeriohjaajaa, 30 radisti-konekivääriampujaa, 83 mekaanikkoa ja 30 aseimestä, yhteensä 230 henkilöä. Osasto teki 383 taistelulentoa ja yhteensä 2690 lentosuoritusta. Se pudotti 774 tonnia pommeja ja ampui alas 126 viholliskonetta.⁴⁰

³⁹ Valtonen 2007, 14.

⁴⁰ Valtonen 2007, 74–75, 85–87, 89–90, 94–100. Rajamme Vartijat 1994, 29.

Muistomerkistä:

Muistomerkki-idean isä on lentokapteeni, hävittäjä-ässä Kyösti Karhila, joka ensimmäisenä otti asian puheeksi. Idea sai heti täyden kannatuksen Karjalan Lennoston Killan piirissä ja tarpeellisen tuen myös Lapin Lennoston Killan väeltä ja Imatran seudun maanpuolustusaktiiveilta. Muistomerkki toimikuntaan ovat kuuluneet Heikki Kiiha Imatralta sekä Mikko Lallukka, Jukka Nykänen ja Heikki Lahtela Kuopiosta Karjalan Lennoston Killasta. Muistomerkkinä on Salpalinjaan kuulunut paasi, johon on kiinnitetty muistolaatta ja kaatuneiden saksalaislentäjien nimet.⁴¹

Paljastaminen/avajaistilaisuus:

Tervehdyssanat muistomerkkin paljastustilaisuudessa lausui muistomerkkitoimikunnan puheenjohtaja Mikko Lallukka, paljastuspuheen piti Kyösti Karhila ja muistomerkkin paljastivat Jussi Laakso ja Frans-Josef Schloppe. Valtiovallan tervehdysten tilaisuuteen toi eduskunnan silloinen puhemies Riitta Uosukainen. Ilmavoimien tervehdysten esitti komentaja, kenraalimajuri Heikki Nikunen. Juhlassa kuultiin tervehdys myös kenraali Adolf Ehrnroothilta. Lapin lennoston komentaja eversti Pekka Kanninen ojensi saksalaisen lento-osaston veteraaneille Frans-Josef Schloppelle, Rudolf Gerntille, Walter Schmellerille ja Fritz Hammerscfarrille Lapin lennoston risti.⁴²

---

⁴¹ Rajamme Vartijat 1994, 29.

⁴² Rajamme Vartijat 1994, 29. UV 25.7.1994.

Valokuvat:

Kuva 30 Lento-osasto Kuhlmeyn- muistomerkki

Kuva 31-32 Muistomerissä olevat muistolaatat, oikealla menehtyneiden saksalaislentäjien nimet

3. Julkiset taideteokset

3.1 Tulevaisuus (nykyaika ja tulevaisuus)

Saimaahovintie

Materiaali: Pronssi.

Jalustan mitat (leveys x syvyys). 32 cm x 35 cm.

Teoksen mitat: korkeus 135 cm.

Teoksen kunto: Jalusta ja teos ovat hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Wäinö Aaltonen.

Teoksessa taitelijan signeeraus: Wäinö Aaltonen 1929.

Valmistusvuosi: 1929.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Opastus muistomerkillle: Saimaanhovin takapihalla sijaitseva patsas.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Patsaan yhteydessä vesiallas. Patsaan originaaliversio on nähtävissä eduskuntatalossa ja Saimaanhovissa sijaitsee patsaan luonnos. Patsaan luokse ei pääsyä ilman omistajan lupaa.

Yleistä:

Wäinö Aaltonen

Wäinö Aaltonen syntyi 8.3.1894 ja vietti lapsuutensa Hirvensalossa Turun lähellä. Taiteellisen koulutuksensa Aaltonen sai Turun taideyhdistyksen koulussa 1910–15. Valmistuttuaan piirustuskoulusta Aaltonen valitsi omaksi alakseen kuvanveiston maalaustaiteen sijaan, jota hän oli opiskellut. Päätös kuvanveistäjäksi ryhtymisestä ei ollut erityisen poikkeava valinta, tuolloin koulun opetuksessa ei ollut kuvanveistoa. Poikkeavaa kuitenkin oli ettei Aaltonen mennyt kenenkään kuvanveistäjän oppipojaksi, vaan pyrki kokeilemalla ja neuvoa kyselemällä oppimaan kuvanveiston tekniikoita.⁴³

Vuonna 1916 Turun taideyhdistys juhlisti omaa 25-vuotista taivaltaan järjestämällä juhlanäyttelyn, johon Wäinö Aaltonenkin osallistui. Nämä taiteilijan varhaiskauden työt hämmästyttävät taidokkuudellaan. Tähän varhaiskauden tuotantoon luetaan mm. Pojan pää vuodelta 1915, joka oli oiva näyte nuoren taitelijan sielukkaasta näkemistavasta, veistoksellisesta valmiudesta ja kyvystä käsitellä materiaalia.⁴⁴ Aaltosen uraan sisältyy monia tunnettuja monumentaaliveistoksia sekä huomattava määrä veistettyjä muotokuvia. Muotokuvista voidaan mainita mm. Jean Sibeliuksen muotokuva. Monumentaaliveistosten alkuvaihetta edustavat kaksi valkoisten sankarimuistomerkkiä: Alastaron 1918 ja Savonlinnan 1920 hautausmaiden muistomerkit.⁴⁵

Aaltosen tunnetuimpia monumentaaliveistoksia olivat Paavo Nurmen juoksijapatsas vuodelta 1925 ja Aleksis Kiven patsas vuodelta 1939. Vuonna 1930 Aaltonen oli voittanut myös uuden Eduskuntatalon istuntosalin kilpailun ehdotuksellaan ja sai vertauskuvalliset hahmot tehdäkseen. Istuntosalia koristamaan tilattiin viisi allegorista hahmoa: Raivaaja, Henkinen työ, Tulevaisuus, Usko ja Sadonkorjaaja. Teokset aseteltiin paikoilleen vuonna 1932 ja niiden piti asettua hyvin J. S. Sirénin suunnittelemaan arkkitehtuuriin ja istuntosalin syvennyksiin. Istuntosaliin asetetut teokset seurasivat Wäinö Aaltosen omaa hengeltään ja toteutukseltaan klassista linjaa. Istuntosalia koristivat neljä alastonta miesfiguuria ja keskuspaikalla sijaitseva naisfiguuri, Tulevaisuus. Naisfiguuri on selin istuntosaliin ja käsivarsilla on lapsi kasvot salia kohden. Teokset saivat

⁴³ Hakkila 1953, 21,33. Pfäffli 1993, 15–16.

⁴⁴ Hakkila 1953, 48–52.

⁴⁵ Pfäffli 1993, 18–20, 38.

osakseen kritiikkiä ja ne koettiin jopa siveyskäsitteitä loukkaavina ja näin ollen eduskunnan arvoa alentavina.⁴⁶

Saimaanhovi

Saimaanhovi valmistui alkuperäiseen asuunsa vuonna 1905. Sen suunnitteli arkkitehti Axel Gylden. Rakennus oli hirsirunkoinen, rappauksella ja runsaalla kipsikohokuvioinnilla koristeltu aumakattoinen uusbarokkirakennus, jonka koristeellisuuteen vaikutti myös Uno Ullbergin tekemät lisäykset. Saimaanhovin rakennutti huvilakseen ja kesäasunnokseen ruhtinas Obolensky, jonka omistuksessa rakennus oli aina vuoteen 1934. Rakennuksen osti tuolloin Enso-Gutzeit 2. miljoonalla Ruotsin kruunulla. Nykyisen ulkoasunsa rakennus sai muutostöiden yhteydessä vuosien 1952–54 välisenä aikana. Muutostyön suunnitteli arkkitehti Aulis Blomstedt yhdessä vuorineuvos ja rouva Lehtisen kanssa. Nykyisessä ulkoasussaan rakennus on hirsirunkoinen, vaakalaudoitettu ja aumakattoinen. Ulkoasultaan rakennus on ilmeeton ja moderni 1950-luvun edustusrakennus, uusbarokkityylinen ulkoasu muutettiin tuon uudistustyön seurauksena.⁴⁷

Valokuvat:

Kuva 33-34. Tulevaisuus

⁴⁶ Pfaffli 1993, 37, 184–185.

⁴⁷ Ojanen 1994, 78. Heitto 1989, 37, 46–47.

Kuva 35 Väinö Aaltonen 1929.

3.2 Poika ja sammakko

Koskipuisto

Materiaali: Pronssi

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 90 cm x 40-50 cm x 40-50 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa, samoin kahluuallas jossa teos sijaitsee.

Ympäristön kunto: Ympäristö kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Armas Tirronen

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Teoksen takapuolella alaosassa, "A. Tirronen 55".

Pystytysvuosi: 1955.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Opastus muistomerkillle: Patsas sijaitsee koskipuistossa olevassa kahluualtaassa.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Parkkipaikka sijaitsee kohteen läheisyydessä ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Koskipuisto sai uuden ilmeensä 1950-luvun puolivälissä ja samalla alueelle rakennettiin lapsille kahluuallas. Koskipuisto rakennettiin komeaksi oleskelupaikaksi sekä imatralaisille että turisteille. Kahluualtaaseen sijoitettiin kuvanveistäjä Armas Tirrosen tekemä "Poika ja sammakko" niminen taideteos. Kahluualtaan ympärille rakennettiin myös lasten leikkipaikka ja se sijaitsee siinä myös nykyään.⁴⁸

Valokuvat:

Kuva 36 Armas Tirronen, Poika ja sammakko

---

⁴⁸ Puska 2009, 35.

Kuva 37 Poika ja sammakko, kahluuallas.

3.3 Eränkävijä

Metsäkonttori, Wolffintie 5.

Materiaali: Kivi, Punagraniitti.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 63 cm x 70 cm x 120 cm.

Teoksen mitat: Korkeus n. 190 cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, patsaan kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Gunnar Finne.

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Teoksen oikeassa alalaidassa taiteilijan nimikirjaimet ja vuosi -47.

Pystytysvuosi: 1947.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos

Opastus muistomerkillä: Stora-Enson Metsäkonttorin sisäänkäynnin vieressä sijaitseva patsas.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Toimivan toimistorakennuksen yhteydessä sijaitseva patsas. Parkkipaikka sijaitsee kohteen vieressä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Toisen maailmansodan jälkeen Enso-Gutzeit oli menettänyt tuotantolaitoksiaan Neuvostoliitolle. Sodan jälkeen Imatralle rakennettiin uusi keskuskonttori, jonne yhtiön metsätoimen johto sijoittui. Tipanmäelle rakennettu rakennus valmistui vuonna 1947. Metsäkonttorin rakentamisen yhteydessä tilattiin Eränkävijä-patsas konttorin pääovien yhteyteen. Eränkävijä-patsaan valmisti kuvanveistäjä Gunnar Finne.⁴⁹ Metsäkonttori toimii edelleen Tipanmäellä, nykyiseltä nimeltään yhtiö on Stora-Enso.

Gunnar Finne

Gunnar Finne syntyi 4.4.1886. Voistion suurtilalla Hollolan pitäjässä lähellä Lahtea. Finnen suvussa oli hakeuduttu opintielle jo muutaman sukupolven ajan, joten nuori Gunnar lähetettiin oppikouluun Helsinkiin. Gunnar Finne pääsi ylioppilaaksi vuonna 1905, jonka jälkeen hän siirtyi opiskelemaan Polyteknillisen opiston arkkitehtiosastolle. Arkkitehdiksi opiskelu jäi kokeiluksi ja vuoden opintojen jälkeen hän siirtyi Taideteollisuuskeskuskouluun, jonka tavoitteena oli valmistua sisustusarkkitehdiksi. Opintojen aikana Gunnarille selkeytyi ajatus kuvanveistäjän ammatista, ja valmistumisen jälkeinen matka Wieniin selkeytti päätöstä.⁵⁰

---

⁴⁹ Ahvenainen 1992, 527. Lehonkoski 1986, 24.

⁵⁰ Kruskopf 2000, 46–47. Puokka 1986, 4–8.

Gunnar Finnen ura käsitti pääasiassa muotokuvia ja pienikokoisia töitä, ei kovin montaa kookkaampaa vapaasti seisovaa veistosta. Hän työskenteli enimmäkseen arkkitehtien kanssa osallistuen rakennusten koristeluun. Arkkitehdit suosivat 1920-luvulla rakennusten koristelua ja se oli osa aikakaudella vaikuttanutta klassismia. Gunnar Finne työskenteli eri arkkitehtien kanssa oman uransa aikana, kuten esim. Armas Lindgren, Eliel Saarisen ja Väinö Vähäkallio. Merkittävin ja monumentaalisin työ oli Gunnar Finnen pronssinen Topeliuksen patsas, joka paljastettiin vuonna 1931. Topeliuksen patsas sai osakseen paljon kritiikkiä aikalaisilta, mutta Finne ehdotelma voitti kilpailun. Kritiikki kohdistui paljolti patsaan erilaisuuteen, ihmiset olivat tottuneet 1800-luvulta periytyvän patsassovinnaisuuteen.⁵¹

Valokuvat:

Kuva 40-41. Gunnar Finne, Eränkävijä. Metsäkonttorin pääovi.

⁵¹ Kruskopf 2000, 46. Puokka 1986, 4-8. Puokka 1947, 14-19.

3.4 Leikkivä nalle

Lättälän asuinalue

Materiaali: Kivi, Graniitti.

Jalustan mitat: Jalusta luonnon kalliota, johon on lisätty kiviä. Korkeus n. 2.3 -2.5 m.

Teoksen mitat: korkeus n.76 cm, leveys n.50 cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Gunnar Finne.

Pystytysvuosi: 1935.

Opastus merkille: Lättälän asuinalueen keskellä sijaitsevan nurmialueen eteläpäädyssä.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Osa Lättälän omalaatuista asuinaluetta. Parkkipaikka kohteen vieressä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Kaukopään tehdasalueeseen liittyvä, samanaikaisesti rakennettu työntekijöiden asuinalue, joka käsittää yksi- ja kaksikerroksisia, puurunkoisia, valkoiseksi rapattuja pulpettikattoisia kahden

perheen asuintaloja. Alueen asemakaavan on suunnitellut arkkitehti Väinö Vähäkallio. Lättälän asuinalueen asemakaava perustuu pyörökaareen päättyvään suorakaiteeseen, jossa on nähtävissä kolmilaivaisen pitkäkirkon pohjakaavan idea. Lättälän alueella on yhteensä 18 funktionaalista asuintaloa, 1930-luvun valkoisen arkkitehtuurin tyyliisuuntauksen pohjautuvaa asuinrakennusta sekä useita ulko- ja huoltorakennuksia.⁵²

Asuntoalueella sijaitseva veistos "Leikkivä nalle", on kuvanveistäjä Gunnar Finnen käsialaa. Veistos on vuodelta 1935 ja sen on Enso-Gutzeitille lahjoittanut Kaukopään pääurakoitsija A.J.W. Liljenberg.⁵³

Gunnar Finne

Gunnar Finne syntyi 4.4.1886, Voistion suurtilalla Hollolan pitäjässä lähellä Lahtea. Finnen suvussa oli hakeuduttu opintielle jo muutaman sukupolven ajan, joten nuori Gunnar lähetettiin oppikouluun Helsinkiin. Gunnar Finne pääsi ylioppilaaksi vuonna 1905, jonka jälkeen hän siirtyi opiskelemaan Polyteknillisen opiston arkkitehtiosastolle. Arkkitehdiksi opiskelu jäi kokeiluksi ja vuoden opintojen jälkeen hän siirtyi Taideteollisuuskeskuskouluun, jonka tavoitteena oli valmistua sisustusarkkitehdiksi. Opintojen aikana Gunnarille selkeytyi ajatus kuvanveistäjän ammatista, ja valmistumisen jälkeinen matka Wieniin selkeytti päätöstä.⁵⁴

Gunnar Finnen ura käsitti pääasiassa muotokuvia ja pienikokoisia töitä, eikä kovinkaan montaa kookkaampaa vapaasti seisovaa veistosta. Hän työskenteli enimmäkseen arkkitehtien kanssa osallistuen rakennusten koristeluun. Arkkitehdit suosivat 1920-luvulla rakennusten koristelua ja se oli osa aikakaudella vaikuttanutta klassismia. Gunnar Finne työskenteli eri arkkitehtien kanssa oman uransa aikana, kuten esim. Armas Lindgren, Eliel Saarisen ja Väinö Vähäkallio. Merkittävin tai monumentaalisin työ oli Gunnar Finnen pronssinen Topeliuksen patsas, joka paljastettiin vuonna 1931. Topeliuksen patsas sai osakseen paljon kritiikkiä aikalaisilta, mutta Finne ehdotelma voitti kilpailun. Kritiikki kohdistui paljolti patsaan erilaisuuteen, ihmiset olivat tottuneet 1800-luvulta periytyvään patsassovinnaisuuteen.⁵⁵

---

⁵² Ojonen 1994, 84.

⁵³ Ojonen 1994, 84.

⁵⁴ Kruskopf 2000, 46–47. Puokka 1986, 4-8.

⁵⁵ Kruskopf 2000, 46. Puokka 1986, 4-8. Puokka 1947, 14–19.

Valokuvat:

Kuva 42 Gunnar Finne, Leikkivä nalle.

Kuva 42–43. Lättälän asuinalue.

3.5 Tukinuittajat

Virastokatu 2

Materiaali: graniitti

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 56 cm x 69 cm x 97 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): n. 260 cm x 90-100 cm x 97 cm.

Tekstilaatan mitat: leveys 21 cm x korkeus 11 cm.

Teoksen kunto: Jalustan, teoksen ja tekstilaatan kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: Teoksen jalustan oikeassa päädyssä messinkilaatta jossa teksti, "Aimo Tukiainen: Tukinuittajat graniittia 1947–49. Imatran kaupungille 1.1.1971 Enso- Gutzeit osakeyhtiö"

Tekijä: Aimo Tukiainen

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Teoksen oikeassa reunassa "Tukiainen 1947".

Pysytysvuosi: 1971.

Paljastus: 1.1.1971

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Opastus muistomerkille: Muistomerkki sijaitsee kansalaistorilla Kulttuurikeskuksen puoleisessa nurkassa kaupungintalon yläparkkipaikalla.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Patsas on ollut alun perin Enso-Gutzeitin omistuksessa ja se sijaitsi Tainionkosken voimalaitoksella. Enso-Gutzeit lahjoitti teoksen Imatran kaupungille kaupungintalon valmistumisen yhteydessä 15.11.1970. Kaupungin puolesta lahjan ottivat vastaan kauppalanjohtaja Toivo Mansner, apulaiskauppalanjohtaja Erkki Ollilainen. Muutenkin Imatran kauppala sai osakseen lahjoituksia uuden virastotalonsa valmistumisen kunniaksi. Muistomerkin vieressä parkkipaikka ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Aimo Tukiaisella on toinenkin muistomerkki Imatralla: Vaiennut linnake Tainionkosken sankarihautausmaalla (1963).

Yleistä:

Aimo Tukiaisen koulutus ja ura

Aimo Tukiainen syntyi Orivedellä 6.10.1917, mutta muutti asumaan Viipuriin vuoden 1922 lopulla. Viipurissa ollessaan Aimo Tukiainen innostui taiteesta ja haki Viipurin taidekouluun oppilaaksi, jonne hän pääsi vuoden 1935 loppupuolella. Taidekoulussa hän oli iltakoulun oppilaana ja päivisin työskenteli maalarina ja lasittajana Veljekset Mustosen maalausliikkeen palveluksessa. Koulu kesti kaksi ja puoli vuotta, josta Tukiainen valmistui erinomaisin arvosanoin. Viipurista valmistuttuaan Tukiainen siirtyi Helsinkiin opiskelemaan Suomen taideyhdistyksen piirustuskouluun ja taiteellisen debyyttinsä hän teki vuonna 1940.⁵⁶

Tukiaisen merkittävimpiä taiteellisia saavutuksia oli C.G.E. Mannerheimin ratsastajapatsas. Valmis patsas paljastettiin Helsingissä kesäkuun 4. päivänä 1960. Teoksesta järjestettiin kaksi suunnittelukilpailua. Tätä vaativampaa tehtävää ei Suomen kuvanveistäjille ollut koskaan tarjottu, joten kilpailuaikataulut hallitsivat lähes kaikkien työskentelyä noin kolmen vuoden ajan. Toisessa kilpailussa lautakunta valitsi parhaaksi Aimo Tukiaisen ja Oskari Jauhiaisen tekemän ehdotuksen, josta toteutettavan version tosin teki Tukiainen yksinään.⁵⁷

---

⁵⁶ Valkonen 1993, 9-19.

⁵⁷ Aalto 1998, 57-59.

Valokuvat:

Kuva 44-45. Aimo Tukiainen, Tukinuittajat.

3.6 Imatran impi- veistos ja vesiallas

Imatrankoski, Kruununpuisto

Materiaali: Pronssi.

Teoksen mitat: Teoksen pituus on 315 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa ja samoin allas jossa teos sijaitsee.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Taisto Martiskainen

Vesialtaan suunnitteli: Kaupunginarkkitehti Kari Pärssinen

Teoksessa taiteilijan signeeraus: Vesialtaan oikeassa laidassa teksti: "Imatran Impi 1972 Veistos Taisto Martiskainen Allas Kari Pärssinen"

Pystytysvuosi: 1972.

Paljastus: 31.4.1972.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Opastus muistomerkillle: Imatrankoskella Kruununpuistossa sijaitseva muistomerkki ja sitä ympäröivä vesiallas. Tarkempi sijainti koskensillan ja padon välisellä alueella.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Imatrankosken keskustan läheisyydessä. Parkkipaikat keskustassa ja liikuntarajoitteisille kohtalaisen esteetön kulku.

Yleistä:

Idea Imatraa symboloivasta julkisesta veistoksesta syntyi Imatran taidelautakunnassa kesällä 1966. Ideaa lähdettiin kehittämään eteenpäin kirjailija Hilja Valtosen ajatuksesta, jossa Imatran Impi perustuisi Eino Leinon runoon Imatran taru:

*Tuo Imatra, immyt sorja, oli kaunehin neitoja Karjalan maan. Tuo Ontrei, pajarin orja, tais laulaa ja kannelta kaiuttaa - Ohi pajari ratsasti, yöksi hän virran viereltä neien nai. Tää kosken kuohuihin syöksi. Ne hänestä kaikuvan nimensä sai.*⁵⁸

Maaliskuussa 1967 päätettiin järjestää kutsukilpailu veistoksen toteuttamiseksi. Kutsuttuja olivat Oskari Jauhiainen ja Heikki Nieminen, jotka molemmat olivat Martiskaisen aikaisempia opettajia. Martiskainen pyydettiin mukaan kilpailuun Jauhiaisen suosituksesta, koska kilpailuun haluttiin

---

⁵⁸ Leino 1964, 89–91. Nieminen 1994, 60.

mukaan myös joku nuorempi kuvataiteilija. Kilpailun tarkoituksena oli nuorta, verevää neitoa esittävä luonnonmukainen, figuratiivinen ja vähintään luonnollista kokoa oleva kokovartaloveistos. Neidon tuli myös olla alaston ja tukka vapaana, ei palmikoitu. Historiallisena pohjana tuli olla Eino Leinon Imatran taru, ja patsaan tuli myös olla hiljainen huomionosoitus kymmenille koskeen elämänsä päättäneille ihmisille. Veistäjien pyynnöstä jatkettu kilpailuaika päättyi 29.2.1968.⁵⁹

Alkuperäisessä suunnitelmassaan Martiskainen oli suunnitellut figuurin pystyasentoon, mutta muuton yhteydessä teoksen runko katkesi. Uudelleen koottaessa runkoa Martiskainen huomasi että teos näyttää paremmalta pitkällään. Teos asetettiin 1. sijalle kilpailussa äänin 5-2, kirjailija Hilja Valtonen ja rehtori Jaakko Hinkka vastustivat esitystä. Martiskaisen esitys sai osakseen vahvaa kritiikkiä sekä lautakunnalta että suurelta yleisöltä. Riitely asiasta viivästytti merkittävästi veistoksen valmistumista. Asian edistymistä helpotti huomattavasti kirjailija Arto Paasilinnan Apu-lehteen laatima artikkeli ja tämän jälkeen patsaan pystyttäminen pääsi edistymään. Tilaus Taisto Martiskaisen teoksesta varmistui keväällä 1970 ja huhtikuussa 1970 päätettiin vesialtaiden rakentamisesta. Vesialtaan suunnitteli kaupunginarkkitehti Kari Pärssinen, Martiskaisen teos tulisi sijoittumaan tämän vesialtaan yhteyteen.⁶⁰

Taisto Martiskaisen Imatran Impi -patsas valmistui vuoden 1972 alkupuoliskolla. Teoksen valmistuksessa oli monia viivästyksiä ja loppuvaiheessa teoksen valutyön teki Armas Hutri. Teos valettiin kuudessa kappaleessa, jotka myöhemmin hitsattiin yhteen. Työn valmistumisella oli kiire ja teoksen budjetti oli tiukka, joten päädyttiin hitsaamaan teos kasaan. Lopputulos oli kuitenkin saumaton ja patsas paljastettiin vappuaattona 1972. Lopullisessa muodossaan teos näyttää ikään kuin kelluvan veden päällä ja vesialtaan ylemmäntason vedenvirtaus edesauttaa tätä illuusiota. Veistos on muotoiltu siten, että se näyttää myötäilevän veden liikettä. Martiskainen rikkoi teoksen sileän pronssipinnan, joka saa aikaan vaikutelman veden syövyttämästä kalliopinnasta. Sileän pronssipinnan rikkomisesta oli tullut Martiskaiselle tapa työstää teoksiaan.⁶¹

Taisto Martiskaisen ura:

Taisto Martiskainen syntyi 26. tammikuuta 1943 Suojärvellä, 12 lapsisen perheen kuudentena poikana. Taisto innostui taiteesta ja kuvanveitosta jo hyvin nuorella iällä. Hän työskenteli päivisin

⁵⁹ Nieminen 1994, 60–61. Taide 1970/4, 24–29.

⁶⁰ Nieminen 1994, 61–64.

⁶¹ Nieminen 1994, 64–65.

perheensä tilalla, aamuisin ja iltaisin hän piirsi ja veisti. Kuusitoistavuotiaana hän päätti kirjoittaa professori Väinö Aaltoselle ja kysyä ohjeita kiven veistämiseen. Muutaman kuukauden kuluttua saapui kirje Aaltoselta mukanaan ohjeita veistämiseen, pari talttaa ja osoitteen, mistä talttoja voi hankkia lisää. 16-vuotiaana Taisto aloitti Taideteollisen ammattikoulun ja vuotta myöhemmin Taideakatemian koulun. Martiskaisen ensimmäinen julkinen taideteos oli Kiikkujat Roihuvuoressa, kilpailun voittaessa Taisto oli vasta 18-vuotias. Taisto Martikainen oli uransa alkuvaiheessa Väinö Aaltosen oppipoikana ja sai tätä kautta perehdytystä alan tekniikoihin ja työskentelyyn.⁶²

Merkittävimpiä töitä, joita Taisto Martiskainen uransa aikana teki, olivat Crescendo/ vuoden 1918 Kansalaissodan uhrien muistomerkki Helsingissä ja Imatran Impi -patsas Imatralla. Crescendo paljastettiin 30.8.1970 ja Imatran Impi 31.4.1972. Martiskainen teki uransa aikana lukuisia julkisia veistoksia ja reliefejä. Taisto Martiskainen kuoli vuonna 1982 Leppävirralla.⁶³

Valokuvat:

Kuva 46. Taisto Martiskainen, Imatran Impi.

---

⁶² Nieminen 1994, 4-11.

⁶³ Nieminen 1994, 51-65.

Kuva 47. Taisto Martiskainen, Imatran Impi. Allas Kari Pärssinen.

3.7 Valssi

Kauppakatu 7

Materiaali: Alumiini.

Teoksen mitat: Korkeus 254 cm x syvyys 460 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa. Jalusta kohtalaisessa kunnossa, irronneita laattoja.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Tekijä: Veikko Nuutinen

Pystytysvuosi: 1980.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Opastus muistomerkillle: Mansikkalan terveyskeskuksen pääoven edustalla sijaitseva taideteos.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkin yhteydessä parkkipaikka ja hyvät kulkuväylät liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Mansikkalan terveyskeskus valmistui vuonna 1979 ja sen avajaiset olivat 1. kesäkuuta 1979. Terveyskeskuksen pääovien eteen tilattiin julkinen taideteos, jonka toteutti kuvataiteilija Veikko Nuutinen. Teos oli nimeltään "Valssi" ja se muodostui kahdesta erillisestä osasta. Teos on valmistettu alumiinista ja pystytettiin terveyskeskuksen pääovien eteen vuoden 1980 aikana.⁶⁴

Veikko Nuutinen

Taideopinnot: Kuvanveistäjä Vapaa taidekoulu 1965, Helsingin työväenopisto 1965–67, Taideteollinen oppilaitos 1967, Accademia di Belle Arti, Rooma, Italia 1967–68.⁶⁵

"Veistosteni muotokieli jatkaa länsimaisen modernismin perinnettä. Lähtökohtana on usein luonnon, kasvien ja eläinten sekä ihmisten muodot. Itse luomisprosessissa tämä luontoon viittaava lähtökohta on kuitenkin alitajuista ja veistosideat kehittyvät abstrakteiksi luonnospiirroksiksi, jotka saavat ideaalin kolmiulotteisen muodon. Avaruus, universaalit myytit ja humanisuus ovat sitä ajatuksellista sisältöä, jonka innoittamana veistokseni syntyvät."⁶⁶

---

⁶⁴ Ylä-Vuoksi 1.6.1979, 1. Talka 1997, 288. Valkonen 1981, 77.

⁶⁵ <http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/henkilotiedot.asp?id=1005>

⁶⁶ <http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/henkilotiedot.asp?id=1005>

Valokuvat:

Kuva 48. Veikko Nuutinen, Valssi.

3.8 Rajamies - patsas

Niskapietiläntie 32

Materiaali: pronssi.

Jalustan mitat, alaosa (korkeus x leveys x syvyys): 20 cm x 120 cm x 126 cm

Jalustan mitat, yläosa (korkeus x leveys x syvyys): 70 cm x 90 cm x 97 cm

Teoksen mitat: Korkeus n 160–170 cm.

Teoksen kunto: Teos ja jalusta ovat hyvässä kunnossa.

Muistomerkissä oleva teksti: Jalustassa keskellä, "Suomen sotien 1939–1945 rajamies"

Tekijä: Nina Sailo.

Teoksessa taitelijan signeeraus: Patsaan oikeassa päädyssä teksti, "Alpo ja Nina Sailo 1944".

Pystytysvuosi: 1989.

Paljastus: 31.8.1989.

Muistomerkin tarkoitus: Julkinen taideteos.

Paljastustilaisuudesta:

Patsas on paljastettu ja luovutettu Rajavartiolaitokselle 31.8.1989 sodanajan rajamiesveteraanien juhlassa, joka oli osa 70-vuotiaan Rajavartiolaitoksen juhlavuoden ohjelmaa. Paljastustilaisuudessa oli paikalla mm. Väinö Karjalaisen puoliso. Veteraaneja oli paikalla vajaa tuhat. Kantaesitys Teuvo Laineen ja Antti Henttosen Rajamiesten marssista oli samassa tilaisuudessa.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Rajavartiolaitos.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Alueen vieressä sijaitsee parkkipaikka. Käynti muistomerkillle on päällystetty. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku. Rajamuseo ja sotilaskoti sijaitsevat kohteen välittömässä läheisyydessä.

Yleistä:

Rajamies-patsas on pystytetty niiden noin 40 000 miehen ja heidän apunaan olleiden naisten kunniaksi, jotka rajajoukoissa osallistuivat Suomen sotiin 1939–45. Hankkeen toteuttamiseksi toimeenpantiin laaja kansalaiskeräys, joka sai varsin mittavasti eri yhteisöt, yritykset ja yhdistykset sekä yksityisetkin tukemaan Rajamies-patsaskeräystä. Se on suurennos kuvanveistäjä Alpo Sailon 1944 Itä-Karjalassa Vuokkiniemessä tekemästä n. 50cm korkuisesta kipsisestä Partiomies-patsaasta, jossa mallina oli RjP 8 palvellut Kuusamolainen rajakorpraali Väinö Karjalainen. Kuvanveistäjä Alpo Sailon puoliso Nina Sailo joka oli 1944 myös Vuokkiniemessä valmisteli ja valvoi henkilökohtaisesti patsaan valun pronssiin ja suunnitteli sen jalustan. Patsas valettiin Kuopiossa sen jalusta tuli myös kuopiolaiselta kiviyritykseltä.⁶⁷

---

⁶⁷ <http://yhdistykset.ekarjala.fi/rmkilta/rajamuseo/rajamiespatsaasta.htm>

Valokuvat:

Kuva 49. Nina Sailo, Rajamies.

Kuva 50. Sotilaskodin ja Rajamuseon parkkipaikan vieressä.

4. Reliefit

4.1 Hilja Valtonen - reliefi

Virastokatu 1

Materiaali: pronssi

Teoksen mitat (korkeus x leveys): 48 cm x 140 cm.

Tekstilaatan koko (korkeus x leveys): 7 cm x 13 cm.

Teoksen kunto: Teoksen ja tekstilaatan kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti (sisätiloissa).

Muistomerkissä oleva teksti: Reliefin oikeassa alalaidassa "Kirjailija Hilja Valtonen". Reliefin alla tekstilaatta "Tämän kirjailija Hilja Valtosen korkokuvan on laatinut imatralainen taiteilija Seija Jouhki. Se on saatu aikaan Imatran Lions Clubien järjestämällä kansalaiskeräyksellä. Korkokuva luovutettiin Imatran kaupungille 30.9.1982 kirjailijan täyttäessä 85 vuotta."

Tekijä: Seija Jouhki.

Teoksessa taitelijan signeeraus: Teoksen vasemmassa alalaidassa "SJ -82."

Paljastusvuosi: 1982.

Paljastus: 30.9.1982.

Muistomerkin tarkoitus: Hilja Valtosen työn muistoreliefi.

Opastus muistomerkille: Muistomerkki sijaitsee Imatran pääkirjaston sisätiloissa, kotiseutukokoelma tilojen oven vasemmalla puolella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Teos sijaitsee sisätiloissa ja on nähtävillä ainoastaan pääkirjaston aukioloaikoina. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Hilja Valtonen oli imatralainen kirjailija, joka sai teostensa runsauden takia kutsumanimen "Painosten herratar". Imatran Lions Clubit päättivät järjestää keräyksen jonka tuotoilla pystyttäisiin valmistamaan muistomerkki yhdelle Imatran merkittävimmistä kirjailijoista. Keräyksen tuotoilla valmistettiin muistoreliefi ja se paljastettiin Imatran kaupungintalolla Hilja Valtosen 85-vuotis syntymäpäivien yhteydessä 30.9.1982. Kulttuurikeskuksen valmistuttua ja Imatran pääkirjaston auettua uusin tiloihin päätettiin muistoreliefi siirtää kaupungintalolta uuden kirjaston sisätiloihin vuonna 1986. Muistoreliefin suunnitteli imatralainen taiteilija Seija Jouhki.⁶⁸ Reliefin alle on sijoitettu "Inkerin Kivi", joka luovutetaan vuosittain valittavalle Imatran Inkerille.

Valokuvat:

Kuva 53. Seija Jouhki, Hilja Valtonen - reliefi. Teoksen edessä "Inkerin Kivi".

⁶⁸ Saimaan Sanomat 30.9.1982. Talka 1997, 321–324.

4.2 Voimalaitoksen perustajien muistoreliefi

Ylisyöksey, Imatrankosken voimalaitos

Materiaali: Pronssi

Teoksen mitat: korkeus 89 cm x leveys 133 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: Teoksen ylälaudassa teksti, "Imatran rakennustyö 1922–1929".

Teoksen kolmen kohokuvan alla nimet: Hugo Malmi, Alfred Järvinen ja Alfons Alftan."

Tekijä: Jussi Vikainen.

Teoksessa taitelijan signeeraus: Teoksen oikeassa alalaidassa, "J. Vikainen -69".

Pystytysvuosi: 1969.

Paljastus: 29.5.1969.

Paljastuspuheen pitäjä: Toimitusjohtaja, vuorineuvos H. Lehtonen.

Muistomerkin tarkoitus: Muistoreliefi voimalaitoksen rakentamisen kunniaksi.

Opastus muistomerkillä: Imatrankosken voimalaitoksen kruununpuiston puoleinen pääty. Ovien yhteydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Fortum Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Voimalaitosrakennuksen yhteydessä sijaitseva muistoreliefi. Parkkipaikka sijaitsee Vesivoima-muistomerkin yhteydessä. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Yleistä:

Kuvataiteilija Jussi Vikainen

Jussi Vikainen oli varsinaissuomalainen kuvanveistäjä, joka syntyi Vehmaalla vuonna 1907. Taidekoulutuksensa hän sai Turun taideyhdistyksen piirustuskoulussa vuosien 1925–27 aikana. Urallaan Vikainen teki huomattavan määrän sankarihautamuistomerkkejä, kohokuvia ja erilaisia mitaleja. Vikaisen työt koristavat yli kahtakymmentä eri sankarihautausmaata. Tyyllillisesti Vikasen työt edustavat tyylitellyn realismin pohjalle rakentuvaa abstraktia muotoilua.⁶⁹

Rakentamisajan päälliköt

Päävastuu Imatran voimalaitoksesta lankesi kolmelle miehelle: Hugo Malmille, Alfons Alftanille ja Alfred Järviselle. Yli-insinööri, vuorineuvos Hugo Malmi vastuulla oli koko rakentaminen ja yhdessä Alftanin kanssa hänellä oli myös vastuu suunnittelu- ja hankintatyöstä. Hugo Malmi toimi myös Imatran Voima Osakeyhtiön pääjohtajana aina vuoteen 1951 asti. Alfons Alftan oli puolestaan sähkölaitteiden pääsuunnittelija ja hankkija vuosina 1921–29. Diplomi-insinööri Alfred Järvinen oli rakennusten pääsuunnittelija ja rakennustyön päällikkö.⁷⁰

Imatran voimalaitos

Imatran voimalaitoksen rakentaminen alkoi vuonna 1922. Voimalaitokselle oli suunniteltu aluksi neljä koneistoa, ja sitä voitaisiin myöhemmin laajentaa. Rakennustyöt etenivät suunnitelmien mukaan ja 19.11.1928 aloitettiin ensimmäisen koneen koekäyttö. Voimalaitoksen vihkiäiset pidettiin 25.5.1929 ja silloinen presidentti Lauri Kristian Relander julisti voimalaitoksen toiminnan alkaneeksi. Nykyisellään voimalaitoksessa toimii seitsemän yksikköä.⁷¹

---

⁶⁹ Bergh 1987, 5-11.

⁷⁰ Puska 2006, 7. Voima-Viesti 1969, 3-12

⁷¹ Puska 2006, 14–17.

Valokuvat:

Kuva 54. Jussi Vikainen, Voimalaitoksen perustajien- muistoreliefi.

5. Rajapyykki

5.1 Ruokolahti - Jääski

Ensontie 36

Materiaali: Punagraniitti

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): n.150 cm x 30 cm x 27 cm.

Tekstilaatan mitat: korkeus 15 cm x leveys 22 cm.

Teoksen kunto: Jalusta ja tekstilaatta ovat hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: Tekstilaatassa teksti "Tässä kulki Ruokolahden ja Jääsken pitäjien raja vuosina 1572–1948. Rajapaalu paljastettiin Jääsken kihlakunnan Kihuissa 12.8.1989." Rajapaalussa kaiverrus Ruokolahti, Jääski.

Pystytysvuosi: 1989.

Paljastus: 12.8.1989.

Paljastuspuheen pitäjä: Esko Hänninen

Muistomerkin tarkoitus: Pitäjien vanhan rajan rajapaikka.

Opastus muistomerkillle: Ensontien ja Risuharankujan risteyksessä sijaitseva muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkki sijaitsee yksityisellä tontilla, mutta muistomerkkiä varten on tehty sopimus määräämättömäksi ajaksi sen sijoittamisesta kyseiselle paikalle. Muistomerkin läheisyydessä on parkkipaikka ja hyvät yhteydet liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Muistomerkki pystytettiin nykyiselle paikalleen Jääsken kihlakunnan kihuiissa 12.8.1989. Ensontien ja Risuharankujan risteyksessä sijaitseva muistomerkki on samalla paikalla missä aikoinaan kulki Ruokolahden ja Jääsken pitäjien raja. Vanha rajapyykki on antanut nimensä myös kaupunginosalla, Rajapatsaalle.⁷²

Valokuvat:

---

⁷² Jääskeläinen 1988.

Kuva 55. Ruokolahti-Jääski. Rajapatsas.

5.2 Jääski - Joutseno

Viipurintie 435 (arvio numerosta)

Materiaali: Metallilaatta

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 50 cm x 40 cm.

Muistomerkin kunto: Muistomerkki on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristö on hoitamaton.

Muistomerkin teksti: Laatan teksti "Jääskin ja Joutsenon pitäjien raja kulki tästä vuoteen 1948. Sen jälkeen Suomen puolelle jääneet osat Penttilän ja Kuurmanpohjan kylistä liitettiin

Joutsenoon. Muut Jääsken Suomen puolelle jääneet kylät liitettiin perustettuun Imatran kauppalaan. Tämä rajamerkki pystytettiin Jääskiseuran toimesta 5.6.2004 Jääski-juhlien yhteydessä." Tekstilaatan yläpuolella kaksi metallilaatta joissa tekstit, "Jääsken pitäjä ja Joutsenon pitäjä".

Pystytysvuosi: 2004.

Paljastus: 5.6.2004.

Paljastuspuheen pitäjä: Jääski-seuran puheenjohtaja Kyösti Toivonen, Joutsenon kunnanvaltuuston puheenjohtaja Risto Kakkola ja Imatran Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Esko Hänninen.

Muistomerkin tarkoitus: Jääsken ja Joutsenon vanha pitäjäraja.

Opastus muistomerkillä: Viipurintien varrella Aholan risteyksen jälkeen oikealla puolella tietä. Osoite on Viipurintie ja arvio numerosta on noin 400.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Jääski-seura.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkin läheisyydessä ei ole parkkipaikkaa ja muistomerkillä kulku on kohtalaisen hankalaa. Muistomerkin edessä on oja, jonka ylitse kulkee yksi kapea kulkulankku.

Yleistä:

Muistomerkki idean isänä oli maanviljelijä Toivo Kaplas, joka sekä hankki että kustansi muistomerkin pystyttämisen nykyiselle paikalleen. Tavoitteena oli saada muistomerkki Jääsken kihlakunnan rajasta ja Jääsken alueesta säilymään jälkipolville. Merkki paljastettiin Jääski-juhlien yhteydessä 5.6.2004. Tuolloin Jääski-juhlat Imatralla ja vanhassa Jääskessä toivat paikkakunnalle satamäärin jääskeläisiä ympäri Suomen.⁷³

---

⁷³ Jääskeläinen 2005, 6.

Valokuvat:

Kuva 56. Jääsken pitäjä - Joutsenon pitäjä.

5.3 Ruokolahti- Joutseno

Viipurintie

Materiaali: Harmaa graniitti

Teoksen mitat: (korkeus x leveys x syvyys): n.130 cm x 30 cm x 30 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa, lievästi kallellaan.

Ympäristön kunto: Ympäristössä kasvaa pitkää heinää ym. Teoksen vierelle ei helppoa pääsyä.

Muistomerkissä oleva teksti: Rajapyykissä kaiverrus Ruokolahti ja Joutseno.

Muistomerkin tarkoitus: Vanha rajapyykki.

Opastus muistomerkillle: Viipurintien alkupäässä voimalinjojen alla sijaitseva muistomerkki. Imatrankoskelta tultaessa vasemmalla puolella tietä, pyörätien vieressä.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Parkkipaikka kohteen läheisyydessä, liikuntarajoitteisille pääsy kohtalaisen lähelle muistomerkkiä.

Yleistä:

Muistomerkki sijaitsee alkuperäisellä paikallaan Ruokolahden ja Joutsenon kunnanrajalla. Rajapaalu on kuitenkin siirretty Imatrankosken torin valmistumisen yhteydessä torin laitakivetykseen. Laitakivetyksestä rajapyykki pelastettiin takaisin alkuperäiselle paikalleen Ruokolahden ja Joutsenon vanhalle rajalle.⁷⁴

Valokuvat:

Kuva 57-58. Ruokolahti - Joutseno. Rajapyykki sijaitsee voimalinjojen alla korkeassa heinikossa.

---

⁷⁴ Ylä-vuoksi 16.1.1992.

6. Muistopuut

6.1 Kalevalan juhlavuoden puu ja muistolaatta

Inkerinaukio

Materiaali: Messinkilaatta

Jalustan mitat: Luonnonkivi, jonka korkeus noin 80 cm.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 12 cm x 20 cm.

Muistomerkin kunto: Muistolaatta ja alustakivi on hyvässä kunnossa. Muistopuu terve ja hyvinvoiva.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin sisältävä teksti: Messinkilaatta "Muistomerkin pystyttivät 26.5.1985 Imatran kaupunki ja Imatran Voima Oy. Imatran koski - Suomen hyvinvoinnin Sampo - Valjastettiin v. 1921–1928"

Luonnonkivessä kaiverros: "Ei ole Vuoksen voittanutta ylikäynyttä Imatran. (III: 181–182) Kalevala 1835–1985."

Pystytysvuosi: 1985.

Paljastus: 26.5.1985.

Paljastustilaisuus: Muistopuun istuttivat kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Sinikka Mönkäre, kaupunginvaltuuston varapuheenjohtaja Riitta Uosukainen, Kalevala-toimikunnan puheenjohtaja Hannu Valkama, kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Esko Hänninen sekä kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja Mikko Urpalainen.

Muistomerkin tarkoitus: Kalevalan juhlavuoden muistomerkki.

Opastus muistomerkillle: Muistomerkki ja muistopuu sijaitsevat Inkerinaukion laidalla. Inkerinaukion ja Vuoksen uoman välisellä nurmialueella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistolaatan ja muistopuun vieressä penkki ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku kohteelle.

Valokuvat:

Kuva 59-60. Kalevalan juhluvuoden kivi ja muistopuu.

6.2 Rajamuseon muistolaatta ja muistopuu

Niskapietiläntie 32 E

Materiaali: Messinkilaatta.

Teoksen mitat (korkeus x leveys): 13cm x 28cm.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 20cm x 46cm x 38cm.

Teoksen kunto: Jalustan kunto hyvä, teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti. Muistopuu terve ja hyvinvoiva.

Muistomerkillä oleva teksti: "Tämän tammen ovat istuttaneet rajajääkäripataljoonien veteraanit vuonna 1997 muistoksi tuleville sukupolville".

Pystytysvuosi: 1997.

Muistomerkin tarkoitus: Muistolaatta ja muistopuu.

Opastus muistomerkillä: Muistolaatta ja muistopuu sijaitsevat Rajamuseon takapihalla. Kohteen luokse pääsee helpoimmin museon aukioloaikoina.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Rajamieskilta.

Muuta huomioitavaa muistomerkillä: Muistolaatta ja muistopuu, tammi, sijaitsevat rajamuseon takapihalla. Parhaiten sen luokse pääsee Rajamuseon aukioloaikoina. Parkkipaikat kohteen lähellä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Valokuvat:

Kuva 61-62. Rajamuseon muistolaatta ja puu. Laatussa teksti "Tämän tammen ovat istuttaneet rajajääkäripataljoonien veteraanit vuonna 1997 muistoksi tuleville sukupolville".

6. 3 ITLA - Itsenäisyyden kuusi- Valtionhotelli

Torkkelinkatu 2

Materiaali: Messinkilaatta

Tekstilaatan mitat: korkeus 15 cm x leveys 21 cm.

Jalusta: Jalusta luonnonkiveä.

Teoksen kunto: Muistolaatta ja jalusta ovat hyvässä kunnossa. Istutettu kuusi on kasvanut muistolaatan päälle ja peittää sen näkyvistä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: "ITLA Itsenäisyyden kuusi. Tämän 1987 istutetun kuusen avulla on tuettu Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston ITLAn perustamista."

Pystytysvuosi: 1987.

Paljastus: 22.9.1987.

Muistomerkin tarkoitus: ITLA:n muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Muistolaatta sijaitsee Valtionhotellin pääoven oikealla puolella suuren kuusen alla. Kuusen alaoksat ovat kasvaneet muistolaatan päälle.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki

Muuta huomiotavaa muistomerkestä: Muistomerkki on nykyisin jäänyt kuusen alaoksien peittämäksi ja se ei näy kovinkaan helposti. Parkkipaikka kohteen vieressä ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Muistomerkin paljastus ja itsenäisyyden kuusen istutus tapahtui Valtionhotellin remontin valmistumisen yhteydessä vuonna 1987. Tuolloin toteutetun Valtionhotellin restauroinnin suunnitteli arkkitehti Aarne Ervin, Valtionhotelli palautettiin alkuperäiseen asuunsa remontin yhteydessä. ITLA eli Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston perustaminen tapahtui vuonna 1987 ja osana varainhankintaan oli itsenäisyyden kuusten pystyttäminen.⁷⁵

Valokuvat:

Kuva 63-64. Itsenäisyyden kuusi-muistolaatta. Paikalle istutettu kuusi on kasvanut muistolaatan päälle ja laatta on vaikeasti havaittavissa.

6.4 ITLA - Itsenäisyyden kuusi- Kulttuurikeskus

Virastokatu 1

Materiaali: Messinkilaatta

Tekstilaatan mitat: korkeus 15 cm x leveys 21 cm.

Jalustan mitat: Jalusta luonnonkiveä.

Teoksen kunto: Muistolaatta ja jalusta ovat hyvässä kunnossa.

⁷⁵ Ojonen 1994, 40–41.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomermissä oleva teksti: ITLA Itsenäisyyden kuusi. Tämän 1987 istutetun kuusen avulla on tuettu Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston ITLAn perustamista.

Pystytysvuosi: 1987.

Muistomerkin tarkoitus: ITLA:n muistolaatta.

Opastus muistomerkillle: Kulttuurikeskuksen ja Vuoksen välisellä puistoalueella sijaitseva muistolaatta ja istutettu kuusi. Kuusi löytyy Kulttuurikeskuksen takana olevan amfiteatterin läheisyydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkki on lähes huomaamaton.

Yleistä: ITLA eli Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston perustaminen tapahtui vuonna 1987 ja osana varainhankintaa oli itsenäisyyden kuusten pystyttäminen.

Valokuvat:

Kuva 65-66. Kulttuurikeskuksen takapihalla sijaitseva ITLA:n muistolaatta ja kuusi.

7. Muistolaatat

7.1 C.G.E. Mannerheimin 75-vuotismuistomerkki

Saimaanhovintie

Materiaali: tumma graniitti.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 40 cm x n.88 cm x n.74 cm.

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: "Suomen Marsalkka C.G.E. Mannerheim 75 V. 4.6.1942".

Pystytysvuosi: 1984.

Muistomerkin pystyttämisen puolesta työtä tehneet: Vuorineuvos Pentti Halle, eversti Raimo Kukkonen ja Varatuomari Reino Ikävalko.⁷⁶

Muistomerkin tarkoitus: C.G.E. Mannerheimin 75-vuotisjuhlallisuuksien muistokivi.

Opastus muistomerkille: Saimaanhoville vievän tien risteyksessä sijaitseva nurmialue.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkki ei alkuperäisellä paikallaan vaan siirretty myöhemmin. Kohteen vierelle pääsee autolla ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

---

⁷⁶ tiedot: Jyllinvuoren muistomerkki-kansiosta nro. 23, Imatran opaskerho ry, 24.2.1988.

C.G.E. Mannerheim vietti 75-vuotissyntymäpäiviään 4.6.1942 Imatralla. Juhlallisuuksien yhteydessä Mannerheimille myönnettiin Suomen marsalkan arvo. Vuodesta 1942 alkaen 4.6. on ollut Puolustusvoimain lippujuhlan päivä. Syntymäpäivät sattuivat jatkosodan ajalle. Toisin kuin talvisodan aikana kansainvälinen arvostus rajoittui akselivaltojen valtapiiirin alueelle. Kansainvälistä huomiota herätti Adolf Hitlerin yllättävä vierailu Mannerheimin syntymäpäivien kunniaksi.⁷⁷

Valokuvat:

Kuva 67. C.G.E. Mannerheim.

Kuva 68. "Suomen Marsalkka C.G.E. Mannerheim 75 V. 4.6.1942".

⁷⁷ Turtola 2001, 156–161. Uutis-vuoksi 1.6.2002.

7.2 RjK 13 - muistolaatta

Vartiotie 13, Pelkolan rajavartioasema.

Materiaali: Luonnonkivi ja messinkilaatta.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 55 cm x 40 cm.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): n.130-135 cm x 50-55 cm x n.70 cm.

Teoksen kunto: Muistomerkin kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkillä oleva teksti: "RjK 13. Tällä seudulla perustettiin 10.06.1941 YH:ssa vah. Rjk 13 joka jatkosodassa 1941–1944 edusti Suomalaista sotilaskuntaa parhaimmillaan ja esti osaltaan kesäk. -44 Ihantalassa uhrautuvasti taistellen vihollisen pääsyn Vuoksenlaaksoon. RjK 13 Perinnetoimikunta. Kaakkois-Suomen Rajamieskilta".

Pystytysvuosi: 1998.

Paljastus: 10.6.1998.

Muistomerkin tarkoitus: Sotamuistomerkki.

Opastus muistomerkillä: Pelkolan rajavartioaseman päärakennuksen edessä olevalla nurmialueella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Rajavartiosto

Muuta huomioitavaa muistomerkillä: Muistolaatta on kiinnitetty panssarikiveen. Muistomerkin läheisyydessä parkkipaikka ja hyvät kulkuyhteydet liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Jatkosodan syttyessä perustettiin Imatran ja Ruokolahden miehistä koostunut Rajakomppania 13, joka osallistui eri taisteluihin jatkosodan aikana mm. Ihantalan taisteluun vuonna 1944. Rajakomppania 13 eli RjK 13 muistokivi pystytettiin Pelkolan rajavartioasemalle kunnioitukseksi niitä miehiä kohtaan jotka taistelivat kyseisessä yksikössä. Muistomerkin pystyttämistä ajoivat sekä Vuoksenlaaksoon. RjK 13 Perinnetoimikunta, että Kaakkois-Suomen Rajamieskilta. Muistokivi paljastettiin jatkosodan syttymisen 57-vuotispäivänä 10.6.1998. ja se luovutettiin Pelkolan rajamiesten hoitoon.⁷⁸

Valokuvat:

Kuva 69–70. RjK 13, muistolaatta. Pelkolan rajavartioasema.

⁷⁸ Uutis-vuoksi 11.06.1998.

7.3 Työtä vuorotta

Linnansuontie 82

Materiaali: Luonnonkivessä pronssilaatta.

Metallilaatan koko (korkeus x leveys): 35 cm x 64 cm.

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: "Työtä vuorotta. Vuosien 1939–45 sotien rintamamiesten ja luovutetulta alueelta olevan siirtoväen raivaus- ja rakennustyön muistoksi. Imatran kaupunki 1984".

Tekijä: Pronssilaatan valmistaja Lehtisen konepaja.

Pysytysvuosi: 1984.

Paljastus: 6.10.1984.

Paljastuspuheen pitäjä: Puheen piti Imatran kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Esko Hänninen ja paljastuksen suoritti kaupunginjohtaja Kalervo Aattela.

Muistomerkin tarkoitus: Rintamamies-alueen rakentamisen muistolle.

Opastus muistomerkillä: Linnansuontie 82, tien laidassa. Ei näy hyvin tielle, teoksen vieressä kuitenkin kaksi lipputankoa ja valotolppa.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioon otettavaa muistomerkestä: Muistomerkki sijaitsee tontin yhteydessä ja kivi on alkuperäisellä paikallaan. Muistomerkki ei näy helposti tielle, mutta löytyy kuitenkin osoitteen

mukaan. Muistomerkin vieressä tiellä on levennys autoille. Liikuntarajoitteisille kohtuullisen helppo pääsy. Muistomerkki puretaan nykyiseltä paikaltaan. Uudelleen sijoituspaikka ei ole vielä varmistunut.

Yleistä:

Muistomerkki pystytettiin kansalaisaloitteen pohjalta rintamamiesten ja luovutetulta alueelta peräisin olevan siirtoväen suorittaman raivaus- ja rakennustyön muistoksi. Linnansuontien alue on rintamamiestonttialuetta. Muistomerkin pystyttämisen idea syntyi alueen asukkaiden toimesta, puuhämiehenä Viktor Anttalainen. Kulttuuritoimisto ja tekninen virasto hoitivat tehtyjen päätösten pohjalta kotiseutuyhdistyksen kanssa hankkeen ideoinnin ja toteutuksen vuosina 1983–84.

Ehdotus muistomerkin pystyttamisestä tuli Imatran kotiseutuyhdistyksen toimesta, joka päätti 13.9.1983. pitämässään kokouksessa esittää että Imatran kaupunki tekisi Linnansuontie 82 sijaitsevasta luonnonkivestä muistomerkin vuosien 1939–45 rintamamiesten ja luovutetun alueen siirtoväen tekemän sodanjälkeisen raivaus- ja rakennustyön kunniaksi.

Muistomerkin suunnittelutyöstä vastasi asemakaava arkkitehti Kari Pärssinen. Suunnitelmassa pyrittiin säilyttämään alueen ympäristö mahdollisimman luonnonmukaisena. Kivi, johon muistolaatta kiinnitettiin, on alkuperäisellä paikallaan tontin nurkalla. Suunnitelmissa oli pysyttää muistomerkin yhteyteen lipputankoja, valopylväs ja penkkejä. Nykyisessä muodossaan alueella sijaitsevat lipputangot ja valopylväs sekä istutuksia.

Vuokrasopimus tehtiin alun perin 25 vuodeksi ja se päättyi 11.4.2009. Tontti on vaihtanut tänä aikana omistajaa ja uusi omistaja ei ollut halukas jatkamaan alueen vuokraamista. Muistomerkki näin ollen puretaan nykyiseltä paikaltaan, kivi jää paikalleen mutta muistolaatta, penkit, ym. puretaan. Kesällä 2011 inventointia tehtäessä muistolaatta on edelleen kivessä, mutta odottaa uudelleen sijoitusta. Mahdollinen ja todennäköinen paikka muistomerkin uudeksi sijoituspaikaksi on Linnankoskelle rakennettava leikkipuisto, jonka yhteyteen muistolaatta saisi oman paikkansa.

Valokuvat:

Kuva 71 "Työtä vuorotta. Vuosien 1939–45 sotien rintamamiesten ja luovutetulta alueelta olevan siirtoväen raivaus- ja rakennustyön muistoksi. Imatran kaupunki 1984"

Kuva 72. Linnansuontie 82.

7.4 Miikkien sukutalo

Oikosulku

Materiaali: Graniitti, messinki.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 25 cm x 120 cm x 50 cm.

Pystypaalun mitat (korkeus x leveys x syvyys): 150 cm x 49 cm x 30 cm.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys). 16 cm x 24 cm.

Teoksen kunto: Jalusta ja tekstilaatta ovat hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristö on luonnontilainen.

Muistomerkissä oleva teksti: "Tällä paikalla on sijainnut Miikkien sukutalo v.1544–1895. Imatran Voima Oy. V. 1982."

Pystytysvuosi: 1983.

Paljastus: 9.7.1983.

Muistomerkin tarkoitus: Miikkien sukutalon muistomerkki.

Opastus muistomerkille: Kuparilla Oikosulku -nimisen tien varrella lähellä voimalinjoja. Tien vieressä virtaa pieni puro, jonka ylitse on rakennettu pieni silta. Muistomerkin ympärillä on omenapuita. Kohdetta on vaikea löytää.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Miikkien suku.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Kohdetta on vaikea löytää maastosta ja sen läheisyyteen ei pääse autolla. Liikuntarajoitteisille hankala kohde.

Yleistä:

Miikit ovat vanhimpia Imatran seudulla eläneitä sukuja, ensimmäiset asiakirjatiedot Miikeistä löytyvät vuodelta 1543. Miikkien suvun omistuksessa on ollut ainakin kaksi vaurasta Miikkien taloa, toinen sijaitsi nykyisen Imatrankosken sankarihautausmaan paikalla ja toinen voimalaitoksen asuntoalueen läheisyydessä. Imatran Voima Oy pystytti vuonna 1983 vanhalle Miikkien sukutalon paikalle muistomerkin.⁷⁹

Valokuvat:

Kuva 73- 74. Miikkien sukutalon muistomerkki. "Tällä paikalla on sijainnut Miikkien sukutalo v.1544–1895. Imatran Voima Oy. V. 1982."

7.5 Alkoholittomien juomien tehdas Chymos - muistolaatta

Liippilahdentien alkupää, Metsäkonttorin kohdalla metsikössä.

Materiaali: Pronssilaatta, luonnonkivessä.

Jalustan mitat: Luonnonkivijalusta, korkeus n. 110 cm, leveys n. 110 cm.

⁷⁹ Heitto 1991, 67–68. Köngäs 2010, 45.

Teoksen mitat (korkeus x leveys): 26 cm x 35 cm.

Teoksen kunto: Muistolaatta on kohtalaisessa kunnossa

Muistomerkissä oleva teksti: "Tällä paikalla perustettiin 28.3.1906 Chymos ja tänne rakennettiin sen ensimmäinen tehdasrakennus. Muistokiven pystytti Orion-yhtymä Oy. Chymos 75-vuotisjuhlavuotenaan 1981".

Tekijä/pysyttävä: Orion-yhtymä Oy.

Pystytysvuosi: 1981.

Paljastus: 1981.

Muistomerkin tarkoitus: Chymoksen ensimmäisen tehtaan muistolaatta.

Opastus muistomerkille: Liippilahdentien alkupäässä vasemmalla puolella sijaitseva metsikkö. Suoraan metsäkonttorin edustalla mäessä sijaitseva muistolaatta. Laatta näkyy tielle.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Alue on metsittyä ja risukkoista. Parkkipaikkaa ei ole, tien vierelle mahtuu kuitenkin jättämään auton häiritsemättä muuta liikennettä. Muistomerkin ympärillä on näkyvissä rakennusten kivijalkoja. Mielenkiintoisen näköinen ympäristö. Liikuntarajoitteisille vaikeakulkuinen kohde.

Yleistä:

Alkoholittomien juomien tehdas Chymos perustettiin 1906 ja se oli osa Tainionkosken teollisuutta 1900-luvun alkupuolella.. Tehdas valmisti teollisesti mehuja ja oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. Teollisuuslaitos ei ollut kovinkaan suuri ja työllisti enimmillään 14 henkeä. Aikakaudelle tyypillisesti mehut valmistettiin kotona ja teollisesti valmistettuja mehu tuotteita vieroksuttiin alkuaan. Tehtaan perusti vuorineuvos Wäinö Tammenoksa (1870–1943). Marjatehdas oli Tammenoksalle alkujaan enemmänkin harrastus kuin varsinainen työ. Silti Chymoksesta muotoutui alansa suuryritys. Chymos alkoi etsiä tehtaalle uutta ja parempaa sijoituspaikkaa 1920-luvun alussa.

Tehtaan uudeksi sijoituspaikaksi valittiin Lappeenranta, jonne tuotantokoneet uitettiin Saimaata pitkin. Tainionkosken mehutehtaan toiminta päättyi vuonna 1922.⁸⁰

Tehtaan perusti Wäinö Tammenoksa (1870–1943). Tammenoksa voidaan pitää yhtenä Suomen kemianteollisuuden uranuurtajista. Pääasiallisen uransa hän teki Finska Elektrokemiska Ab:n palveluksessa, mutta parhaiten hänet muistetaan Chymos Oy:n perustajana ja pitkäaikaisena toimitusjohtajana. Alkujaan Chymoksen mehutehtaan toiminta oli Tammenoksalle lähes harrastuksen tasoista toimintaa, mutta tehtaan kehityksen ja tuotekehittelyn myötä Chymoksesta muotoutui alansa suurin toimija. Tehdas on siirtynyt eri omistuksiin vuosien saatossa: vuonna 1955 Orion-yhtymä Oy osti Chymoksen toiminnan ja vuonna 2006 Chymos ostettiin osaksi Cloetta Fazer AB:n konsernia.⁸¹

Valokuvat:

Kuva 75–76. Chymoksen muistolaatta. "Tällä paikalla perustettiin 28.3.1906 Chymos ja tänne rakennettiin sen ensimmäinen tehdasrakennus. Muistokiven pystytti Orion-yhtymä Oy. Chymos 75-vuotisjuhlavuotenaan 1981".

⁸⁰ Lehonkoski 1986, 11–12.

⁸¹ <http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=322>.

[http://www.orion.fi/Orion/Historia/1980-luvulta-](http://www.orion.fi/Orion/Historia/1980-luvulta-nykypaivaan1/)

[nykypaivaan1/](http://www.orion.fi/Orion/Historia/1980-luvulta-nykypaivaan1/)

7.6 Ukonniemen taimitarha

Kivimiehenkuja 1

Materiaali: Harmaa kivi

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 95 cm x 84 cm x 42 cm.

Teoksen kunto: Muistomerkki on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: "Enso-Gutzeit Oy Ukonniemen Taimitarha 1964–1989".

Pystytysvuosi: 1989.

Muistomerkin tarkoitus: Taimitarhan 25-vuotismuistokivi.

Opastus muistomerkillle: Taimitarhan toimistojen välissä oleva muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Taimi-Tapio Oy Ukonniemen taimitarha.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkillle pääsee autolla ja hyvät kulkuyhteydet liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Enso-Gutzeitin taimitarha sijaitsi Ukonniemessä ja nykyisin toimiva taimitarha on Taimi-Tapio Oy:n omistuksessa. Vuonna 1964 perustettu taimitarha tuotti Enso-Gutzeit Oy:lle puuntaimia. 25-vuotisen toiminnan kunniaksi taimitarhan alueelle pystytettiin muistomerkki.

Valokuvat:

Kuva 77. Ukonniemen taimitarha.

7.7 Kannaksen armeijan esikunnan muistolaatta

Torkkelinkatu 2, Imatran valtionhotelli

Materiaali: Messinki

Teoksen mitat (korkeus x leveys): 47 cm x 75 cm.

Teoksen kunto: Tekstilaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Muistolaatta Valtionhotellin sisätiloissa, kunto hyvä.

Muistomerkin teksti: **Talvisodan 1939 - 1940** kovan kansallisen koettelemuksen raskaana aikana puolusti **Kannaksen Armeija Isänmaamme itsenäisyyttä ja kansamme vapautta** lukumääräisesti ja aineellisesti ylivoimaista hyökkääjää vastaan ikuisesti muistettavalla ja velvoittavalla **yksimielisyydellä ja uhrivalmiudella** Karjalan Kannaksella. Tätä puolustustaistelua johti osaltaan **Kannaksen Armeijan Esikunta** Imatralta käsin keskuspaikkanaan tämä talo Valtionhotelli.

Muistomerkin tarkoitus: Talvisodan Kannaksen Armeijan esikunnan muistolaatta

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Valtionhotelli.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistolaatta sijaitsee Valtionhotellin sisällä Esikunta kabinetissa. Kabinettiin pääsy vaatii luvan hotellilta.

Yleistä:

Kannaksen Armeijan esikunta sijoitettiin Imatran Valtionhotelliin jo ennen talvisodan syttymistä järjestettyjen ylimääräisten harjoitusten yhteydessä. Kannaksen Armeija koostui II ja III armeijakunnasta ja sen tehtävä oli estää vihollisen tunkeutuminen maahan Karjalan kannaksen kautta. Kannaksen Armeijaa johti rauhanajan sotaväen päällikkö kenraaliluutnantti Hugo Österman aina helmikuuhun saakka. Myöhemmin johtajuuden otti vastaan kenraaliluutnantti Erik Heinrichs. Sodan aikana valtionhotelli oli naamioitu mahdollisimman hyvin ilmahuökkäyksien varalta ja rakennuksen katolla sijaitsi myös ilmavalvonnan tähtystyspaikka.⁸²

Valokuvat:

Kuva 78 Kannaksen armeijan esikunnan muistolaatta.

⁸² Talka 1997, 359–364.

7.8 Lentorykmentti 4

Niskapietiläntie 32, Immolan varuskunta-alue.

Materiaali: Pronssilaatta

Teoksen mitat: 30–35 cm korkea, 45 cm leveä.

Teoksen kunto: Metallilaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: "Immolan lentokentällä toimi lentorykmentti 4 16.11.1936–11.10.1939. Muistolaatan kiinnitti Hämeen lennoston-lento R 4:n kiltä".

Pystytysvuosi: 1962–1977.

Muistomerkin tarkoitus: Immolan lentokentällä toimineen Lentorykmentti 4:n muistolaatta.

Opastus muistomerkille: Muistolaatta sijaitsee Immolan varuskunta-alueella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Immolan varuskunta.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Immolan varuskunta-alueella, ei pääsyä ilman erillislupaa.

Yleistä:

Lentorykmentti 4:n toiminta Immolassa.

Immolan lentokenttä valmistui vuonna 1936, ja sinne sijoitettiin uudistettu Lentorykmentti 4. Vuoden 1938 alusta Suomen ilmavoimat lakkauttivat kiinteät lentoasemat ja muodostivat liikkuvat lentorykmentit. Lentoasema 6:sta tuli lentorykmentti 4. Lentorykmentti 4 käsitti kaksi kaukotoimintalaivuetta, LLv 44 ja LLv 46. Molempien lentolaivueiden varustuksena oli Bristol

Blenheim Mk 1 -pommittajat. Koneet oli tilattu Englannista ja ensimmäiset kaksi konetta saapuivat Suomeen heinäkuussa 1937 ja loput seuraavan vuoden sisällä. Samalla hankittiin myös valmistuslisenssi Bristolilta ja Valtion Lentokonetehdas sai 15 lentokoneen tilauksen huhtikuussa 1939. Lentorykmentti 4 siirrettiin ennen talvisotaa pois Immolasta Joroisiin. Immolan lentokentän koettiin olevan liian lähellä rajaa ja katsottiin turvallisemmaksi siirtää uudet pommittajat kauemmaksi valtakunnanrajasta. Lentorykmentti siirtyi Joroisiin virallisesti 12.10.1939.⁸³

Hämeen Lennosto - Lentorykmentti 4:n Kilta ry.

Lapin Lennoston Kilta on Ilmavoimien vanhin joukko-osastokilta. Kilta vaalii Lapin Lennoston perinteitä ja toimii sekä lennoston henkilöstön, varusmiesten ja reserviläisten hyväksi. Killan tarkoituksena on toimia Lapin Lennostossa, Hämeen Lennostossa, 1. Lennostossa, Lentorykmentti 4:ssä tai tätä edeltäneissä sekä muissa ilmavoimien joukko-osastoissa palvelleiden tai palvelevien keskinäisenä yhdyssiteenä. Lapin Lennoston Killan kotipaikka on Rovaniemi.

Lennoston killan toiminta on alkanut jo vuonna 1962. Tuolloin killalle annettiin nimeksi Hämeen Lennosto - Lentorykmentti 4:n Kilta ry. Vuonna 1977 se ristittiin Lapin Lennoston - Lentorykmentti 4:n Kilta ry:ksi. Reilun kahdenkymmenen vuoden jälkeen, vuonna 2000, kilta sai jälleen uuden nimen. Tällä kertaa se ristittiin lyhyesti Lapin Lennoston Kilta ry:ksi.⁸⁴

Valokuvat:

Kuva 79. Lentorykmentti 4.

⁸³ Keskinen 2006. 70, 87–89.

⁸⁴ www.puolustusvoimat.fi haku: Lapin lennoston kilta.

7.9 Rajaveteraanien muistolaatta

Niskapietiläntie 32

Materiaali: messinki

Mitat: korkeus 55,8 cm, leveys 49,7 cm

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa

Muistomerkissä oleva teksti: "Suomen sotien 1939–1945 rajajoukkojen veteraanit ovat 1980-luvulta alkaen kokoontuneet vaalimaan perinteitään Rajavartiolaitoksen vieraina Kaakkois-Suomen Rajavartiostossa Immolassa. Rajaveteraanit luovuttivat tämän muistoristin kiitokseksi saamastaan tuesta ja arvonnosta 13. elokuuta 2003".

Pystytysvuosi: 2003

Paljastus: 13.8.2003

Paljastustilaisuudesta: Sodanajan rajaveteraanit luovuttivat muistolaatan vuosittaisen muisto- ja juhlapäivän yhteydessä 13.8.2003. Samana päivänä Raja- ja Merivartiokoulun Rajajääkärikomppanian saapumiserän 2/2003 varusmiehet vannoivat sotilasvalansa. Paljastuspäivänä järjestettiin kaikkien yhdeksän sodanajan rajajääkäripataljoonan juhla- ja muistelutilaisuus. Laatan luovuttivat kenraali Yrjö Kärkkäinen ja majuri Per Heinrichs.

Muistomerkin hoitaja: Kaakkois-Suomen Rajavartiosto

Yleistä muistomerkistä: Muistolaattaan on kuvattu rajajoukkojen muistoristi. Muistolaatta sijaitsee Rajamuseo- ja sotilaskotirakennuksen ulkoseinässä, sisäänkäynnin oikealla puolella. Liikuntarajoitteisille on esteetön pääsy paikalle. Rakennuksen vieressä sijaitsee parkkipaikka.

Yleistä:

Muistolaatta on pystytetty rajaveteraanien perinnetyön muistoksi. Rajaveteraanit ovat kokoontuneet vuosittain elokuussa Raja- ja Merivartiokoulun alokkaiden valapäivänä juhla- ja muistotilaisuuteen Kaakkois-Suomen Rajavartiostoon. Sodanajan rajajoukoissa palveli yhteensä noin 40.000 miestä yhdeksässä eri pataljoonassa⁸⁵.

Kuva 80. Rajaveteraanien muistolaatta

7.10 Imatran yhteiskoulu ja yhteislyseon muistolaatta.

Kanavakatu 6

Materiaali: Graniitti, metalli.

Teoksen mitat (korkeus x leveys): n.40cm x n.100cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

⁸⁵ Kaakkois-Suomen Rajamieskillan www-sivut <http://yhdistykset.ekarjala.fi/rmkilta/>, luettu 22.8.2011

Muistomerkissä oleva teksti: Imatran yhteiskoulu 1908–1949. Imatran yhteislyseo 1949–1975. Muistolaatan kiinnittivät entiset oppilaat.

Muistomerkin tarkoitus: Yhteislyseon muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Kanavakatu 6:ssa sijaitsevan Saimaan ammattikorkeakoulun kuvataideyksikön ulkoseinässä oleva muistolaatta.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Saimaan ammattikorkeakoulu Oy

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Parkkipaikka kohteen läheisyydessä ja liikuntarajoitteisille esteetön pääsy.

Yleistä:

Imatran yhteiskoulu aloitti toimintansa kesällä 1908 ja sen ensimmäisenä toimitilana oli kauppias G.A. Skutnabbilta vuokrattu asuinrakennus kosken länsirannalla. Ensimmäisenä vuonna oppilaita oli yhteensä 61, joista 51 maksoi täyden lukukausimaksun, 30 mk. Vuokratilat kävivät kuitenkin hyvin nopeasti ahtaiksi ja alettiin etsiä ratkaisua uudeksi kouluksi joko rakentamalla uusi koulurakennus tai ostamalla jokin sopiva rakennus. Syksyllä 1919 heräsi ajatus Imatran Turistihotellin ostamisesta koulun käyttöön. Tuolloin Turistihotelli oli vailla käyttöä, mutta hyvin soveltuva koulun tarpeisiin. Turistihotelli ostettiin koulun käyttöön vuonna 1922 ja koulutoiminta siinä alkoi seuraavana vuonna. Ensimmäiset ylioppilaat saivat valkolakkinsa vuoden 1928 keväällä. Turistihotellinkaan tilat eivät riittäneet kasvavan opiskelijamäärän tarpeisiin vaan koulun viereen suunniteltiin laajennusosa, joka valmistui vuonna 1937. Vuonna 1949 yksityiskoulu muuttui valtion omistamaksi kouluksi ja sen nimi muuttui samalla Imatran yhteislyseoksi. 1970-luvun alkuvaiheilla Suomessa alettiin siirtyä kouluissa uuteen peruskoulujärjestelmään. Syksystä 1975 Imatran yhteislyseon tilalle syntyivät uudistuksen myötä Imatrankosken lukio ja Kosken yläaste.⁸⁶

Valokuvat:

---

⁸⁶ Kykkänen 1990, 13–28.

Kuva 81-82. Imatran yhteiskoulu, Imatran yhteislyseo.

7.11 Vuoksenniskan yhteiskoulu 1943–1975

Vuoksenniskantie 96

Materiaali: Pronssi

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 30 cm x 105 cm.

Teoksen kunto: Tekstilaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Rakennus hieman rapistunut, mutta yleisilme on siisti.

Muistomerkin teksti: "Vuoksenniskan yhteiskoulu 1943–1975".

Muistomerkin tarkoitus: Vuoksenniskan yhteiskoulun muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Muistomerkki sijaitsee Vuoksenniskan koulun pääovien vasemmalla puolella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkki sijaitsee toimivan koulurakennuksen seinässä. Parkkipaikat kohtalaisen etäisyyden päässä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Vuoksenniskan yhteiskoulua suunnitteleva alustava kokous pidettiin Vuoksenniskalla Lottakahvilan yläsalissa 22.11.1942. Kokouksen tarkoituksena oli pohtia oppikoulutilannetta paikkakunnalla ja mahdollisuutta saada Vuoksenniskalle keskikoulua. Kokouksessa todettiin että Vuoksen itäpuolisilta alueilta Imatran yhteiskouluun kuului yhteensä 169 keskikouluasteen oppilasta ja 22 lukiolaista. Uuden koulun perustaminen Vuoksenniskalle katsottiin tarpeelliseksi ja tätä asiaa ajamaan perustettiin toimikunta 13.12.1942. Toiminta oli nopeaa ja 15.7.1943 saatiin koululle toimilupa. Koulutyö päästiin aloittamaan lokakuun alussa vuonna 1943.⁸⁷

Alkujaan koulu toimi väliaikaisissa tiloissa Kaukopään kansakoululla ja myöhemmin Rantakoululla, sekä ajoittain opetusta järjestettiin jopa Immolan lentokonehalleissa. Uusi rakennus koulun käyttöön valmistui vuonna 1960 ja rakennuksen vihkijäiset olivat 23.4.1960. Rakennuksen suunnittelivat arkkitehdit Jaakko Kontio ja Kalle Räike. Rakennuksen valmistuttua koulua käytiin vielä Vuoksenniskan yhteiskoulun nimellä, mutta 1970-luvun alkupuolella ruvettiin opetuksessa suuntautumaan jo uutta koulujärjestelmää kohti. Muutoksen myötä rakennus ja koulutoiminta siirtyivät Imatran kaupungin alaisuuteen ja Vuoksenniskan yhteiskoulusta syntyi Niskan yläaste ja Vuoksenniskan lukio, jotka aloittivat toimintansa vuonna 1975.⁸⁸

Valokuvat:

Kuva 83. Vuoksenniskan yhteiskoulu.

⁸⁷ Kykkänen 1990, 55–56.

⁸⁸ Kykkänen 1990, 56–65.

7.12 Harakan muistolaatta

Harakanhovintie 10

Materiaali: Marmori

Teoksen mitat (korkeus x leveys): 57 cm x 72 cm.

Teoksen kunto: Teos on kohtalaisessa kunnossa. Korjattu ja tuettu puukehikolla.

Ympäristön kunto: Muistolaatta sijaitsee nykyisellään sisätiloissa, kohtalaisessa kunnossa.

Muistomerkinssä oleva teksti: Teksti latinaksi, suomennos " Neuvos 63-vuotiaana rakennutti nämä rakennukset. Olkoon hän ylistetty ja jälkipolvet säilyttäkööt aina hänen muistonsa. Sinä olet meidän turvamme ja kaikkien suloinen koristus kaikissa meitä koskevissa asioissa. Talo seisköön järkähtämättömänä kaikissa myrskyissä. Mikään ei voi häiritä ystävyttämme."

Teksti latinaksi: "An Per Petuam rei memoriam Aemilius Malguadoricz honestissimus vir el status consiliarius sexagessium tertium suae virtae annum agens haec extruxit aedifigia Exornetur ET EJUS Memoriam A POSTERIS SEMPER HONORETUR Tu nobis es praesidium et annium dulce decus Semper in Omnibuss ad nos spectantibus rebus. Ecce domus ut stet immobili omni procellae. Ita amicitiam nostram vil postest turbare."

Pystytysvuosi: -

Muistomerkin tarkoitus: Muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Muistolaatta sijaitsee nykyisin Harakanhovin sisätiloissa.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistolaatan alkuperäinen sijaintipaikka on ollut Harakan rannassa olevassa suuressa kivessä. Kivessä näkyy edelleen paikka, jossa muistolaatta on aikoinaan

sijainnut. Laatta on jossain vaiheessa siirretty sisätiloihin, tarkempaa syytä tai aikaa ei ole tiedossa. Muistolaatta sijaitsee tehdasalueella, kohteelle ei pääsyä ilman lupaa.

Yleistä:

Harakan hovi

Ensimmäiset tiedot Harakan tilasta ovat 1500-luvun lopulta. Silloisena omistajana mainitaan olleen Olli Harakka. Harakan suku viljeli tilaansa aina vuoteen 1678 asti, jolloin isäntä Heikki Harakka joutui luopumaan tilastaan veronmaksukyvyttömänä. Tila jäi autiotilaksi ja myöhemmin se siirtyi kruunutilaksi. Vuonna 1812 annetun asetuksen myötä tilojen entisen omistajan jälkeläiset pystyivät lunastamaan sukutilansa takaisin, tätä oikeutta käyttivät myös Harakat hyväkseen ja saivat omistusoikeutensa suvun vanhoihin tiluksiin. Vuonna 1882 Harakan omistaja Simo Harakka ajautui taloudelliseen ahdinkoon ja joutui myymään tilansa pois. Ostajana toimi insinööri Gustaf Törnudd ja kauppahinta oli 9 000 markkaa. Kaksi vuotta myöhemmin Törnudd myi Harakan tilan eteenpäin 60 000 markalla ja ostajana tuolloin oli kenraali Astascheff.⁸⁹

Kenraali Wladimir Astascheff osti itselleen Harakan tilan ja päätti rakennuttaa paikalle arvoisensa huvilan ja tarpeelliset talousrakennukset. Astascheff oli hyvin innostunut kalamies ja yhtenä syynä huvilan rakennuttamiselle Vuoksen rannalle oli virran runsas lohikanta. Huvilan alueeseen kuuluivat kookas näköalatorni, rannalle rakennettu huvimaja sekä loistelias puisto. Kenraali Astascheff kuoli vuonna 1908 ja Harakanhovi siirtyi Wladimirin vaimolle Julialle. Julia avioitui kolme vuotta myöhemmin pankinjohtaja, paroni L. W. Meissnerin kanssa.⁹⁰

Venäjän vallankumous katkaisi rahahanat Harakanhoviin. Palveluskuntaa vähennettiin vuoden 1917 jälkeen ja rahan hankintaan jouduttiin keksimään uusia keinoja. Vuonna 1917 myytiin Harakan tilasta Tornator Oy:lle 600 hehtaarin alue sekä osuus koskesta. Tämän kaupan hinnaksi tuli 750 000 markkaa. Lopullisesti Meissnerit myivät Harakan hovin Tornator Oy:lle vuonna 1922, kauppaan kuului 20 hehtaarin rantatila siinä olleine rakennuksineen, myyntihintana oli 800 000 markkaa.⁹¹

---

⁸⁹ Heitto 1989, 14.

⁹⁰ Heitto 1989, 14–22. Ojonen 1994, 73.

⁹¹ Heitto 1989, 22–23.

Tornatorin omistuksessa Harakan hovi kunnostettiin ja se muuttui virka-asunnoksi johtaja Jalo Sihtolalle. Hovissa on asunut Tornatorin ja Enso-Gutzeitin ylempiä toimihenkilöitä. Sotien aikana Harakan hovissa oli majoituksessa siirtolaisperheitä. Tornator Oy:n alaisuudessa toteutettiin rakennuksen remontointia vuonna 1923 ja 1934. Muutostyön suunnitteli arkkitehti Uno Ullberg.⁹²

Valokuvat:

Kuva 84 Harakanhovin muistolaatta.

Kuva 85. Harakan rannassa oleva suuri kivi jossa muistolaatta on sijainnut.

⁹² Ojonen 1994, 73.

7.13 Asevelitalon muistolaatta

Koskikatu 2

Materiaali: pronssi.

Muistolaatan mitat (korkeus x leveys): 40 cm x 69 cm.

Muistolaatan korkeus maasta: n.215 cm.

Teoksen kunto: Muistolaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: "Tämän asevelitalon rakensivat Imatran seudun miehet ja naiset talkoovoimin 1943 tukeakseen talvi- ja jatkosodassa kärsimään joutuneita aseveljiä ja heidän perheitään".

Pystytysvuosi: 1943.

Paljastus: Toimitalon vihkimistilaisuus järjestettiin 19.9.1943, samalla kiinnitettiin seinään muistolaatta.

Paljastuspuheen pitäjä: Tervehdyssanat esitti Ylä-Vuoksen aseveljet Ry:n yhdistyksen varapuheenjohtaja L. Lahti, selostuksen toimitalon rakennusvaiheista esitti rakennustoimikunnan puheenjohtaja V. Nieminen.

Muistomerkin tarkoitus: Asevelitalon muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Imatran keskusasevelitalon ja Vuoksen välissä sijaitseva sininen rakennus.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistolaatta sijaitsee asevelitalon seinässä, kahden sisäänkäyntioven välissä keskusaseman puoleisella sivustalla. Parkkipaikka on kohteen vieressä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Asevelitalo on alun perin ollut asemakahvilarakennuksena, ja se rakennettiin talkoovoimin. Rakennus on puurunkoinen, satulakattoinen, pystyrimoitettulla pystylaudoituksella vuorattu liikerakennus. Rakennus pystytettiin laatan tekstin mukaan: "Tämä asevelitalon rakensivat Imatran seudun miehet ja naiset talkoovoimin 1943 tukeakseen talvi- ja jatkosodassa kärsimään joutuneita aseveljiä ja heidän perheitään." Rakennus vihittiin käyttöön 19.9.1943. Ohjelmassa oli torvisoittoa ja avauspuheen pitäjä oli Ylä-Vuoksen Aseveljet ry:n varapuheenjohtaja L. Lahti. Selostuksen toimitalon rakennusvaiheesta esitti Rakennustoimikunnan puheenjohtaja V. Nieminen ja puheen rakentajille piti yhdistyksen puheenjohtaja O.V. Matisto. Rakennusta on alettu vuosien saatossa kutsua "siniseksi taloksi", johtuen rakennuksen väriytyksestä. Rakennuksen suunnitteli K. Simberg.⁹³

Valokuvat:

Kuva 86. Asevelitalon muistolaatta.

⁹³ Ojonen 1994, 53.

7.14 Kaupunginmuseon muistolaatta

Virastokatu 1

Materiaali: Messinki

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 40 cm x 50 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: "Hilma Virolainen 1924–2003, Ilmari Huhtanen 1927–2003, Sirkka Reinikainen 1913–2003, Nadeshda Jyräs 1905–2003 ovat mahdollistaneet Imatran kaupunginmuseon sijoittumisen kulttuurikeskukseen vuonna 2005."

Pystytysvuosi: 2005.

Paljastus: 6.6.2005.

Muistomerkin tarkoitus: Muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Kulttuurikeskuksessa sijaitsevan Kaupunginmuseon toimistojen oven vieressä sijaitseva muistolaatta.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki / Kaupunginmuseo.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Museon näyttelytilan seinässä sijaitseva muistolaatta.

Yleistä:

Kaupunginmuseo siirtyi Kulttuurikeskuksen yhteyteen vuonna 2005. Aikaisemmin kulttuurihistoriallinen kaupunginmuseo oli sijainnut Neitsytneimen kartanossa. Museon kokoelmat ja arkistot siirtyivät samalla uusiin tiloihin Kulttuurikeskukseen. Museon toimisto, näyttelytilat, kuva-arkistot, esinearkistot ja kaikki muut museon toiminnat keskitettiin tuolloin samoihin tiloihin. Samalla museon nimi muuttui Imatran kulttuurihistoriallisesta museosta kaupunginmuseoksi. Museon seinällä olevassa muistolaatassa näkyvät henkilöt, joiden perintöjen avulla museo siirtyi uudelle paikalleen.⁹⁴

Valokuvat:

Kuva 87. Kaupunginmuseon muistolaatta.

7.15 Karjalaisen Kotitalon muistolaatta

Kotipolku 1

Materiaali: pronssi

Teoksen mitat (soikio): korkeus n. 35 cm x leveys 30 cm.

Teoksen kunto: Muistolaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

---

⁹⁴ Uutisvuoksi 7.6.2005, 3.

Muistomerkissä oleva teksti: "Esi-Isäin kauniin rakennustavan tallentamisesta tunnustuksena tämä Talonpoikais Kulttuurisäätiön kunniakilpi tähän naulattu."

Pystytysvuosi: -

Muistomerkin tarkoitus: Karjalaisen Kotitalon pystyttämisen muistolaatta.

Opastus muistomerkillle: Karjalaisen Kotitalon päärakennuksen oven vasemmalla puolella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki. Kohde vuokralla Vuoksen Kalastuspuisto Oy Taisto Kainulainen.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Parkkipaikat kohteen lähellä. Liikuntarajoitteisille kohtalaisen helppo pääsy.

Yleistä:

Karjalainen Kotitalo oli kotiseutumuseo, joka perustettiin vuonna 1959 Imatran kotiseutuyhdistyksen toimesta. Kotiseutuyhdistys hankki alueelle rakennuksia eri puolilta Imatran lähiseutuja. Kaikkiaan rakennuksia on 13, massiivisimpana päärakennus. Vuoteen 1974 mennessä Imatran kotiseutuyhdistyksen voimavarat Karjalaisen Kotitalon hoitoon hiipuivat ja alue sekä rakennukset luovutettiin Imatran kaupungin hallintaan. Karjalainen Kotitalo toimi kesämuseona aina vuoteen 2009 asti. Nykyisellään rakennus on edelleen kaupungin omistuksessa, mutta on vuokrattu yksityiselle yritykselle.⁹⁵

Valokuvat:

---

⁹⁵ Etelä-Saimaa 21.7.2003.

Kuva 88. Karjalaisen kotitalon muistolaatta.

7.16 Katariina II

Imatran kosken uoma, Valtionhotellin alapuolella

Materiaali: Messinkilaatta.

Laatan mitat: korkeus 25 cm x leveys 35 cm.

Teoksen kunto: Laatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerissä oleva teksti: "Imatra on kautta aikojen houkutellut lukuisia katsojia rannoilleen. Yksi tunnetuimmista kävijöistä oli v. 1772 Venäjän Keisarinna Katariina II. Brasilian keisari Pedro II hakkautti oman kivisen käyntikorttinsa tähän rantakallioon elokuun 27. päivänä 1876".

Muistomerkin tarkoitus: Katariina II ja Pedro II vierailun muistolaatta.

Opastus muistomerkillle: Kosken uomassa alapaviljongin vieressä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Osana Imatrankosken kulttuurimaisemaa ja kokonaisuutta. Osittain vaikeakulkuista maastoa.

Yleistä:

Katariina II matka Imatralle alkoi 28. heinäkuuta 1772. 30.7 keisarinna saapui Imatralle ja ylitti Vuoksen Siitolan lossilla. Keisarinnan vierailua varten oli Imatrankosken uoman rannalle rakennettu kaksi kauniisti koristeltua huvimajaa, joista kunnianarvoisa vieras pystyi seuraaman kosken kuohuja. Toinen huvimajoista oli rakennettu kosken yläpään ja toinen kosken alasuvannon luokse. Paviljonkien väliin oli myös rakennettu laudoista kaiteella varustettu käytävä. Koskeen laskettiin myös muutamia tynnyreitä ja koskiveneitä yleisön viihdyttämiseksi. Kerrotaan Katariinan ihastuneen kosken kuohuihin ja samalla ylistäneen Viipurin kuvernementin luonnon villiä kauneutta. Vierailun jälkeen paviljongit saivat jäädä paikoilleen ilahduttamaan muita koskella kävijöitä.⁹⁶

Valokuvat:

---

⁹⁶ Heitto 1973, 73–76. Talka 1997, 143.

Kuva 89. Katariina II ja Pedro II vierailun muistolaatta.

7.17 Raimo Antero Lång - muistolaatta.

Virastokatu 1

Materiaali: Messinki

Teoksen mitat: Korkeus 40cm x leveys 50cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti (sisätiloissa).

Muistomerkin teksti: "Raimo Antero Lång 1941–2008. On mahdollistanut hankintoja sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen palvelujen kehittämiseksi".

Pystytysvuosi: 2011.

Muistomerkin tarkoitus: Muistolaatta.

Opastus muistomerkillä: Imatran pääkirjaston lukusalin seinässä oleva muistolaatta.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Teos sijaitsee pääkirjaston sisätiloissa, joten kohteelle pääsee ainoastaan kirjaston aukioloaikoina. Liikuntarajoitteisille esteetön pääsy kohteelle.

Valokuvat:

Kuva 90. Raimo Antero Lång 1941-2008.

7.18 Kaukopäänkadun alikulkusillan muistolaatta

Kaukopäänkadulla kevyenliikenteenväylän junaradan alikulku

Materiaali: metalli, messinki.

Teoksen kunto: Teoksen kunto hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: 2001, rakennuttaja: Imatran Kaupunki, Pääurakoitsija: Oy VR-rata AB Itä-Suomen Ratakeskus, Suunnittelija: Suomalainen insinööritoimisto.

Pystytysvuosi: 2001.

Muistomerkin tarkoitus: Rautatien alikulkutunnelin valmistumisen muistolaatta.

Opastus muistomerille: Kaukopäänkadun rautatien kevyenliikenteen alikulkusillan ylälaidassa sijaitseva muistolaatta. Muistolaatta näkyy sillan Niskapietiläntien puoleisessa päädyssä.

Muuta huomioitavaa muistomeristä: Muistomerkin läheisyydessä ei ole turvallista pysähtymis- tai pysäköintipaikkaa, parhaiten muistolaattaa voi tarkastella autosta. Ympäristö ei sovellu liikuntaesteisille.

Kuva 91. Kaukopään alikulkutunnelin muistolaatta

8. Sekalaiset

8.1 Veteraanipuisto

Itä-Siitola

Materiaali: kivi, messinkilaatta.

Messinkilaatan mitat: korkeus 19,5 cm x leveys 21 cm, korkeus maasta n. 145 cm.

Teoksen kunto: Teoksen kivipaadet hyvässä kunnossa, kivessä olevaa messinkilaatta on naarmutettu ja se on huonossa kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerissä oleva teksti: Laatassa teksti "Veteraanipuisto perustettu Suomen itsenäisyyden 70. juhluvuonna 1987, 1939–45 sotiemme Imatran veteraanit"

Tekijä: Veteraanipuiston suunnitteli kaavoituspäällikkö Kari Pärssinen.

Pysytysvuosi: Puisto 1987, Muistomerkki 1992.

Paljastus: Puisto 4.6.1987, muistomerkki 27.9.1992.

Paljastuspuheen pitäjä: 1987 Imatran kaupungin valtuuston puheenjohtaja Pekka Pekonen. 1992 ylimetsänhoitaja Tauno Turunen, vastaanottajana kaupunginjohtaja Kalervo Aattela.

Muistomerkin tarkoitus: Veteraanien muistamiseksi rakennettu muistomerkki. Teoksen ympärillä oleva puistoalue on osa muistomerkkiä.

Opastus muistomerkillä: Vuoksen rannassa, Vuoksenteen ja Linnankoskentie risteyksen läheisyydessä sijaitseva koivumetsikkö ja puisto.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkissä: Muistomerkki sijaitsee koivuistutusten yhteydessä olevalla kummulla. Kummun laelle pääsee rappusia pitkin ja kummun päällä sijaitsee 13. kivipaasia. Kivet muodostavat puoliympyrän. Rappusten yläpäässä vasemmalla olevassa kivipaadessa on muistolaatta kertomassa muistomerkin tarkoituksesta. Muistomerkin välittömässä läheisyydessä ei sijaitse parkkipaikkoja, mutta muistomerkille pääsee hiekkatietä pitkin.

Yleistä:

Suomen itsenäisyyden 70-vuotisjuhlavuoden kunniaksi Imatran sotaveteraanit ja rintamamiesveteraanit päättivät perustaa Imatralle veteraanipuiston. Molemmat veteraanijärjestykset ymmärsivät että ilman kaupungin avustusta tällaista puistohanketta ei pystyttäisi toteuttamaan. Imatran kaupunki suhtautui asiaan hyvin myönteisesti ja asetti molempien yhdistysten järjestelytoimikuntaan edustajakseen kaavoituspäällikkö Kari Pärssisen. Pärssinen laatikin myöhemmin yksityiskohtaisen suunnitelman veteraanipuistoa varten. Veteraanipuiston alueen lahjoitti Imatran Voiman johtaja Keijo Karstinen. Enso-Gutzeit Oy:n metsätoimialan johtaja Ilkka Pukkila lupautui lahjoittamaan puuntaimet puistoa varten. Puisto valmistui 4.6.1987 ja alueelle istutettiin 529 rauduskoivua. Vuonna 1992 veteraanipuisto saatiin valmiiksi kun alueelle siirrettiin 13. salpalinjan panssariestettä, jotka asetettiin puoliympyrän muotoon. Yhteen kivipaateen asetettiin muistolaatta puiston perustamisen kunniaksi. Puiston vastaanotti ja kuparilaatan paljasti kaupunginjohtaja Kalervo Aattela.⁹⁷

Valokuvat:

---

⁹⁷ Etelä-Karjalainen 25.10.1991, Etelä-Saimaa 28.9.1992.

Kuva 92. Veteraanipuiston muistolaatta.

Kuva 93. Veteraanipuiston kivipaadet. Muistolaatta on kiinni ensimmäisessä kivessä vasemmalta.

Kuva 94. Veteraanipuiston kumpu ja kivipaadet.

8.2 Astascheffin kanto

Harakanhovintie 10

Materiaali: Kivi

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kohtalainen.

Muistomerkin sisältö: Teksti venäjän kielellä, suomennos Kalevi Heitto, "Tällä paikalla istui Wladimir Astascheff monen monta kertaa. Viimeisen kerran istui hän tässä kesäkuun 5.päivänä 1908."

Valmistusvuosi: Vuoden 1908 jälkeen.

Muistomerkin tarkoitus: Yksityishenkilön muistomerkki

Opastus muistomerkillä: Harakanhovin pihalla.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy

Muuta huomioon otettavaa muistomerkestä: Muistomerkki on yksityishenkilön muistomerkki. Pystytyksen ajankohdasta ei tarkempaa tietoa. Kohde sijaitsee tehdas-alueen sisällä, ei pääsyä ilman lupaa.

Yleistä:

Harakan hovi

Ensimmäiset tiedot Harakan tilasta ovat 1500-luvun lopulta. Silloisena omistajana mainitaan olleen Olli Harakka. Harakan suku viljeli tilaansa aina vuoteen 1678 asti, jolloin isäntä Heikki Harakka

joutui luopumaan tilastaan veronmaksukyvyttömänä. Tila jäi autiotilaksi ja myöhemmin se siirtyi kruununtilaksi. Vuonna 1812 annetun asetuksen myötä tilojen entisen omistajan jälkeläiset pystyivät lunastamaan sukutilansa takaisin, tätä oikeutta käyttivät myös Harakat hyväkseen ja saivat omistusoikeutensa suvun vanhoihin tiluksiin. Vuonna 1882 Harakan omistaja Simo Harakka ajautui taloudelliseen ahdinkoon ja joutui myymään tilansa pois. Ostajana toimi insinööri Gustaf Törnudd ja kauppahinta oli 9 000 markkaa. Kaksi vuotta myöhemmin Törnudd myi Harakan tilan eteenpäin 60 000 markalla ja ostajana tuolloin oli kenraali Astascheff.⁹⁸

Kenraali Wladimir Astascheff osti itselleen Harakan tilan ja päätti rakennuttaa paikalle arvoisensa huvilan ja tarpeelliset talousrakennukset. Astascheff oli hyvin innostunut kalamies ja yhtenä syynä huvilan rakennuttamiselle Vuoksen rannalle oli virran runsas lohikanta. Huvilan alueeseen kuuluivat kookas näköalatorni, rannalle rakennettu huvimaja sekä loistelias puisto. Kenraali Astascheff kuoli vuonna 1908 ja Harakanhovi siirtyi Wladimirin vaimolle Julialle. Julia avioitui kolme vuotta myöhemmin pankinjohtaja, paroni L. W. Meissnerin kanssa.⁹⁹

Venäjän vallankumous katkaisi rahahanat Harakanhoviin. Palveluskuntaa vähennettiin vuoden 1917 jälkeen ja rahan hankintaan jouduttiin keksimään uusia keinoja. Vuonna 1917 myytiin Harakan tilasta Tornator Oy:lle 600 hehtaarin alue sekä osuus koskesta. Tämän kaupan hinnaksi tuli 750 000 markkaa. Lopullisesti Meissnerit myivät Harakan hovin Tornator Oy:lle vuonna 1922, kauppaan kuului 20 hehtaarin rantatila siinä olleine rakennuksineen, myyntihintana oli 800 000 markkaa.¹⁰⁰

Tornatorin omistuksessa Harakan hovi kunnostettiin ja se muuttui virka-asunnoksi johtaja Jalo Sihtolalle. Hovissa on asunut Tornatorin ja Enso-Gutzeitin ylempiä toimihenkilöitä. Sotien aikana Harakan hovissa oli majoituksessa siirtolaisperheitä. Tornator Oy:n alaisuudessa toteutettiin rakennuksen remontointia vuonna 1923 ja 1934. Muutostyön suunnitteli arkkitehti Uuno Ullberg.¹⁰¹

Valokuvat:

---

⁹⁸ Heitto 1989, 14.

⁹⁹ Heitto 1989, 14–22. Ojonen 1994, 73.

¹⁰⁰ Heitto 1989, 22–23.

¹⁰¹ Ojonen 1994, 73.

Kuva 95-96. Astascheffin kanto.

8.3 Imatrankosken vesivoima-muistomerkki

Imatrankosken siltojen välissä

Materiaali: metalli

Teoksen mitat: Paino 22 500 kg.

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kohtalainen.

Muistomerkissä oleva teksti (tekstilaatta): "Imatran Voima Oy, Tämän vesiturpiinin juoksupyörä on ollut käytössä Imatran voimalaitoksen 5.koneistossa 1.4.1936–5.11.1989. Valmistaja: Tampereen pellava- ja rautateollisuus Oy. Nim.tiedot: Malli Francis, teho 32 000 hv, kierrosluku 125r/min, vesimäärä 104m³ /s, putouskorkeus 24m ja paino 22 500 kg. Sähköä sillä on tuotettu 7 500 000 000 kWh."

Pystytysvuosi: 1991.

Paljastus: 5.6.1991.

Paljastuspuheen pitäjä: IVO:n toimitusjohtaja, vuorineuvos Kalevi Numminen. Kaupungin puolesta muistomerkin vastaanottivat kaupunginjohtaja Kalervo Aattela ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Pekka Pekonen.

Muistomerkin tarkoitus: Muistomerkki on kunnianosoitus niille menneille sukupolville, jotka ovat olleet rakentamassa Suomeen vesivoimatuotantoa.

Opastus muistomerkillä: Imatrankosken siltojen välisellä alueella sijaitseva muistomerkki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Imatrankosken keskustan läheisyydessä. Parkkipaikka sijaitsee kohteen vieressä ja hyvät kulkuyhteydet liikuntarajoitteisille. Muistomerkin infotaulu on käännetty myös englanniksi ja se sijaitsee kohteen vieressä Vuoksen puolella.

Yleistä:

Imatran voimalaitoksen rakentaminen alkoi vuonna 1922. Voimalaitokselle oli suunniteltu aluksi 4 koneistoa, ja sitä voitaisiin myöhemmin laajentaa. Rakennustyöt etenivät suunnitelmien mukaan ja 19.11.1928 aloitettiin ensimmäisen koneen koekäyttö. Voimalaitoksen vihkiäiset pidettiin 25.5.1929 ja silloinen presidentti Lauri Kristian Relander julisti voimalaitoksen toiminnan alkaneeksi. Nykyisellään voimalaitoksessa toimii seisemän yksikköä.¹⁰²

Valokuvat:

---

¹⁰² Puska 2006, 14–17.

Kuva 97–98. Turbiini ja infotaulu. Teoksen vierestä löytyy infotaulu myös englanniksi.

8.4 Tainionkosken vesivoimalaitoksen muistomerkki

Tainionkosken vesivoimalaitos, Tainionkoskentie.

Materiaali: metalli

Teoksen mitat: korkeus 140 cm, halkaisija 134 cm, pituus noin 200 cm

Teoksen kunto: hyvä

Ympäristön kunto: hyvä

Muistomerkissä oleva teksti (tekstilaatta): "Tämä vesiturbiini on ollut käytössä Tainionkosken vanhalla voimalaitoksella vv. 1924-1978 ja siirretty muistomerkiksi nykyisen voimalaitoksen 4. koneiston rakennustyön valmistuttua 27.11.1989.

Tilaaaja: Oy Tornator Ab

Teho: 1250 HV

Imatran Voima Oy".

Pystytysvuosi: 1989

Muistomerkkin tarkoitus: Muistomerkki on pystytetty Tainionkosken vesivoimalaitoksen rakennus- ja uudistustyön muistoksi.

Opastus muistomerkillä: Muistomerkki sijaitsee Tainionkosken voimalaitoksen yleisöltä suljetulla alueella. Kulku Tainionkoskentieltä, josta Suokadun risteyksen tuntumassa liittymä oikealle.

Muuta huomioitavaa: Muistomerkki sijaitsee yleisöltä suljetulla, aidatulla voimalaitosalueella, mutta se näkyy viereiseltä puistoalueelta, jonne on kulku Tainionkoskentieltä. Puistoalueella on myös pysäköintitilaa ja liikuntarajoitteisille alue on kohtalaisen helposti saavutettavissa. Muistomerkin ympärillä on istutuksia.

Yleistä:

Tainionkoskelle rakennettiin Tornator Oy:n tuotantolaitokset vuosina 1895–1897. Tuolloin Tainionkosken vesivoimaa hyödyntämään rakennettiin myös voima-asema, joka tuotti sähköä myös Finska Elektrokemiska Ab:lle. Ensimmäinen vesivoimalaitos sai käyttövoimansa Tainionkosken niemen poikki kaivetusta voimakanavasta. Vanhaa vesivoimalaitosta laajennettiin vuonna 1910. Kokonaan uusi vesivoimalaitos käynnistettiin vuonna 1924, jolloin Tornator Oy sai hallintaansa myös kosken itärannalla sijaitsevan Neitsytniemen kartanon koskiosuuden. Uutta voimalaitosta varten rakennettiin myös poikkipato Vuokseen sekä riippusilta kosken yli. Tornator Oy teollisuuslaitoksineen ja vesivoimaloineen fuusioitiin Enso-Gutzeitiin vuonna 1941. Toisen maailmansodan jälkeen alettiin Tainionkoskelle rakentaa aikaisempaa sähköntuotantoa korvaavaa vesivoimalaa, joka samalla kykenisi käyttämään hyödykseen koko kosken vesivoimakapasiteetin. Uuden voimalaitoksen rakennustyöt ajoittuivat vuosille 1945–1950. Vanhat koneistot turbiineineen purettiin kokonaan pois voimalaitoksesta 1970-luvun lopulla. Tämän jälkeen voimalaitos toimi kolmella koneistolla noin kymmenen vuotta. Imatran Voima Oy osti Tainionkosken voimalaitoksen Enso-Gutzeit Oy:ltä vuonna 1983 ja rakennutti voimalaitokseen neljännen turbiinikoneiston vuosina 1986–1989.¹⁰³

¹⁰³ Virtuaalimatka Vuokselle, www-sivu, artikkeli "Tainionkosken voimalaitos"

http://www3.lut.fi/eki/vuoksivirtaa/virtuaalimatka_vuoksella/suomenruhr/tainionkoskenvoimalaitos2.html, luettu 22.8.2011.

Österlund, Timo 1997: Suurteollisuuden kauppala ja kaupunki. Artikkelit teoksessa Imatran kirja, toim. Anu Talka. JYY:n kotiseutusarja N:O 35, Jyväskylä.

Kuva 99. Tainionkosken vesivoimalaitoksen muistomerkki

8.5 Valssikoneisto

Koskikatu 1, Imatran keskusasema.

Materiaali: Teos metallia ja jalusta betonia.

Teoksen kunto: Teos hyvässä kunnossa ja jalusta kohtalaisessa kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kelvollinen.

Muistomerkissä olevat tekstit:

Ensimmäinen laatta jalustassa: "Elektrometallurgiska AB 1915- 1933, Oy Vuoksenniska Ab 1933 - 1971, OVAKO Oy 1971-."

Toinen laatta jalustassa:

"Tämä muistomerkki on OVAKO Osakeyhtiön lahja Imatran kaupungille. Nämä valssiparit tuottivat muototeräksiä Imatran Rautatehtaalla vuosina 1943–1965." Sama teksti myös englanniksi, ruotsiksi, saksaksi ja venäjäksi."

Pystytysvuosi: 1976.

Paljastus: 26.5.1976.

Muistomerkin tarkoitus: Muistomerkki terästehtaiden historialle Imatralla.

Opastus muistomerkillle: Keskusaseman parkkipaikan yhteydessä sijaitseva muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Parkkipaikkojen yhteydessä sijaitseva muistomerkki. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku. Teoksen jalustan on alun perin ollut vesiallas, jossa vettä. Nykyisellään allas on edelleen paikallaan mutta siinä ei ole vettä.

Yleistä

Terästeollisuus Imatralla

Terästeollisuuden ensimmäinen tuotantolaitos Imatralla oli Elektrometallurgiska Aktiebolagetin rakentama sulattimo Ruokolahden pitäjän Vuoksenniskan kylään. Diplomi-insinööri Berndt Grönblomin ja hänen lankonsa vapaaherra Gustaf Aminoff perustivat kyseisen yrityksen, jonka ensimmäiset tuotantolaitokset sijoituivat Imatralle ja Nokialle. Nokian tuotanto lakkautettiin kuitenkin jo vuonna 1920, ja tehtaan toiminta siirrettiin Vuoksenniskalle. Vuoksenniskan tehtaan rakentaminen alkoi vuonna 1915 ja sen perustamista varten ostettiin Tornator-yhtiöltä 4 hehtaarin suuruinen tontti. Yhtiö rakensi myös asuinalueen työntekijöille ja tätä tarkoitusta varten hankittiin Vuoksenniskan kylältä 9 hehtaarin alue. Vuonna 1926–27 rakennettiin Vuoksenniskan sulattimon alueelle myös puuhiomo, jota varten perustettiin sisaryritys nimeltään Aktiebolaget Vuoksenniska

Osakeyhtiö. Saman johdon alaiset yritykset yhdistettiin vuonna 1933, jolloin yhtiön nimeksi muodostui Osakeyhtiö Vuoksenniska Aktiebolaget.¹⁰⁴

Nykyisellä paikallaan Teppanalan kaupunginosassa sijaitsevan rautatehtaan rakennustyöt aloitettiin vuonna 1935. Tuolloin Oy Vuoksenniska Ab etsi uutta malmipohjaa tuotannolleen ja yhtenä vaihtoehtona oli Outokumpu Oy:n pasutusjäte, jota syntyi yhtiön kuparitehtaasta. Kaksi vuotta kestäneiden tutkimusten jälkeen todettiin pasutusjätteen olevan käyttökelpoista raudan valmistuksen raaka-aineena. Yhtiö solmi sopimuksen Outokumpu Oy:n kanssa pasutusjätteen jatkuvasta toimituksesta ja samalla tehtiin myös sopimus Imatran Voima Oy:n kanssa sähkövoiman lisäsaannista. Alkuperäinen tehdas Vuoksenniskalla oli käynyt ahtaaksi ja uudeksi tehtaan sijoituspaikaksi valittiin paikka Outokumpu Oy:n tehtaan vierestä pari kilometriä voimalaitoksesta alaspäin. Ensimmäinen rakennus, pasutusjätteiden kemiallinen puhdistamo, valmistui tammikuussa 1936. Saman vuoden lopussa toimintansa aloitti myös briketointiosasto. Huhtikuussa 1937 aloitti toimintansa aikansa suurin sähkömasuunilla varustettu harkkorauta sulatto.¹⁰⁵

Terästehdas Oy Vuoksenniska Ab aloitti kiinteän yhteistoiminnan Oy Fiskars Ab:n kanssa alkuvuodesta 1968. Vuoden yhteistoiminnan jälkeen yhtiöt solmivat sopimuksen toimialarationalisoinnista, jonka seurauksena syntyi Ovako-ryhmä. Vuosien saatossa terästehdasta kehitettiin ja sen omistajasuhteita muutettiin eri tavoin. Ovako Oy ja sen omistajayhtiöt päättivät vuonna 1979 keskittää teräksen- ja terästuotetuotannon kokonaisuudessaan Ovakoon ja yhtiön uudeksi nimeksi tässä vaiheessa muodostui Ovako Oy Ab.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Blomgren 1996, 9-16. Talka 1997, 99.

¹⁰⁵ Talka 1997, 104.

¹⁰⁶ Talka 1997, 119-122.

Valokuvat:

Kuva 100. Valssikoneisto.

Kuva 101-102. Muistomerkin lahjoittaja. Teksti suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja saksaksi.

8.6 Imatrankosken valaistus ja äänentoisto

Imatrankosken silta

Materiaali: Messinkilaatat, neljässä sillan valaisinpylväessä.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 70 cm x 30 cm.

Teoksen kunto: Jalustan ja tekstilaattojen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkissä oleva teksti: "Imatra 50 v. 1998 Imatran kosken valaisuun ja äänentoiston rakentamiseen osallistuneet." Lahjoittajien nimet, liite numero 2.

Tekijä: Valaistuksen suunnittelija Ekku Peltomäki, sähkötöiden suunnittelu Jyrki Kauko, Kosken valaisu - projektin johtaja Markku Asikainen ISS (Imatran Seudun Sähkö).

Pystytysvuosi: 1998.

Paljastus: 22.8.1998.

Muistomerkin tarkoitus: Kosken valaisuun osallistuneiden ihmisten ja yhdistysten muistolaatat.

Opastus muistomerkillä: Imatrankosken vanha silta, sillan molemmissa päissä olevien vanhojen valaisinpylväiden yhteydessä olevat muistolaatat.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Neljä erillistä muistolaatta, joissa lahjoittajien nimet. Imatran keskustan vieressä sijaitseva kohde, josta hyvät yhteydet myös liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Vuonna 1998 Imatran kaupunki täytti 50 vuotta ja tämän juhlallisuuden kunniaksi päätettiin rakentaa Imatran koskelle pysyvä valaistus ja äänentoistojärjestelmä. Tarkoituksena oli parantaa kosken vetovoimaa matkailussa ja tuottaa koskinäytöksestä suurempi elämys katsojille. Kosken valaisun rahoitukseen tarvittiin yhteensä 1.6 miljoonaa markkaa, josta kaupungin osuus oli 500 000 markkaa ja 500 000 markkaa saatiin EU:n tukirahoituksena. Puuttuvan 600 000 markan osuuden kaupunki toivoi keräävänsä kasaan haastamalla yhteisöt, yritykset ja yksityiset henkilöt mukaan rahoitukseen. Keräystä varten perustettiin paikallisiin pankkeihin keräystilit, jonne ihmiset pystyivät

tekemään lahjoituksensa. Keräyksen tuotto avajaishetkeen mennessä oli yhteensä 350 000 markkaa, joten tavoitteessa päästiin yli puoleen.¹⁰⁷

Valaistus toteutettiin kahtena erillisenä valaistuksena: esitysvaloina ja julkisivuvaloina. Julkisivuvalot syttyivät samaan aikaan kuin puiston muut valaistukset ja pyrkivät korostamaan kosken uoman muotoja. Samalla tehtiin yleisvalot myös kosken sillalle ja padolle. Esitysvalojen tarkoituksena taas oli toimia kosken kuohuessa ja luoda valoilla vaikuttavampi esitys. Valaistuksen suunnitteli Ekku Peltomäki ja se suunniteltiin pysyväksi osaksi koskiesityksiä. Valaistuksen yhteydessä Imatran koskeen asennettiin myös äänentoistolaitteisto, jolla koskinäytösten yhteydessä pystyttiin soittamaan musiikkia.¹⁰⁸

Valokuvat:

Kuva 103-104. Imatrankosken sillan valaisinpylväät ja muistolaatat.

¹⁰⁷ Etelä-Saimaa 21.8.1998. Uutisvuoksi 21.8.1998.

¹⁰⁸ E-S 21.8.1998. E-S 24.8.1998. UV 21.8.1998.

8.7 Jääsken kirkon porttirakennus

Imatrankosken sankarihaudat

Teoksen kunto: Rakennelma on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin sisältö: "EKAMO Imatran ammattikoulu, puuosasto 2004 Finland."

Pysyisyysvuosi: 2004.

Paljastus: 6.6.2004

Muistomerkin tarkoitus: Jääski seura ry:n pystyttämä muistorakennus, joka on samanlainen kuin Jääsken kirkon kiviaidan porttirakennus vuodelta 1844. Vuonna 2004 tuli kuluneeksi 60 vuotta kotiseudun menettämisestä ja 20 vuotta Jääski seuran perustamisesta.

Opastus muistomerkillä: Imatrankosken sankarihautojen yhteydessä sijaitseva muistorakennus. Muistorakennus sijaitsee hautausmaan Kanava-aukion puoleisen sisäänkäynnin yhteydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Jääski seura ry.

Muuta huomiotavaa muistomerkestä: Muistomerkin yhteydessä sijaitsee infotaulu, jossa on tietoa Jääskestä sekä kartta vanhasta Jääsken alueesta. Taulussa on tietoa myös porttikatoksen pystyttämisestä. Jääski seuran perustamisesta tuli 20 vuotta täyteen vuonna 2004. Parkkipaikka on kohteen läheisyydessä ja liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Jääsken kihlakunnan historiasta lyhyesti:

Jääsken nimi on ikivanha, se tavataan jo Pähkinäsaaren rauhan solmimisasiakirjassa vuonna 1323.

Vuosisatojen kuluessa Jääsken kihlakunta muotoutui useita sekä kirkollisia että maallisia hallintoyksiköksi käsittäväksi muodostelmaksi. Uudenkaupungin rauhan seurauksena Jääsken kihlakunta jaettiin kahden valtakunnan kesken ja tämän tuloksena syntyi uusi pitäjä, Antrea. Ajan kuluessa Jääsken kihlakuntaan muotoutui useita eri pitäjiä. Vuonna 1939 Jääsken kihlakuntaan kuuluivat seuraavat pitäjät: Antrea, Joutseno, Jääski, Kirvu, Rautjärvi, Ruokolahti ja Vuoksenranta.¹⁰⁹

Jääsken kirkko:

Jääsken seurakunta tunnetaan ainakin jo vuonna 1415, ja sillä on todennäköisesti ollut tuolloin jo oma kirkko. Vuonna 1612 rakennettiin Jääsken järjestyksessään kolmas kirkko, Pyhän Pietarin kirkko. Tarkempaa tietoa kyseisen kirkon ulkoasusta ei ole, mutta se purettiin jo vuonna 1693. Seuraavana vuonna samalle paikalle rakennettiin uusi kirkko, joka oli edeltäjänsä tavoin omistettu Pyhälle Pietarille. Kirkko pääsi rapistumaan Isonvihan jälkeisinä aikoina ja kirkkoa korjattiin useaan otteeseen 1700-luvun loppupuolella. 1800-luvun vaihteessa kirkolla oli edessään taas uusia korjauksia ja kirkon huonoa kuntoa valiteltiin. Vuonna 1842 kutsuttiin korjaustyöhön kirkonrakentaja Taavetti Rahikainen, joka totesi vanhan kirkon olevan korjauskelvoton. Uutta kirkkoa ruvettiin suunnittelemaan. Konduktööri A.F. Granstedtin suunnitelma uudeksi kirkoksi hyväksyttiin kuten myös kirkon kustannusarviot. Apostoli Pietarin nimikirkoksi nimetty temppele palveli seurakuntaa vuodesta 1845 aina viime sotiin asti.¹¹⁰

Valokuvat:

Kuva 105. Jääsken kirkon porttirakennus. -

¹⁰⁹ Syrjö 1976, 11–13.

¹¹⁰ Rinno 1997. 95–98. Syrjö 1976. 447–449.

Kuva 106. Porttirakennus ja infotaulu.

8.8 Kruununpuiston hiidenkirnut ja muistolaatta

Kruununpuisto

Materiaali: pronssilaatta

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): n.20 cm x n.30 cm.

Teoksen kunto: Tekstilaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kohtalainen, metsittynyt.

Muistomerkin teksti: "Luonnon muistomerkki. Kosken pyörrekivet sorvasivat nämä hiidenkirnut Imatran pohjakallioon noin 4500 vuotta sitten, jolloin vastasyntyneen Vuoksen vesimäärä oli suurimmillaan ja jolloin koski ei vielä ollut ennättänyt kuluttaa omaansa syvemmäksi."

Muistomerkin tarkoitus: Informatiivinen muistolaatta.

Opastus muistomerkillle: Muistomerkki sijaitsee Kruunupuistossa suurimman hiidenkirkun yläpuolella.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkki on enemmänkin infotaulu, kuin varsinainen muistomerkki. Suurimman hiidenkirkun yhteydessä oleva muistolaatta. Polku muistomerkin ja hiidenkirkun vierelle. Kohtalaisen vaikeakulkuista maastoa etenkin liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Saimaa puhkaisi itselleen uuden väylän Imatran kohdalta noin 4000 vuotta sitten. Vesimassat löysivät itselleen uuden väylän Salpausselän läpi vuosisatojen kuluessa ja tapahtuman seurauksena syntyi Vuoksi. Alkujaan vesimassat kulkeutuivat alavirtaan leveänä massana ja kuluttivat hiljalleen syvempää uomaa itselleen. Maa-aines pyyhkiytyi veden virtauksen myötä paikoitellen kokonaan pois ja paljastivat peruskallion. Hiidenkirkut syntyivät tämän leveän koskivaiheen aikana ja niitä on edelleen nähtävissä Imatran Kruunupuistossa. Vuoksi syövytti nykyisen syvän uomansa vähitellen vuosisatojen aikana. Veden virtauksen voimasta Vuoksi synnytti itselleen uoman ja samalla Imatran kosken.¹¹¹

Kuva 107 Kruunupuiston hiidenkirkujen muistolaatta

¹¹¹ Talka, Anu (toim.) : Imatran Kirja. Jyväskylä 1997

8.9 Hiidenkirnu - Kyyrönkoski

Ylisyöksey, Imatrankosken voimalaitos.

Materiaali: messinki ja luonnonkivi.

Tekstilaatan mitat (korkeus x leveys): 26 cm x 20 cm.

Teoksen kunto: Tekstilaatta on hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: "Tämä hiidenkirnukivi on nostettu v. 1954 Vuoksen perkauksen yhteydessä Kyyrönkoskesta (Terästehtaan kohdalta n. 2 km voimalaitoksesta alajuoksulle päin) Imatran Voima Oy."

Pystytysvuosi: 1954.

Muistomerkin tarkoitus: Vuoksen perkauksesta kertova muistomerkki.

Opastus muistomerkillä: Imatrankosken voimalaitoksen koneaseman päädyssä sijaitseva hiidenkirnu ja muistolaatta. Voimalaitoksen kruunupuiston puoleisessa päädyssä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Fortum Oy.

Muuta huomiotavaa muistomerkestä: Muistolaatta on kiinni luonnonkivessä, joka on nostettu Vuoksesta nykyiselle paikalleen. Parkkipaikka sijaitsee Vesivoima-muistomerkin läheisyydessä, josta hyvä yhteys tälle muistomerkillä. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

Yleistä:

Imatran Voima Oy aloitti vuoden 1948 alkupuolella Imatran voimalaitoksen laajennustyön. Voimalaitokselle asennettiin seitsemäs koneisto, joka oli aiempia koneistoja tehokkaampi. Laajennus saatiin valmiiksi vuoden 1951 loppupuolella ja koneisto kytkettiin valtakunnalliseen verkkoon seuraavan vuoden alussa. Toteutetun laajennuksen myötä Imatran voimalaitoksesta tuli maan suurin vesivoimalaitos. Imatran vesivoimalaitoksen teho oli 156 megawattia.¹¹²

Imatran voimalaitoksen laajennuksen yhteyteen suunniteltiin myös Vuoksen perkaaminen. Perkaamisella pyrittiin pienentämään Vuoksen koskien putoushäviötä. Samoin pyrittiin saamaan vuorokausisäännöstely parempaan hallintaan. Enso-Gutzeit oli aikaisemmin suorittanut Vuoksen perkausta Tainionkosken voimalaitokselle saakka, samalla kun itse voimalaitos rakennettiin. Perkausta ei tuolloin toteutettu Vuoksen muissa osissa. Tainionkosken voimalaitoksen alapuolisen osan perkausta varten hankittiin Yhdysvalloista Marion -merkinen kaivinkone. Marion aloitti työnsä Niskakoskelta lokakuussa 1951. Vuoksen perkaaminen Imatran kohdalla kesti kolme vuotta.¹¹³

Valokuvat:

Kuva 108-109. Hiidenkirnu ja muistolaatta.

¹¹² Talka 1997, 123.

¹¹³ Talka 1997, 123–124. Puska 2006, 56–59.

8.10 Kesäteatterin myllynkivet

Torkkelinkatu (Valtionhotellin puisto)

Materiaali: Graniitti

Teoksen mitat: korkeus 12,5 cm, halkaisija 126 cm.

Teoksen kunto: Myllynkivet ovat hyvässä kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Pystytysvuosi: 1966.

Muistomerkin tarkoitus: Kyyrönkosken myllynkivet.

Opastus muistomerkillä: Imatran kesäteatterin ylätasanteella, lipunmyyntikojun ja sisäänkäynnin yhteydessä.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Kohteen vieressä parkkipaikka ja esteetön kulku liikuntarajoitteisille.

Yleistä:

Myllynkivet ovat alun perin olleet Kyyrönkoskella sijainneessa myllyssä. Kyyrönkoski sijaitsi vastapäätä nykyistä Ovakon terästehdasta. Mylly purettiin ja myllynkivet siirrettiin todennäköisesti vuonna 1966 kesäteatterin yhteyteen. Jyrki Matra löysi myllynkivet Kyyrönkoskelta ja kaupunginpuutarhuri Arposen avustuksella kivet saivat nykyisen sijoituspaikkansa.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Uutis-vuoksi 28.6.1990.

Valokuvat:

Kuva 110. Kesäteatterin myllynkivet.

8.11 Rajakoulun Toteemi

Niskapietiläntie 32

Materiaali: Metalli

Teoksen kunto: Teoksen kunto on hyvä.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on hyvä ja siisti.

Muistomerkin teksti: Teoksessa pystysuunnassa isoin kirjaimin: Rajakoulu.

Muistomerkin tarkoitus: Nimilaatta

Opastus muistomerkillä: Immolan varuskunnan alueella sijaitseva muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Rajavartiolaitos.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Muistomerkki on toteemimainen tolppa, jossa kolme karhua (rajavartioston tunnus). Sijaitsee Immolan varuskunta-alueella, ei pääsyä ilman lupaa.

Yleistä:

Teoksen on tehnyt U. Kärri (ei tarkkaa tietoa).

Valokuvat:

Kuva 111. Rajakoulun toteemi.

8.12 Poika ja kilpikonna

Vuoksenniskantien ja Torikadun risteys

Materiaali: Valurauta.

Jalustan mitat (korkeus x leveys x syvyys): 32 cm x 35 cm x 35 cm.

Teoksen mitat (korkeus x leveys x syvyys): 79 cm x 34 cm x 35 cm.

Teoksen kunto: Teos on huonossa kunnossa, jalusta on kohtalaisessa kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kohtalainen.

Tekijä: -

Pystytysvuosi: 1950-luvulla.

Muistomerkin tarkoitus: Sarjavalmisteinen suihkulähde.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran kaupunki.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Patsaan yhteydessä vesiallas. Vuoksenniskantien ja Torikadun risteyksessä on pieni puisto, jossa suihkulähde sijaitsee. Liikuntarajoitteisille esteetön kulku.

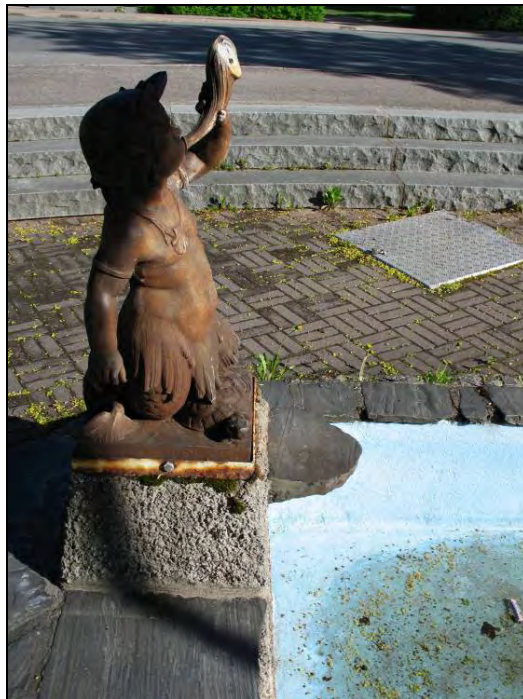
Yleistä:

Poika ja kilpikonna suihkulähteen vieressä sijaitseva Kansallispankin Vuoksenniskan toimitalo on valmistunut vuonna 1952. Tontti rakennusta varten on hankittu jo vuonna 1937, mutta viivästymisien takia itse rakennus valmistui vasta 1952. Tästä syystä rakennus edustaa mielenkiintoisaa sekatyöliä. Alkuperäiset suunnitelmat laati arkkitehti Erkki Huttunen, mutta

rakennus toteutettiin rakennusneuvos Heimo Kautosen uusien piirustusten mukaan. Rakennukseen tehtiin lisäosa vuonna 1977. Tämän laajennuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Erkkö-Virkkunen.¹¹⁵

Itse teos on valurautainen, puutarhakoristeeksi alun perin suunniteltu suihkulähde. Suihkulähteen hahmona on Triton, merenjumala Poseidonin poika. Triton kuvataan usein simpukankuori kädessään, jota hän käyttää torven lailla nostamaan tai rauhoittamaan aallot. Teosta on valmistettu valurautaisena pihakoristeena ainakin Ranskassa jo 1800-luvun loppupuolella. Vuoksenniskalla sijaitsevan patsaan valmistuspaikka tai aika ei ole tiedossa.

Valokuvat:

Kuva 112. Armas Tirronen Poika ja kilpikonna.

---

¹¹⁵ Ojonen 1994, 77.

Kuva 113. Suihkulähde

8.13 Harakanhovin suihkulähde

Harakanhovintie 10

Materiaali: kivi

Teoksen mitat: korkeus n.50 cm.

Teoksen kunto: Teos on hyvässä kunnossa. Teoksen ympärillä oleva vesiallas on kohtalaisessa kunnossa.

Ympäristön kunto: Ympäristön kunto on kohtalainen.

Muistomerkin tarkoitus: Koristeveistos.

Opastus muistomerkillle: Harakanhovin puistossa.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Stora-Enso Oy.

Muuta huomioitavaa muistomerkestä: Suihkulähteen muodostavat kaksi kala-aiheista pientä koristeveleistosta ison ympyrän vesialtaan keskellä. Suihkulähde sijaitsee tehdas-alueella, ei pääsyä ilman lupaa.

Yleistä:

Harakan hovi

Ensimmäiset tiedot Harakan tilasta ovat 1500-luvun lopulta. Silloisena omistajana mainitaan olleen Olli Harakka. Harakan suku viljeli tilaansa aina vuoteen 1678 asti, jolloin isäntä Heikki Harakka joutui luopumaan tilastaan veronmaksukyvyttömänä. Tila jäi autiotilaksi ja myöhemmin se siirtyi kruunutilaksi. Vuonna 1812 annetun asetuksen myötä tilojen entisen omistajan jälkeläiset pystyivät lunastamaan sukutilansa takaisin, tätä oikeutta käyttivät myös Harakat hyväkseen ja saivat omistusoikeutensa suvun vanhoihin tiluksiin. Vuonna 1882 Harakan omistaja Simo Harakka ajautui taloudelliseen ahdinkoon ja joutui myymään tilansa pois. Ostajana toimi insinööri Gustaf Törnudd ja kauppahinta oli 9 000 markkaa. Kaksi vuotta myöhemmin Törnudd myi Harakan tilan eteenpäin 60 000 markalla ja ostajana tuolloin oli kenraali Astascheff.¹¹⁶

Kenraali Wladimir Astascheff osti itselleen Harakan tilan ja päätti rakennuttaa paikalle arvoisensa huvilan ja tarpeelliset talousrakennukset. Astascheff oli hyvin innostunut kalamies ja yhtenä syynä huvilan rakennuttamiselle Vuoksen rannalle oli virran runsas lohikanta. Huvilan alueeseen kuuluivat kookas näköalatorni, rannalle rakennettu huvimaja sekä loisteliias puisto. Kenraali Astascheff kuoli vuonna 1908 ja Harakanhovi siirtyi Wladimirin vaimolle Julialle. Julia avioitui kolme vuotta myöhemmin pankinjohtaja, paroni L. W. Meissnerin kanssa.¹¹⁷

Venäjän vallankumous katkaisi rahahanat Harakanhoviin. Palveluskuntaa vähennettiin vuoden 1917 jälkeen ja rahan hankintaan jouduttiin keksimään uusia keinoja. Vuonna 1917 myytiin Harakan tilasta Tornator Oy:lle 600 hehtaarin alue sekä osuus koskesta. Tämän kaupan hinnaksi tuli 750 000

---

¹¹⁶ Heitto 1989, 14.

¹¹⁷ Heitto 1989, 14–22. Ojonen 1994, 73.

markkaa. Lopullisesti Meissnerit myivät Harakan hovin Tornator Oy:lle vuonna 1922, kauppaan kuului 20 hehtaarin rantatila siinä olleine rakennuksineen, myyntihintana oli 800 000 markkaa.¹¹⁸

Tornatorin omistuksessa Harakan hovi kunnostettiin ja siitä tuli muuttui virka-asunto,johtaja Jalo Sihtolalle. Hovissa on asunut Tornatorin ja Enso-Gutzeitin ylempiä toimihenkilöitä. Sotien aikana Harakan hovissa oli majoituksessa siirtolaisperheitä. Tornator Oy:n alaisuudessa toteutettiin rakennuksen remontointia vuonna 1923 ja 1934. Muutostyön suunnitteli arkkitehti Uno Ullberg.¹¹⁹

Valokuvat:

Kuva 114. Harakanhovin suihkulähde.

---

¹¹⁸ Heitto 1989, 22–23.

¹¹⁹ Ojonen 1994, 73.

Kuva 115. Suihkulähde kuvattuna Harakanhovin parvekkeelta.

8.14 Laatokan rannikkopuolustajien muistokivi

Torkkelinkatu 3, Imatran veteraani- ja lottamuseon piha

Materiaali: messinki, luonnonkivi

Teoksen mitat

laatta: korkeus 30 cm, leveys 25 cm

kivi: korkeus 66 cm, leveys 48 cm, paksuus 27 cm

Teoksen kunto: hyvä

Ympäristön kunto: hyvä

Muistomerkissä oleva teksti "Viime sotiemme veteraanien muistoksi 25.6.2001. Laatokan puolustajien jälkipolvi".

Muistomerkin paljastus: 25.6.2001

Muistomerkin tarkoitus: Laatokalla vuosina 1941–1944 taistelleiden veteraanien muistomerkki.

Muistomerkin nykyinen hoitaja: Imatran veteraani- ja lottamuseo

Muuta huomioitavaa muistomerkistä: Muistomerkki sijaitsee Imatran veteraani- ja lottamuseon pihamaalla.

Yleistä: Laatokan Puolustuksen Perinneyhdistys, joka vaalii Laatokan meripuolustuksen perinteitä, pystytti muistomerkin Imatran veteraani- ja lottamuseon pihamaalle. Muistomerkki paljastettiin jatkosodan syttymisen 60-vuotisjuhlassa 25.6.2001. Muistomerkin paljastustilaisuudessa valtiovallan tervehdyksen toi eduskunnan puhemies Riitta Uosukainen ja paljastuspuheen piti kenraali Lauri Koho. Imatran kaupungin tervehdyksen tilaisuudessa esitti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Sinikka Hurskainen. Muistomerkkiin liittyy myös sen taustalla oleva Boforsin ilmatorjuntatykki 40 ItK 38.¹²⁰

---

¹²⁰ Uutis-Vuoksi 30.6.2001.

Kuva 116 Laatokan rannikopuolustajien muistokivi

9. Hakemistot

Taitelijat

Aaltonen, Wäinö	37
Einola, Akseli	18
Finne, Gunnar	42, 45
Jalava, Veikko	13
Jouhki, Seija	59
Kallio, Kalervo	9
Liimatainen, Kirsti	22
Martiskainen, Taisto	50
Nuutinen, Veikko	54
Räike, Kauko	6
Sailo, Nina	56
Tirronen, Armas	40
Tukiainen, Aimo	2, 48
Vikainen, Jussi	61

Kaupunginosat:

Imatrankoski/ Sankarihautausmaa

Karjalan itkuvirsi	9
Vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki	18
Jääsken kirkon porttirakennus	11

Imatrankoski/ Imatranajot

Vernon Walter Cottle	26
John Robert "Jock" Taylor	30

Imatrankoski

Imatran Impi	50
Poika ja sammakko	40
Voimalaitoksen perustajien muistoreliefi	61
Ruokolahti - Joutseno	67
Kalevalan juhlavuoden puu ja muistolaatta	69
ITLA - Itsenäisyyden kuusi - Valtionhotelli	72
Kannaksen armeijan esikunnan muistolaatta	87
Imatran yhteiskoulun ja yhteislyseon muistolaatta	92
Katariina II	104
Imatrankosken vesivoima -muistomerkki	114
Imatrankosken valaisu ja äänentoisto	121
Kruunupuiston hiidenkirnut ja muistolaatta	126
Hiidenkirnu - Kyyrönkoski	128
Kesäteatterin myllynkivet	130
Laatokan rannikkopuolustajien muistokivi	138
Rajapatsas/Pelkola	
Ruokolahti - Jääski	63
RjK 13 - muistolaatta	77
Mansikkala	
Tukinuittajat	48
Valssi	54
Hilja Valtosen - reliefi	59
ITLA - Itsenäisyyden kuusi - Kulttuurikeskus	73
Asevelitalon muistolaatta	99
Museon muistolaatta	101
Karjalaisen kotitalon muistolaatta	102
Raimo Antero Lång - muistolaatta	106
Valssikoneisto	118
Taininkoski (hautausmaa)/ Ukoniemen taimitarha	

Vaiennut linnake	2
Veljesuhri 1918	13
Rajan taakse jääneiden vainajien muistolle	22
Ukonniemen taimitarha	86
Tainionkoski	
Eränkävijä	42
Alkoholittomien juomien tehdas Chymos - muistolaatta	83
Tainionkosken vesivoimalaitoksen muistomerkki	116
Sienimäki	
Rajan taakse haudattujen ortodoksien muistomerkki	24
Vuoksenniska/ Kaukopää	
Rauhan kellot	6
Poika ja kilpikonna	133
Leikkivä Nalle	45
C.G.E. Mannerheimin 75-vuotis muistomerkki	75
Vuoksenniskan yhteiskoulu 1943–1975	94
Kaukopään alikulkutunnelin muistolaatta	107
Immolan varuskunta/ lentokenttä	
Lento-osasto Kuhlmeyn - muistokivi	33
Rajamies-patsas	56
Rajamuseon muistolaatta ja muistopuu	70
Lentorykmentti 4	89
Rajaveteraanien muistolaatta	91
Rajakoulun toteemi	131
Linnansuo/ Linnankoski	
Työtä vuorotta	79
Veteraanipuisto	109

Stora-Enso/ tehdasalueella sijaitsevat	
Vakaumuksensa puolesta 1918	16
Tulevaisuus (nykyaika ja tulevaisuus)	37
Harakanhovin suihkulähde	135
Harakan muistolaatta	96
Astascheffin kanto	112
 Näträmälä	
Jääski - Joutseno	65

10. Liitteet

Liite numero 1.

Vapaussodan muistomerkin nimiluettelo.

Nimet muistomerissä:

Ensimmäinen pystyrivi vasemmalla:

Karl Uno Berggren, Armas Harakka, Emil Huipero, Juho Jäppinen, Ville Kakkinen, Tuomas Komi, Juho Kosonen, Urho Kuhmonen, Arvid Laukniemi, Paul Ljungberg, Juho Lääperi, Juho Mattinen

Toinen pystyrivi oikealla:

Juho Miettinen, Iivari Miikki, Ilmari Nojd, Kalle Pellinen, Edvard Salakka, Ilmari Savolainen, Antti Simanainen, Evald Simanainen, Armas Smolander, Juho Suikkanen, Antti Tella, Benjam Tuovinen

Keskellä alhaalla:

Väinö Veijalainen

Liite numero 2.

Kosken valaisinpylväiden lahjoittajien nimet muistolaatoissa:

Imatra 50v. 1998

Imatrankosken valaisuun ja äänentoiston rakentamiseen osallistuneet:

(118 nimiriviä neljässä laatussa)

Laatta 1:

Aattela Kalervo
 Aineslahti Rauni
 Akkanen Maija
 Asp Helena
 Aula Mirja
 Bryggare Senja
 Careliana
 Etelä-Karjalan ammatillinen kurssikeskus
 Etelä-Karjalan Osuuspankki
 Etelä-Karjalan Säästöpankki
 Etelä-Saimaa
 Evälähti Aini
 Evälähti Kauko
 Forsman Arja
 Gasum
 Hietala Pirjo
 Hinkkanen Pentti
 Honkanen Kalevi
 Hukkanen Marjatta
 Huotari Katri
 Hynninen Seppo ja Tarja
 Hämäläinen Jouko
 Imatra Steel
 Imatran kunnallisvirkamiesyhdistys
 Imatran kuolonhuoltoyhdistys
 Imatran Kylpylä
 Imatran Matkailuyhdistys
 Imatran Matkaoppaat
 Imatran Omakotiyhdistys
 Imatran Rintamaveteraanit

Laatta 2:

Imatran seudun Isännöitsijätoimisto
 Imatran Seudun Sähkö
 Imatran Seurakunta

Imatran Tekniset
Imatran Teollisuustoimihenkilöt
Imatran uimarit
Imatra YH-Rakennuttaja
Imatrankosken kauppakadut
Koskenparras-säätiö
IVO Partners
IVO-Yhtiöt
Jokilehto Maire
Joronen Arvo
Jouhki Erkki
Jurvanen Juha
Juvakka Esko
Juvakka Pirjo
Jyllinvuori Paul
Kaakkois-Pohjolan liikenne
Kaukinen Emilia
Kesport Intersport
Kilpi-set
Koivupuro Seppo
Komi Arne
Koponen Elvi
Korhonen Tapani
Kotti Reino
Kuisma Mika
Kulttuurin Vuoksi
Kurkinen Sinikka

Laatta 3:

Laari Mika
Laari Tomi
Laitinen Voitto
Lamberg Eija ja Martti
Lappeenrannan Kaupunki
Lempiäinen Lauri ja Anneli
Lions Club Imatra / Vuoksi
LT-Konsultit
Manninen Eva
Matkailun Edistämiskeskus
Mattila Leo
Miettinen Tarja
Miettinen Titta
Moilanen Tauno
Monto Kari Tmi
Moukulainen Toivo
Naatti Hannele
Nenonen Tuula
Ollilainen Erkki
Paarma Aune

Parikkalan Kunta
Perälä Pauli
Purhonen Veikko
Pärssinen Eva
Pärssinen Kari
Pöllänen Ismo ja Seija
Raijas Seppo ja Oras Anne
Rakennusliike Evälahti
Rakennusliike Lipsanen Sulo
Rantala Markku

Laatta 4:

Rautajärven kunta
Ruokonen Mikko ja Jussi
Ruotsalainen Erkki
Saaren kunta
Saarenmaa Aira
Savolainen Martti
Scandic
Silventoinen Antti
Sivanne Veikko
Sonera
Suomen Kantaverkko
Talikka Leena-Maija
Tanninen Heikki
Tar-Foto
Tolonen Leena
Torppis/ Muotimoda
Tuuha Terho
Uosukainen Riitta
Uosukainen Toivo
Uutisvuoksi
Viisainen Irma
Viuhko Jaakko
V-Kaluste
Volotinen Pekka
Vuoksen Agility Urheilijat
Vuoksen Rotaryklubi
Vuoksenlaakson Teknillinen Seura
Vänttinen Aili

11. Lähteet

Painamattomat lähteet:

Imatran kaupunginmuseon arkisto:

Imatran kotiseutuyhdistyksen esitys - Muistomerkki Linnansuontielle 13.10.1983

Teknisen virasto/virastokokous: Muistomerkin kustannusarvio. 1.11.1983.

Kulttuurilautakunta: Museojaosto: kokouspöytäkirja: 21.9.1982, 12.10.1982, 1.3.1983, 8.11.1983.

Tekninen virasto: Linnansuontien muistomerkin paljastaminen 20.9.1984

Imatran kaupunki/ Tekninen toimi: Muistomerkkiasia- kirjelmä 14.10.2005.

Imatran sankarivainajien muistomerkkisäätiö: Toimintakertomus vuodelta 1962–63.

Imatran kaupunginmuseon arkisto: kansio nro.46, 1989 Kihut.

Lehdet:

Voima-Viesti 3/1969

Ylä-Vuoksi 15.11.1970

Ylä-Vuoksi 1.6.1979

Ylä-vuoksi: Vesivoiman merkki, 6.6.1991

Ylä-vuoksi 16.1.1992.

Saimaan Sanomat 30.9.1982.

Etelä-Karjalainen 25.10.1991

Rajamme vartijat, Nro. 4/1994.

Jääskeläinen 2005

Jääskeläinen 1988

Uutisvuoksi 28.6.1990.
 Uutisvuoksi 25.7.1994.
 Uutisvuoksi 11.6.1998.
 Uutisvuoksi 21.8.1998
 Uutisvuoksi 30.6.2001.
 Uutisvuoksi 1.6.2002.
 Uutisvuoksi 7.6.2005.

Etelä-Saimaa: IVO lahjoitti Imatralle vesivoimamuistomerkin, 6.6.1991.

Etelä-Saimaa 28.9.1992
 Etelä-Saimaa 21.8.1998
 Etelä-Saimaa 24.8.1998
 Etelä-Saimaa 21.7.2003

Internetlähteet:

<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/henkilotiedot.asp?id=1005>. Tarkastettu: 28.6.2011.

<http://yhdistykset.ekarjala.fi/rmkilta/rajamuseo/rajamiespatsaasta.htm> - Tarkastettu 13.7.2011

<http://www.mpmaailma.fi/uutinen/jock-taylorille-muistokivi?page=11> - Tarkastettu 7.6.2011

http://www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/Kallio_Kalervo- Tarkastettu 13.7.2011

<http://www.kankaanpaa.fi/taidekoulu/taideyhdistys.htm> - Tarkastettu 13.7.2011

<http://muistot.hs.fi/muistokirjoitus/1505/kauko-r%C3%A4ike> - Tarkastettu 13.7.2011

Suomalaisen kuvataiteen bibliografia : <http://kirjava.fng.fi/bibliografia/bibliografiat.php>
 Tarkastettu: 26.7.2011

<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/taiteilija.asp?id=1518>. Tarkastettu 13.7.2011.

<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/henkilotiedot.asp?id=222>- Gunnar Finne. Tarkastettu:
 26.7.2011

www.puolustusvoimat.fi haku: Lapin lennoston kilta. Tarkastettu: 26.7.2011

<http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=322> - Tarkastettu 14.7.2011

<http://www.orion.fi/Orion/Historia/1980-luvulta-nykypaivaan1/> - Tarkastettu 14.7.2011

http://www3.lut.fi/eki/vuoksivirtaa/virtuaalimatka_vuoksella/suomenruhr/tainionkoskenvoimalaitos2.html - Tarkastettu 22.8.2011.

Kaakkois-Suomen Rajamieskillan www-sivut <http://yhdistykset.ekarjala.fi/rmkilta/>, Tarkastettu 22.8.2011.

Kirjallisuus:

Aalto, Olli: Risti Vuoksen varrella - Imatran evankelis-luterilaisen seurakunnan historia 1949–1998. Imatran Kirjapaino Ky, 1998, Imatra.

Ahvenainen, Jorma: Enso Gutzeit Oy 1872–1992. II, Jyväskylä 1992.

Bergh, Erik: Jussi Vikainen- Varsinaissuomalainen kuvanveistäjä. Turku 1987.

Blomgren, Christer (toim.): Puuhiokkeesta rautaan ja teräkseen - roiskeita ja sirpaleita Vuoksenniska yhtiön ja sen edeltäjän Elektometallurgiska AB:n vuosikymmeniltä. Lappeenranta 1996.

Hakkila, Esko: Wäinö Aaltonen- elämää ja taidetta. Porvoo 1953.

Heitto, Kalevi: Imatran seudun hoveja ja kartanoita. Imatra 1989.

Heitto, Kalevi (toim.): Vanhaa Imatraan sanoin ja kuvin. Imatra 1973.

Heitto, Kalevi (toim.): Muistojen mosaiikkia Imatralta. 1991 Imatra.

Katajamäki, Timo: TT-areenoita ja sankareita. 2010.

Kemppainen, Jouni: Paha maisema. Helsinki 2007.

Keskinen, Kalevi: Suomen ilmavoimat 1928- 40. Porvoo 2006.

Kruskopf, Erik: Valon rakentajat Suomalaista kuvataidetta 1940–1950-luvuilta

Kruskopf, Erik: Veistosten kaupunki- Taidetta Helsingin katukuvassa. Jyväskylä 2000.

Kykkänen, Maija-Liisa: Oppikoulun vaiheita Imatralla 1908–1975. Imatra 1990.

Köngäs, Ulrika: Imatra - Vuoksen ranta-alueiden historiallisen ajan muinaisjäännösinventointi 27.9.–8.10.2010.

Lahden taidemuseo: Gunnar Finne 1886–1957. Lahden taidemuseon julkaisuja. Salpausselän kirjapaino 1986.

Lehonkoski, Pekka: Tainionkosken vanha tehdasalue- Rakennushistoriallinen selvitys. Helsinki 1986.

Lehtonen, Heikki: Mannerheim-ristin ritareiden hautamuistomerkit

Nieminen, Eino: Taisto Martiskainen. Joensuu 1994.

Ojonen, Lasse: Imatran rakennetun ympäristön kohteet. Lappeenranta 1994.

Pfäffli, Heidi (toim.): Wäinö Aaltonen. Turku 1994.

Puokka, Jaakko: Gunnar Finne- kuvanveistäjä

Puska, Veikko: Ihmisiä ja tekniikkaa Vuoksen varrella. Mikkeli 2006.

Puska, Veikko: Ruutanalampi, Ruutilampi, Rusnakeppi - Imatraa ennen vanhaan. Mikkeli 2009.

Pärssinen, Mikko (toim.): Imatran rannoilta Imatra 1979.

Rinno, Soile ja Minna Laukkanen (toim.): Karjalan luterilaiset kirkot ja seurakuntien pyhät esineet - Antreasta Äyräpähän- hiljaiset kirkot. Jyväskylä 1997.

Syrjö, Veli-Matti: Jääsken kihlakunnan historia II- Vuodesta 1700 1860-luvun lopulle. Helsinki 1976.

Talka, Anu (toim.) : Imatran Kirja. Jyväskylä 1997.

Taide 1974, nro.4. Suomen taiteilijaseura.

Tirranen, Hertta: Suomen taitelijoita I- Juho Rissasesta Jussi Mäntyseen

Turtola, Martti; Friman, Paavo: Mannerheim-kirja. Jyväskylä 2001.

Valtonen, Hannu: Lento-osasto Kuhlmeij. Saksan Luftwaffe Suomen tukena kesällä 1944. Keski-Suomen Ilmailumuseon julkaisuja 2B. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2007.

Valkonen, Anne: Suomen taiteen vuosikirja 81. Helsinki 1981.

Valkonen, Olli: Aimo Tukiainen- kuvanveistäjä Helsinki 1993.

Vuori, Pertti: Vuoksen vartio- Imatran seudun Suojeluskuntien ja Lottien historia. Lappeenranta 1999.

Biografiat:

Suomen jääkärien elämäkerrasto. 1975 Vaasa

Suomen kansallisbiografia. Helsinki 2003.